KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

KIYI

84

YIL: 7 ● MART 1993 ● 20.000 TL.

60. YAŞ

Subutay Hikmet KARAHASANOĞLU

Özel Sayı-I

Karadeniz SANAT

SAYI: 05

Şiir ve hukukla yoğrulu 40 yıllık birikim

sacak

MAÇKA

SUBUTAY HİKMET'LE

'Şiir, sürekli yenilik gerektiren bir sanat dalıdır'

Şiiri sanatçı kişiliği üzerine

SEN ŞİMDİ DE

ÇİÇEK VE ÇİÇEKÇİ

Zaman Boyutu

bir zamanlar KARADENİZ SANAT - EDEBİYAT

bu sayıda: ● bedri rahmi eyuboğlu ● ahmet özer ● çiğdem sezer ● sait küçük ● abdullah aşçı ● nazif evren ● adil salih ● arife kalender önel ● nusret kemal otyam ● mehmet cemil uğurlu ● mustafa yıldız ● ibrahim dizman ● necati zengin ● mehmet güler ● zekeriya saka ● mustafa duman ● gülseren engin ● muzaffer uyguner ● m. özer ciravoğlu ● sibel uludağ ● türkün sümerkan ● halil ibrahim bahar

KIYI'dan

laiklik ve demokrasinin
yılmaz savaşçısı

Uğur MUMCU
(1942 -)

.....
Ne bir haram yedin ne cana kıydın
Ekmek gibi temiz su gibi aydın
Hiç kimse duymadan hükümler giydin
Döşek diken diken yastık batıyor
Yiğidim aslanım anam burda yatıyor.
.....
Bugün efkârlıyım açmasın güller
Yiğidimden kötü haber verirler
Demirden pencere taştan sedirler
Döşek melul mahzun yastık batıyor
Yiğidim şahinim anam burda yatıyor.
.....

Bedri Rahmi EYUBOĞLU

Kurucusu: **Ahmet Selim TEYMUR**
Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A. Ş. adına
M. Naci ÖZKAN

Genel Yayın Yönetmeni : **Gündoğdu SANIMER**
Genel Yayın Yönetmen Yardımcısı : **Arslan PULATHANELİ**
Sanat Danışmanı : **Ahmet ÖZER**
Yazı İşleri Yönetmeni : **Melih. S. ERTÜZÜN**
Kapak, İç Düzenleme, Görsel Dnş. : **M. Reşat SÜMERKAN**
Film - Montaj : **Ahmet ÖZKAN**

DİZGİ: **EFOR Masa Üstü Yayıncılık & Organizasyon**
Tel.: (03) 26 44 26 Fax: (03) 22 29 96 - TRABZON

BASKI: **sakarya matbaacılık**
Tel.: (03) 21 72 32 Fax: (03) 21 91 59 - TRABZON

Abone Koşulları : **Yıllık: 240.000 TL.**
(Eski abonelere, öğretmen ve öğrencilere yüzde 50 indirim)
Yurtdışı Abone : **80 DM**
Yazışma Adresi : **P. K. 183**
61001 - TRABZON
Ederi : **20.000 TL. (KDV dahil)**
Aylık Dergi

Abone ederinin, Gündoğdu SANIMER adına 731607 numaralı postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra, dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

Gönderilen ürünlerin daktiloyla yazılması rica olunur.
Ürünler yayınlansın, yayımlanmasın geri verilmez.

uğur mumcu'nun anısına

kar, kan ve karanfil

● **Ahmet ÖZER**

24 Ocak 1993

İstanbul'da Sevgili **Enver Atılgan**'ın evindeyim / eğitimci - yazar **Hüseyin Avni Tatar** telefon ediyor, **"Pamukpınarlılar Günü"**ne çağırıyor. Başta **Pamukpınar Köy Enstitüleri** olmak üzere, bu eğitim kurumunun ardılı olan öğretmen okulundan mezun, nice eğitimci bir araya gelecek, bir büyük coşku yaşanacak...

Bekir Semerci hocamıza da haber veriyoruz. Geliyor. Yolda karşılıyoruz. **Atılgan'a "Bak diyorum Semerci, nasıl da hocası Sabahattin Eyuboğlu'na benziyor." Atılgan** onaylıyor. **"gerçekten çok benziyor"** diyor.

24 Ocak 1993

Önce bir dolmuşla, şair arkadaşım **Ali Mustafa**'yı da alarak dördümüz **Bakırköy** tren istasyonuna gidiyoruz. Trenle, belirtilen yere, balık istifi bir yolculukla ulaşıyoruz.

Salona girişimizde sevgili **Tatar** karşılıyor bizleri. Coşkulu, kıpır kıpır, heyecanlı, atak... Bir köşede ağırlanıyoruz. Birazdan, kitapları olan, kendi alanlarında ürün veren kişiler olarak ilerleyen saatlerde birer konuşma yapmamız isteniyor. Böyle mutlu bir günde konuşma yapmanın, şiir okumanın bir erdem olduğunu düşünüyorum.

Birden bir el dokunuyor omuzuma. Bir de ne göreyim yazar dostum sevgili **Mehmet Güler**. O da böyle bir gün için çağrı alanlardan. Bir süre söyleşiyoruz. **Devrek**'ten sonra kısmet bugüneymiş meğer diyoruz. Bir ışık hızında birçok konuyu harmanlıyoruz. Ardından 68 kuşağının gencecik öğrencisi, günümüz Sıvas Milletvekili **Salman Kaya'nın** aramızda olduğu belirtiliyor. **Salman Kaya**'yı yüksek öğrenimi sırasında **İlhan Selçuk'un** köşesinde, işkenceden pestili çıkmış bir durumda, kollarına giren kişilerin arasında, ayağında abartmasız elli numaralı ayakkabılarıyla anımsıyorum. Bugünün **Salman Kaya'sı** Millet Meclisi'nin bir üyesi ve kendini oraya gönderen halkın, yörenin insanları arasında. Konuşma yapması için mikrofona çağrılıyor. Bir alkıştır kopuyor. Alkışın ardından **"dertlerimiz, acılarımız da sevinçlerimiz gibi ortaktır. Onları da ortaklaşa yaşayarak bu günleri aşacağız. Söyleyip söylememek arasında bir süre kendimi tuttum, ancak söylemenin daha doğru olacağını düşündüm. Sevgili dostlarım, bir acı haberle başbaşayız. Biraz önce Ankara'da Cumhuriyet**

aksak bir hecenin özlemiyle

Çiğdem SEZER

zaman
uçuk bir anı
baktıkça kendini anımsatan

aynalara sunduğum yüzümdü
törensiz
uğurladım kimbilir ne zaman
aksak bir hecenin özlemiyle
susturdum dilimi

dönerdi
ölü bir at gibi uykularıma
bırakarak gövdesini
kimsesiz bir dağ başıydım
üflerdi
çoktan küllenmiş ateşimi

zaman
uçuk bir anı
unuttukça anımsanan
çekip giden o haylaza
sundumdu yüreğimi

gazetesi yazarı Uğur Mumcu'ya bir suikast düzenlendi. Arabasına konan bombayla öldürüldü. Bu acılar tek tek aşılmaz, birlikte bu günleri de aşacağız. Mumcu arkadaşımız..." Salman Kaya'nın sesi artık duyulmaz oluyor, bağıranlar, çığlık atanlar, "Mumcular Ölmez" diye haykıranlar, ağlayanlar salonun havasına yeni bir boyut getiriyor. Soframıza konulanlar zehir oluyor sanki. İçten içe bir acı dolanıyor yüreğimizde. Bu acıyı yaşamış olsak da programın aksatılmadan sürdürülmesi isteniyor. Acılarını açık havaya çıkmakla içinden **söküp atmak** isteyenler, salonu terkediyor. Başlangıçta yapılan çağrıya uyuyoruz. **Bekir Semerci** hocamız anılarından bir demet **sunuyor, Atılgan, Ali Mustafa** ve ben ikişer şiir okuyoruz. Program bitmeden içimizi dolduran acının etkisinde, kitaplarını imzalamakta olan **Güler**'le de vedalaşarak salondan çıkıyoruz. İstasyona değin yürüyoruz. Kirli, yapış yapış, kömür tozuyla kavrulan bir gecede, nice anıların, nice acıların salıncağında savruluyoruz. **Semerci**'ye iyi akşamlar diliyoruz. **Atılgan**'ın evine gidiyoruz. Ağzımızı bıçak açmıyor. Büyük bir merakla Tv'nin değişik kanallarında gezinerek, acı haberi izlemenin yollarını arıyoruz. Özellikle Tv / 1'de, vahşet tüm ayrıntılarıyla veriliyor. Hem de tam 45 dakika. Yüreğim ağzımda, haber bitince evden ayrılıyorum. Enver ağabey'e **"bundan sonraki görev, umarım ülkemizin bu değerli evladının cenaze törenine katılmak olur"** diyorum. **Ali**'yle bir süre yürüyoruz. Ona da el sallayıp bir taksi ile **Haydarpaşa** tren İstasyonuna varıyorum. Elimdeki çantaları bir yana bırakıp, büfeden "yarınki gazete"lerden birini alıyorum. Konuyu yansıtılabildiğince okuyorum. İçim daralıyor. Terörün iğrenç yüzü sırıtıyor. İstasyonun gecenin derinliğine uzanan hüznü içinde saat 23.00 mavi treniyle **Ankara**'ya gitmek için kompartımana giriyorum. Ülkenin dört bir yanında, çığlığa dönüşen bu haberin yankılarını duyar gibi oluyorum. Sekiz dokuz saat sonra gözümü açtığımda **Ankara**'nın yüksek yörelerinin karlar altında olduğunu görüyorum. Çocukluğumun o karlı günlerinin sevinci, şimdi kocaman bir dünyanın ortasında, soğuğa dönüşüyor.

Bir taksiye atlıyorum. Bulvardaki tüm ağaçlar gece yağan karla, sanki çiçeğe durmuş gibiler. **Ankara**'yı sabahın sisi sarıyor, karlı bir günde **"Karlı Sokak"**ta bedeni parçalanan bir güzel insanı düşünüyorum. **Cumhuriyet**'in **"Gözlem"** köşesinde, her gün okurlarına bir öğretmen tavrıyla ders veren bir yazarın, kırılan kalemi geliyor usuma. Daha önce katıldığım **Muammer Aksoy** ve **Tahsin Saraç**'ın cenaze törenlerinde yanıbaşımda gördüğüm **Mumcu**'nun yüzü çakışıyor yüzümle. Ölümün insanı ölümsüz yapmasının ne anlama geldiğini yüreğimde tartıyorum.

Haberler, gazeteler, ağızdan ağıza, yüzden yüze dolanıp duran acılar, aradan üç gün geçtikten sonra bir sele dönüşüyor. 27 Ocak'ta **Ankara** birdenbire **Türkiye** oluyor. **Ordu**'dan gelen güzel dostlarımın yüzünden bir büyük ölümün ağıdı yansıyor. Gökyüzü ağlıyor, yüreklerdeki burukluk büyük yas, tek bir sese dönüşüyor. **Ruhi Su**'o gür sesiyle **"Ankara'nın taşına bak"** ağıdını söylüyor **"yiğidim, aslanım burda yatıyor"** sesi bir yandan boy veriyor. Yurdun dört bir yanından gelen üç kuşak insan; el ele, yürek yüreğe, saatlerce yağan yağmura aldırmadan, akan kanın hesabını ister gibi, ellerinde karanfiller, yakalarında **Mumcu**'nun fotoğrafı hançerelerini parçalarcasına marşlara, türkülere, ağıtlara tutunarak yürüyor. Yaşamının en verimli çağında giden **Mumcu**'nun yaşaması için yaşamını vermeye hazır yüzbinler **Kızılay'dan Maltepe'ye** doğru yürüyor. Ordan bir uzun yolculuk başlıyor: Bir ucu **Maltepe'de**, bir ucu **Cebeci Asri Mezarlığı**nda bir insan seli. Bir yaşlı insan konuşuyor: Büyük **Atatürk**'ün ölümünden beri böyle bir topluluk görmedim diyor. Pencerelerden birinde, bir yaşlı kadın alkışlarla bu acıya karşı duruyor. Yüzlerce insan kendi sesinin buğusunda, şarlayarak dökülen yağmura inat, yaşamının en büyük görevini bir onur olarak yaşamak istiyor. Gazeteler, Tv kanalları, yediden yetmişe nice insan, bu ölümü konuşuyor. Mumlar yakılıyor, çiçekler savruluyor, gözyaşları ardı ardına akıyor.

Yaşanan bir gerçek, **Uğur Mumcu** ölümüyle, toplumun göğsünde uyuyan devi uyandırıyordu. ●

şiirler

Sait KÜÇÜK

kimlik

yaşama sevdalı
Ölüme asi
bir şairim ben

tılsım

öldüm
aşkın tılsımı
filiz sürdü tenimde
çürüdü ölüm sinimde

sevdan öldüresiye

seni sevdim
seni çıldırasıya
ey sevgili gel artık
sevdan öldüresiye

bir öpücük kondur dudaklarıma

hayli bir zamandır
uzaklardaydım
özledim seni de
dağlar
aşarak
geldim
bir kucak aç bana
sıcacık olsun
bir çay yap
demini alsın
sonra geç otur yanıma
bir söz söyle
esrarı ruhumu sarsın
bir de öpücük kondur
dudaklarıma
yaramdan diken çıkarsın

dilsiz türkiye'm

• Abdullah AŞÇI

Buyurmuştur sanki Tanrı: **Ey Anadolu insanı, sabahlara değin uyuyabilirsin, ancak güneş yükselmeye başlayınca konuşmaya öyle bulaş ki gecenin hakkı kalmasın üstünde!"**

Sesleniş Arapçadan Türkçeye aktarılırken önemine parmak basılmayan bir yanlışçık yapılmış. Yüce Kat, aslında, konuşma sözcüğünün yakınından bile geçmeyip çenelenme sözcüğünü kullanmış, fakat bilmem kaç yüzyıl önceki dalgın atamız: **"Ayvaz kasap örneği canım!"** deyip çevirideki ayrıntıya hiç mi hiç kafa yatırmamış. Ne mi olmuş giderek. İkisi arasındaki incelik, gözardı edildiğinden iki sözcüğün, eş bile değil, eşit anlamda olduğu yanılgısı, bugüne değin süregelmiş. Oysa çenelenmeyi düpedüz gevezelenme, başka deyişle dil ucuna gelivereni ağızdan hemen düşürme, konuşmayı da seçilmiş sözcüklerle tümceler kurarak düşünüleni karşıdakine eksiksiz iletme diye bellemeliydik.

Hasan Kara - Kara Hasan... İkinci söylenişte teni esmerden de koyu olan birinden, ilkinde soyadı Kara olan başka bir Hasan'dan söz edildiği vurgulanmaz mı? Çenelenmeyle konuşmayı asla aynı kaba koyamayız, koymamalıyız. Sanıyorum ki bugün nüfusu elli milyonu geçik ülkemizde konuşma işini başarabilen, elli bin kişi ya vardır ya yoktur. Üst yanı, çenecidir, doğallıkla çenelenir durur uyku dışında. Anlaşabilir mi birbiriyle? Hayır diye yemin etsem başım ağrımaz. Binlercemiz dinlemenin konuşma ayarında çaba gerektirdiğine dikkat harcamamıştır. Bir bakıma süregelen yanlışçığın kurbanıyızdır, ayrımına inemeden bunu gelecek kuşaklara ağdırırız da.

Bir kentte anacadde... Karşılıklı kaldırımlarda seslerinin uğultusu gökleri tutmuş binlerce insan... Konuşmuyorlar, yalnızca çene dövüyorlardır... Ya evde, taşıtta, parkta, bahçede, okulda, kışlada...

En yakınlarımızdan başlayıp genişletelim şöyle çevremizi. Konuşabildiğim, başka deyişle konuşmasından tat aldığım eş dost sayısı, kırk yıldır, yaşım altmış altıya dayandı, onu on beşi ancak bulabilmiştir. Umarım değişik kesimden bu beş on eş dost da, benimle olduklarında bir kafa dengiyle yan yana oturmaktan mutlandıklarını, arada konuşup daha çok susulduğunda uçuşan düşüncelere dalmaktan haz devşirdiklerini saklamayacaklardır. Değil günümün, aylarımla yıllarımın büyük bölümü, niye yalan söylemeli, çeneyle dolar zorunlu olarak. Çeneyi konuşmaya yaklaştıran, bin kişide bir falandır ülkemizde.

Bir tanış, oyun seyretmiş. Oyunu televizyonda görmüş de olabilir, radyodan duymuş da. Kesinliğinden kuşkuluydu. Bir çadır tiyatrosu? Belki. Oyuncunun biri diyormuş ki ötekine: **"Bi depeeesem valla, gendini eşşek depdi sanaaasın!"**

Yıllar öncesinden iki güzel dizeyi anımsayabiliriz. Neyin sözünü eder on altıncı yüzyıllı **Pir Sultan Abdal**: **"Şu illerin taşı hiç bana değmez / İlle dostun gülü yaralar beni!"**

Oyuncu çeneleniyor, ozan konuşuyordur, başka deyişle çenelenen, sözü kıvamında kullanmanın önemini kavrayamamış, konuşan, neyi nasıl söylemesi gerektiğini bile aşmıştır.

Sesini ölçülü kullanamayandan, kendini öyle sansa da, şarkıcı mı çıkar? ağız açılıp kapanarak havaya ses bırakılır ancak. İyi çalgıcılığa sazı iyi kullanmakla ulaşılamaz mı? Tımbırdatma ayrı, sazın olanaklarını araştırma ayrıdır. Sözü iyi kullanarak özlemi çekilen konuşuculuğa, sözcüğe toprağını sevdirerek beğenilip aranan yazarlığa varılmaz mı? Ressam, renk ustasına denmez mi?

Sanat, doğadan esinlenir ya, doğadaki yabanıl rengi sesi oylumu kafa katkısıyla işleyip evcilleştirip güzelleştirerek bir dünya nimeti biçimine dönüştürür.

André Gide, kitabında, dünya nimetlerini sıralarken konuşmadaki zevki atlamıştır. Oysa konuşmalarından tat aldığım birkaç dost, semtime azcık bile uğramadılar mı, beynimde açlık sızlanışları kıpırdanır durur. O dostlarla saatlerce sessiz kalsak da, konuşma bizce, insan yaratışlarının en çarpıcılarından, üstelik yararlı vakit geçirmenin tam uygun araçlarından bilinir. Denebilir ki karşısındakini iyi dinlemeyen, çeneci, eline geçirdiği kalemi rasgele dürtüştüren, karalamacı oluyor, iki ikinin dörtlüğünü kanıtlarcasına.

Kara cümlemizi denetleyip düzeltmezsek, anlaşılan iyi insanlığa da uzak düşeceğiz. Sekiz on yıl önce **Ankara**'da karşılaştığım, epeycedir güzel şiirlerini dergilerde göremediğim Ozan **Metin Altıok**'tan ilginç bir bulgu: **"İyi insanlık, bence, iyi şairlikten önde gelmeli!"**

İyi konuşup iyi yazan, aslında, kötülük kuytusunda barınamaz. Günlük yaşayışını binbir ayrıntısına dikkat edebilen, hem güzel konuşacak, önemlisi gönüller yakalayacaktır. Kara cümleyi ağartalım ki atamızın çevirideki yanlışçığından kurtulmak, çağımıza anlam katsın, yeni yüzyıla da bunun övüncüyle ayak basılsın. •

Burdur, 1986

çifteler köy enstitüsü çıkışlılara selâm!

● Nazif EVREN

Başlıkta "selâm" sözcüğünü kullandım. (Merhaba) da diyebilirdim amma ben bu 'merhaba' sözcüğünün yerinde kullanılmamasına içerliyorum. Bu sözcük yabancılara Türkçe öğretenler tarafından, onların selâmına karşılık olarak öğretildi, sonra tekrar onlardan bize yanlış kullanımlı olarak geçti. Şimdi her yerde (merhaba!..) deyip çıkıyoruz. Merhabanın kullanılış yeri ve kullanılma esası vardır. Kullanıldığı dönemlerde sırasına göre yer alırdı, aksi halde yanlış olur. Selâm önce, merhaba sonradır. Örneğin, bir meclise, bir topluluğa giren kişi önce selâm verip yerine oturunca mecliste bulunanlar selâmı alıp birer birer selâm verene "merhaba" derler ve böylece bir konuşma başlangıcı belirir.

Komutan, birlik selâm durumunda olduğu için (merhaba!) der. Mevlut'ta Süleyman Çelebi "merhaba" sözcüğünü kullanmış (merhaba ey ehl-i irfan merhaba...) demiştir amma Peygamber'e inanan müslümanlar zaten anılan ad karşısında selâm ve huşü içindedirler.

Yanlışları doğru yerine kullanmayı öneren ozanlar da olmuştur. Örneğin (deme kalbura kallabur -lügât-i fasihten üstündür galat-ı sahih-) denilmiştir. Bu dizenin ozanı "sakın doğrusu kallabur olan kalbura kallabur demeyin çünkü yanlış kullanma en doğru yazılmış sözlüktekinden daha doğrudur" diyor. Gel de işin içinden çık bakalım.

Çifteler Köy Enstitüsü'nden ayrılalı 48 yıl oldu. İki dönem öğrencilerinin sicil defterlerinde yazım, kendi buluşumuz olan tabela defterinde imzam olacak. Emekli öğretmen Seyfi Koryürek'in su yüzüne çıkarmaya çalıştığı köy dosyaları, kafaların gelişmesindeki uğraşılar, dersler, derslikler, uygulamalar, tuğla ocaklarındaki elizleri, bahçedeki çapa kürek öyküleri, bentler, arklar, 300 tonluk buğday ürünü, daha neler neler bugün hepsinin hangi düzeyde yaşadığını ya da küflenip çürüdüğünü düşünmek bile güç.

Gelelim selâm yolladığım Çifteler Köy Enstitüsü çıkışlılara. Evet bir çoğunuzun adını anımsayamıyorum. Kolay değil 48 yıl geçti aradan. Anımsadıklarımın adlarını yazacağım, yazdıklarım, unuttuklarımı temsil etsinler. Hoş anımsadıklarımdan çoğunun adı yurt sınırları dışında da biliniyor amma ben gene yazayım.

Talip Apaydın'lar, Bekir Semerci'ler, Ali Yılmaz'lar, Özkucur'lar, S. Alkan'lar, R. Ünüvar'lar, M. Ünüvar'lar, M. Çınar'lar, S. Güvenç'ler, M. Aydoğan'lar, C. Bekmez'ler, M. Buğday'lar, T. Aydoğan'lar, V. Demiröz'ler, Y. Özsay'lar, lütfen adlarını anımsayamadığım Çifteler Köy Enstitüsü çıkışlıların yerine, o kuşaklar adına, onları temsilen beni dinler misiniz? Yazdıklarımdan başka bir dünya düzeyinde yaşayanlar da vardır, onların ruhu için de dinleyin! Çifteler'den ayrıldıktan sonra oralara hiç uğradınız mı bilmem? Hoş her yıl 17 Nisanlarda sizlerin oralarda davetli olarak başköşeye oturmanız gerekir amma gene de bilmem.

Ben 48 yıl içinde üç kez uğradım. Birincisinde Enstitü alanının sınırı yakınına bile yaklaşamadım, uzaktan seyrettiğim çevresinin hayaliyle bir (Halisınasyon) kişiliği içinde konuştum. İkincisinde Müdür Avni Özbenli bizi (R. İnan, İffet İnan, Şükriye Ersel, Leman Evren, Seyfi Koryürek) konuk etti.

Üçüncüsünde 2 yıl önce Eskişehir Eğit - Der'inin düzenlediği 18 Nisan gününde oldu. Birinci gezinin gerçek öyküsü şöyle: Paşalıktan muaddel (muaddel: düzeltilerek yeni kullanım yerine göre şekle sokmak) bir vali'nin "Burada icraatıma engel olan bir milli eğitim müdürü var. Aslında Köy Enstitüsü'nde çalışmış ne idüğü belirsiz bir kişi" diyerek çektiği şifre üzerine bir ay açıkta kaldıktan sonra İçel Valiliği emrine İlköğretim Müfettişi olarak atanmıştım. Aslında vali de haksız değildi(!). Çünkü sözünü ettiği kişi üç Köy Enstitüsünde çalışmıştı, bundan daha büyük suç olmazdı(!). Ne işi vardı bu adamın Kemah boğazındaki, Tercan'daki, Başköy'deki köylerde? Okul yaptırmak maksadıyla geziyor da bir kerecik D.P'nin lafını bile etmiyor(!). Bu hava içinde İçel'in Anamur, Gülnar ilçelerinde çalıştığım günlerden bir gün tatilimi geçirmek için bindiğim bir otobüsün Enstitünün yanından geçmesi gerekli idi. Kötü bir raslantı, otobüs Enstitü'nün yanında arıza yaptı. Onarım sürdüğü için yolcular indiler çevreyi gezmeye çıktılar. Okul alanına girenler de oldu. Ben inmedim, otobüsün camından çevreyi izliyor, anılarımın hayali ile doymaya çalışıyordum. Benim otobüsten inip Enstitü sınırına yaklaşmam bile büyük bir suçtu. Hele Enstitü alanına girersem başta müdür olmak üzere öğretmenlere de soru sual açılır, belki de yerlerinden edilirlerdi. Tam bu ortam içindeki düşüncelerimle başbaşa iken Seydisuyu'nun üzerine kurduğumuz köprü, imgesel bir görünüş içinde karşıma dikildi. Tanımamam için kasketimi indirirp, gözlerimi kapayıp uyuma taklidi yaptım amma gene olmadı. Köprünün derdi büyüktü, pencerenin karşısına geçip başladı söylenmeye! (Saklan bakalım ben senin kim olduğunu bilmiyor muyum sanki? Zaten benim sende alınmadık öcüm de var. Beni yaparken eğitmen ve öğrencilerinle babalar üzerine beni yerleştirirken seni haklayacaktım amma olmadı. Aç şu sağ elini bakalım, işte o yarık izini ben yapmıştım. Beni Seydisuyu'nun üzerine uzattınız, hergün binlerce kişi üzerimden geçiyor, reva mı bu bana? Bunun hesabını soracağım şimdi.) Haklı söze ne denir?

Bu sözleri yakınımızdaki Seydisuyu da duymaz mı? O da köpürerek yaklaştı camın önüne, o da! (Sen ha!)

dedi. (Öğrencilerinle elektrik, değirmen deyip suyumu bazan arklara çevirdin, bazan buzlarımı kırdın. Onları anımsa bakalım. Şimdi canına okumanın tam zamanıdır...) İş büyümeye başladı. Öteden orman rüzgâr gibi eserek geldi, camın önündeki hayal kalabalığına yaklaştı! (Sen ha... Sen hâlâ sağ mısın? Ocak demedin, şubat demedin, kar demedin, kış demedin, buz demedin öğrencilerinle derin derin çukurlar kazdırıp bizleri gömdürdün. Biz bak ne haldeyiz? Yerimizden kımıldayamadık bile. Sadece kuruyanlarımızı söküp şu gördüğün kamyonu aldılar. Seni işte şu çamların ortasına gömeceğiz).

İmgesel davranışlar devam etti. Uzaklardan tuğlaocağı alev saçarak yaklaştı, başladı söylenmeye: (Sen beni yıllarca yaktın, şimdi de sıra bende, seni yakacağım. Gece demedin, gündüz demedin, habire yaktın; in bakalım oradan seni bir tutuşturayım da gör...) Otobüsün yanındaki kimseye görünmeyen, beni boğmaya çalışan kalabalık gittikçe çoğalıp tehlikelileşiyordu. Şoföre seslendim: Şoför kardeş! Ben hastayım doktora yetişeceğim, çabuk ol beni burada bekletme ne olur. dedim. Korna çaldı, otobüs hareket etti. Uzaklaşırken dersliklerden, sebze bahçelerinden, ahırdan, yatakhanelerden mendil yerine yumruk sallanarak uğurlandım. Belki küfür de ediyorlardı.

İkinci gezi: Çifteler'i ikinci görüşüm, Sayın Avni Özbenli'nin müdürlüğü dönemindedir. Avni Özbenli bizi (R. İnan, eşi İffet İnan, Şükriye Ersel, Seyfi Koryürek ve ben) iki gün okulda konuk etti. Çevreyi gezdirdi. Bu davranış o dönemde büyük bir cesaret işi idi. Başkalarının diyeceğini bilmem amma Avni Özbenli'nin bu davranışını takdirle karşılamışımdır.

Özbenli, Enstitüde kısmen olsun eski havayı devam ettirmeye çalışıyordu. Hatta müfrit karşıtlarıyla savaşım içindeydi. Böyle bir davranışı Hasanoğlan'da müdür olan Kemal Üstün'de de gördüm. Kemal Üstün M. Rauf İnan'ı bir akşam öğrencilere konferans vermek için Enstitüye (Öğretmen Okuluna) davet etti. Ben de İnan'la beraberdim. Sayın İnan'ın konuşmasındaki ilk cümlelerini hâlâ anımsarım. Şöyle idi: Genç meslektaşlarım! Buraya gelirken size neler söyleyeceğimi düşündüm. Öğretmenlikle ilgili bir şeyler söylesem siz onları her gün öğretmenlerinizden dinliyorsunuz. Lütfen içinizden biri şu salonun elektrik düğmelerini çevirsin (çevirdi). Elektrikler söndü, tekrar çevirdi yandı. Gene biriniz musluğu çevirsin, (çevirdi) su aktı ve kapandı. İşte dedi Rauf İnan bunlar bu hale gelinceye kadar neler oldu onu anlatacağım deyip Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nün kuruluşunu anlattı.

Çifteler Köy Enstitüsü'nü (Öğretmen Lisesini) son görüşüm 1990 yılının 18 Nisan gününde oldu. Eskişehir Eğit-Der'inin düzenlediği bir toplantıya davet edildik. Bizi (Rauf İnan, eşi İffet İnan ve eşimle birlikte beni) Çifteler çıkışlı bir emekli öğretmen kendi arabasıyla evimizden alıp Eskişehir'e götürdü. Eskişehir öğretmenleri bir kaç otobüs ve özel arabalarıyla bizi Enstitü kavşağında karşıladılar. Adını, okul numarasını söyleyen aksaçlı kişiler ellerimizi öpüp boynumuza sarıldılar, kucaklaştık; sevinç gözyaşı döktük, okulu gezdik, öğle yemeğini yedik. O günün akşamı onurumuza bir toplantı yapıldı, her birimizden anılar istendi, hepimize ayrı ayrı plaketler verildi. Ben plaketimi Çifteler'den öğrencim olan Prof. Yahya Özsoy'dan aldım. 48 yıl sonra birinci gezimdeki görünüşün tam tersi bir anlayış havası içinde karşılaşmanın mutluluğunu deyimlebilmek çok güç. Toplantı sonunda Prof. Özsoy bizi üniversitede konuk etmek istedi ise de eşimin öğrencisi emekli öğretmen Haydar Karabulut bırakmadı. Gece bizi Yeşilyurt'taki evine götürdü. Geceyi orada geçirdik. Uzun yıllar çevrede öğretmenlik, milli eğitim memurluğu yapmış olan Haydar Karabulut iyi bir düzen kurmuş. Biçerdöverleri, mandırası var.

Sabahleyin çevreyi gezdim. Çifteler Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenlere söylemek istediklerimi şimdi buraya yazıyorum.

Hani bizim bir su bendimiz vardı ya onu görmeye gittim. Anımsayacaksınız o bendi. Çevreden taşlar, çimenler toplayıp kütüklerden, ağaçlardan yaptığımız çerçevelere doldurup suyunu arka verirdik, işte o bent yok şimdi, yerinde yeller esiyor ve çobanlar koyun otlatıyor oralarda. Hani o bendin arkı vardı ya, bütün enstitü seferber olup kazmıştık da türbüne su getirmiştik. Kış günlerinde arkın suyu donardı da buzlarını kırardık. Sonradan öğrenmiştik suyu şişirip alttan akıtırdık da santral güzelce çalışırdı. Türbünümüz döner, sularımız depolara dolar, bol bol kullanırdık. Çevremizi ışıklandırmıştık. Değirmenimiz döner, köylünün ve kendimizin buğdayı öğütülürdü. Değirmenden gelir de alırdık. İşte şimdi bunlardan eser yok. Hani anımsarsınız 100 gram ekmeğin vesikayla verildiği günlerde 300 ton buğday ürettiğimiz tarla da yok. Bütün yiyecekler, giyecekler, yakacaklar için Bakanlık bütçesinden ödenek geliyor, ne kadar rahat değil mi?

Daha gezecek yerlerim vardı ama yoklukları çoğaltmak istemedim. Tanrıya şükür ki bu yazdıklarımı anımsayacak sizler varsınız. Hepinize selâm benden. ●

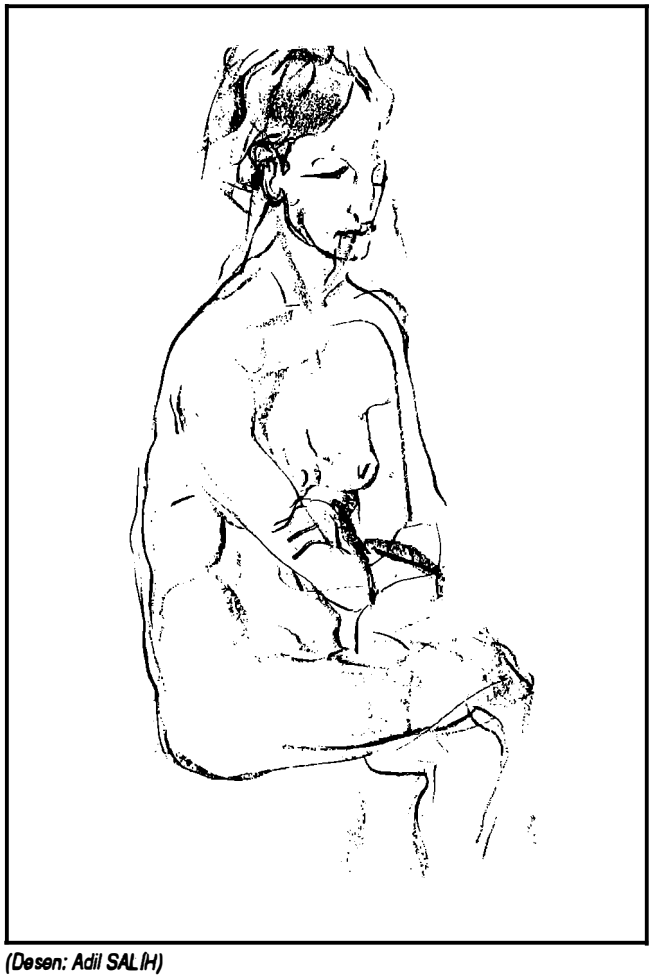

(Desen: Adil SALİH)

ilk kitabı "maviler de eskidi"nin yayımlanması üzerine şair arife kalender önel'le söyleşi

● Söyleşen: **Ahmet ÖZER**

- Sevgili Arife, öncelikle yeni kitabından, daha doğrusu ilk kitabından dolayı kutluyorum. Okurlarımız seni, YANSIMA, KIYI ve KARŞI'da yayımlanan şiirlerinden tanıyorlar. Yayımlanan ilk kitabındaki şiirlerin, şiirinin coğrafyasını belirliyor. Aynı derginin sayfalarını paylaştığımız yıllara, şöyle bir yirmi yıl öteye gidelim dilersen. Benim de içinde olmaktan kıvanç duyduğum 1972 - 1975 yılları arası 45 sayı yayımlanan YANSIMA günlerinden söz edelim. Bu dergiye şiirlerinizle nasıl ulaştınız? Şiirin, yüreğine düşen ilk damlasından başlayıp, "Yansıma Okulu"na, ordan günümüze uzanan yolculuğu bir özetlemeni istesek, neler söylersin?

- Aynı dergide, yine şiirde buluşmanın sevinciyle, merhaba sayın **Özer**. ilk sorun oldukça uzun. Benim şiirle tanışmam, ortaokul yıllarında; **İmece, Ant** ve **Varlık** dergileriyle oldu. **Fazıl Hüsnü, Nazım, Hasan Hüseyin** şiirleriyle ilk tanıştığım şairler oldular, daha sonraları da diğerleri... O günlerin etkisiyle olacak, kış ve yoksulluk üzerine orta son sınıftayken yazdığım bir şiir, sakıncalı bulunmuştu. Sakıncalı oluş üzerine epey araştırma yaptım, yani o günlerde bolca okudum. Anladığım, o gün bu gündür benim oldu. Şiirimi de bu doğrultuda yoğurmaya çalıştım. Yani dünya görüşümün altı yapısını, bilincini hazırladı o günler.

Üniversitenin ilk yılında, bir gün bir kitapçıdan kitap alırken, tesadüfen **Tekin Sönmez**'le tanışıp, benim de şiirlerim olduğundan söz edince; dergiye göndermemi, gerekirse yayımlanacağını söyledi. **Yansıma**'yla tanışmam da böyle oldu. Dergiye hiç gitmemiş olmam yüzünden sen de dahil hiçbir arkadaşımı da yüz yüze tanıma olanağı bulamadım. **Yansıma** o dönemlerde 1940'ların 1950'lerin birikimini 1970'ler sonrasına ulaştırmayı amaçlayan özgün dergilerden biriydi. Edebiyat eğiticiliği görevini de iyi üstlenmiş olacak ki bugün birçok yazan, şairi "okul"undan başarıyla mezun etti. Sence de öyle değil mi?

Daha sonraki dönemlerde kendi özellerimiz gibi şiirlerimiz de tersyüz oldu. O toplu coşkuların yerine, bir zaman koyacağımız öğe bulmakta zorlandık. Bazılanmız bu yüzden **"ben"**leşti. Bizim **Yansıma**'da bulduğumuz şey: Topluca söylenen şarkılardı, bunun şiirde, öykücleki toplu yüzleriydi. Bugün senin dizelerinle söylersem **"geçenin kanayan yeri"** o bir yürekten, bin yürek taşan günlere sık sık dönüşümüz, toplumsallığı arayışımızdır. Kendi adıma söylersem: Günü gün, Coşkuyu coşku olarak şiire aktardığımız o günkü anlayış, toplumda etkindi ve kendi koşullarında güzeldi. Şiir kitlelere burun kıvırarak, omuz silkerek geçmiyordu ve bu anlayışta da değildi. Bugünlere gelen toplumcu ozanların **"bizler"**i nereye gitti ki bu denli büyük **"ben"**ler çoğaldı dersin?

Evet, sayın **Özer**. Özellikle 1975'den sonra başlayıp günümüze dek uzayan tekelci anlayışa, bozulan değerlere bir tepki olarak salt izlemeyi yeğledim. Şiirimi nereye oturtacağımı, nerede olmam gerektiğini düşündüm. Şiiri yer yer geriden izlediğim de oldu, ta ki bir gün ucunu, yönünü bulamadığım, şair olarak, okuyucu olarak bir şiiri bir dergide bulmaca çözer gibi okuyuncaya kadar. O benim yeniden başlangıcım, yeniden kavgam oldu. Dün de vardı onlar, bugün de ama sanatı bireyci ellerde tutanlar, sanat adına okuyucuyu kitaptan şiirden soğutanlar bilmelidirler ki: şiir yoldaki birine, çocuğa, ev kadınına yani kitleye inemedikçe ulusal olamayacağı gibi evrensel de olamaz. Bir iki şair arasında görülmez iplerde oynayan cambazdan başka bir şey olamaz. Bu ilk kitabım evet, şiirin ince bir işçilik olduğu düşünülecek olursa, ben kendi işçiliğimi bir yere koyamam. Bu konudaki eleştiriyi çoğulların ve zamanın dışında tek'lere sunmuyorum. Benim kendime sorduğum, kime nasıl ulaştı söylediklerim, daha iyi nasıl ulaştırınm...

- Şiirin bir yerde, uzun yıllar yaşadığın İstanbul'da doğduğun topraktan bir renk, bir ses olmanın çığlığını taşıyor. Kitabınızda yer alan "Zamanın Ayak Sesleri" dışında yaşanılan çok yönlü karmaşayı içinde barındıran bu kentin, şiirinde bir yer tutmamasını neye bağlıyorsun?

Çocukluğumun geçtiği kenti, ondokuz yaşından başlayarak kırklı yıllara dek yaşadığım büyük kentin çelişkilerine, bozgunlanna, yanılgı ve sevinçlerine örtmek, bu büyük kenti yok sayarak; dün'de kalmak bilimsel bir çelişki değil mi? Kitabımda **"Fırat"** şiiri dışında yöresel olan bir şiirim yok. Ancak halk kültüründen etkilenen ve şu anda eksikliğini duyduğumuz insan sıcağını, bazı imge ve sözcüklerle bilinçli kullandım şiirimde. İnsanın insana varması, ve yapılan her eylemin bilinçle ilintisi konusunda ilginç bir örnektir **"Dosta düşmana karşı"** şiirim. Yine **Sel Suları Evlerin** şiirimde: **(Tepebaşına demirle güneşi / Yanına meryem koy, isa / Tanrılar tanrı gibi yaşamışlar / Sen de insanca yaşa)** dizelerim, **(Kan kandır / Hepsi benim sularımda akar)** dizeleriyle son buluyor kitabımda. Yani kentsoylu veya köy kökenli olmak gibi bir savım olmadı. Edindiğim bilimsel öğretilerden sonra da olamazdı zaten. Yoksa sazı elinde bir ozan olurdum olsa olsa...

- Şiirlerini okuyanlar, biçimsel bazda iki belirgin özelliği gözlüyorlar. Birincisi her şiirin sanki yarım bırakılmış, ardı gelecek bir duyguya hazırlıyor okuru. Bunu dizelerinin sonuna üç nokta koyarak da biçimsel düzlemde kanıtlıyorsun. İkinci özellik ise, kimi sözcükler bir yerlerden bir kelebek esintisiyle uçup konuyorlar şiirinin omuzlarına. Bu iki saptama üzerine şiirinin kaynaklarını irdelemek açısından neler söylemek istersin?

- Öncelikle şiirin öz - biçim tartışmasını bir yana bırakarak; günümüzün şiir okuyucusunu, genelde her konudaki okur düzeyini irdelemek istiyorum. Senin, benim, diğer şair arkadaşlarımızın yazdıklan nereye kadar yerlerine ulaşıyor, her şeyin metalaştığı, ders kitaplarına güncel şairlerin girmediği, kuşakların dergilerden, yayımlanan kitaplardan haberdar edilmediği, hızla büyüyen kitapsızlık ve şiirsizlik ortamında, kime ve nasıl yazıyoruz biz? Şiire bunca yatkın bir ulusken ve bunca şiir konusu varken nerde şiirin ayakları. Bunu yanlızca şiir adına değil tüm edebiyat adına her yazarın biraz da kendine sorması gerekmiyor mu? Bizler de estetik diye diye ya da üst düzeydeki çekişmelerimizle eloğlunun hazırladığı yozluk tuzağına çanak tutmuyor muyuz? Bu konuda ben yayımlanan ilk kitabımla büyük sorumluluk duyuyorum. Bunu söylerken de sakın şiirde müziği, ritmi, görüntüyü hiçe saydığım, düz anlatımı yeğlediğim veya özentisizliğim düşünülmesin. Yani; **"güzel"**i **"yararlı olduğu za-**

man" güzel buluyorum.

Şiirlerimi iki konuda bağlıyorsun. Birincisi yanm kalmış gibi... Yaşamda kesinkes tamamlanmış bir şey var mı? Her şeyin bir ucu geçmiş, bir ucu gelecek değil mi zaten. Bir şiir yazıldığında okuyucuda veya yazanda sürmüyor mu? Ben yalnızca bir kesit sunmak istiyorum o süreçten.

İkincisi şiirin omuzlanna kelebek konuş, bir yerlerden... Bunu bilinçli bir sözcük seçiminden ziyade rastgele sözcük kullanma olarak algıladım, bilmem yanılıyor muyum? Eğer amaç nasıl olursa olsun bir kitapla okur karşısına çıkmak olsaydı, sanırım bunu yıllar önce yapmam gerekirdi. Ayrıca şiirin göreceli olduğunu düşünmüşümdür çoğu zaman. "O sözcüğü orda ne anlamda, niçin kullandın?, Onu öyle değil de böyle kullanmam gerekirdi" gibi çekişmeleri de doğru bulmuyorum. Birine göre kuru olan bir dize, başka birine göre son derece şiirsel olabiliyor bazen. Bugün birilerinin Nazım eskidi, başkasının da; Ondan büyüğü hâlâ yok demesi, Brecht'in şiirinde lirizm var mı yok mu tartışması gibi.. Yani özensiz tek dize düşünmediğim halde, bazı şiirlerim sende o gözlemi yaratmış olabilir, bu da çok doğal benim için.

- Şiirlerinde dize özgünlüğünden çok, şiirin bütünlüğüne yayılan bir anlatımı ufuk seçiyorsun kendine. Şiirindeki yalınlığı, lirizme yürek açmayan bir şairi, duygudan çok düşüncenin kanatlarında gezdirdiğini ileri sürebilir miyiz?

- Şiir okuyucusu olarak bir şiir bütünü içinde ya bana ulaşır, ya da yabancı kalır genelde. Yani tek tek dizelerden ziyade bende bıraktığı asıl iz önemlidir. Bu nedenle kendi şiirimi de düşünsel yönüyle renkleyip, seslendirip derli toplu sunmak istiyorum her seferinde.

Lirizm son günlerde oldukça tartışılan bir konu. Bir şiir dize özgünlüğünden, lirizmden, sesten yoksunsa, neyi tartışıyoruz o zaman. Üstelik tartıştığımız şeye de şiir diyerek?... Penceremizi şiire açtığımız yerde; kimin neyi, hangi yönden gördüğü farklıdır. Ancak ürünlerimizi büyük tahtlara oturtmamızı da Sabahattin Eyuboğlu'nun: **"Yazarın burnu büyüdükçe kalemi küçülür"** ifadesine bağlıyorum. Yine aynı yazarın bir sözüyle şiirimi belirlemeye çalışıyorum. **"Yazdığına yüreğini koymayan yazar kandırsa da doyuramaz seslense de uyaramaz."**

-Son yıllarda yazılan nice şiirde - özellikle genç kuşağın şiirinde - iki başlı bir yapı gözleniyor, daha doğrusu nice özgün konuyla iç içe geçen bir karmaşa... Biri şiire yoz bir cinsellik katıp, aşkın büyüsünü çiğnerken, diğeri sözüm ona, sözcük oyunlarıyla öne çıkmayı amaç ediniyor. Şiirdeki anlamı bireyci bir çizgide düğümleyen bu anlayışla, **80'li yılların apolitik süreci** arasında **nasıl** bir bağ **kuruyorsun?**

- Sayın Özer ben bugünkü şiir anlayışının kökünün bugünlerde olduğunu düşünmüyorum. Yansıma'da yazdığımız dönemlerde de vardı, daha daha önceleri de. Her toplumsal koşulun kendi duyarlığını üstyapıda belirlediğini düşünürsek; bugünkü kokuşmaların, çürümelerin, gizli iç çekişlerin, yüzü örtülü şiirlerin yazılmasını da doğal karşılamamız gerekir. Ancak asıl soru bence; şiirin, özellikle toplumcu şiirin çıkmazı nedir? Değişen dünya ve teknoloji ortamında, üstelik şiiri yara almış bir kuşak olarak geri gitmeyeceğimize göre (Bu değişim koşullarına da terstir, olanaksızdır), önümüzdeki şiir yolu ne olmalıdır. Bilgisayarlarla şiir yazılacağını düşünürsek, teknolojinin her türlü olanağından yararlandığımız günümüzde şiir de kendisine her halde sevgiye ve insana varan bir anayol bulacaktır. Bundan da bilinçli adımlara büyük görevler düştüğü inancındayım.

- Dünyanın değişen siyasallaşma sürecinde ağız birliği edilmişcesine toplumcu gerçekçiliğin gündem dışı tutulduğuna tanık oluyoruz. Bunu toplumculuk adına yola çıkanların yapması daha da trajik oluyor. Konuya getireceğiniz yorumla birlikte, şiirde insanı öne çıkarmayı amaçladığınız kimliğinizle neyi yazmayı tasarlıyorsunuz? Daha öz bir anlatımla, şiirini hayatın neresine yerleştiriyorsun?

- Şiirim yaşamın şurasındadır veya şöyledir demeyeceğim. Şiirim doğduğumdan bu yana yaşadıklarımın yansımasıdır. Bir başkası nereye nasıl oturtur şiirimi bilemem, bunun ölçütünün olabileceğini de düşünmedim. Ben bir şiirimde **"Ayrık otu"**nu kullanmışsam, bunu eleştirmen tanımıyorsa, 1970'li, 1980'li yılları anlatmışsam ve eleştirmen o yılların duyarlığından habersizse benim şiirimi nereye kadar eleştirebilir, burada şiir nereye kadar eleştireldir? İnsan konusuna gelince: Tüm insanlıkla bütünleşmeyen acılar, öfkeler, sevinçler aşklar bana yavan gelmiştir hep. Özele, genel dışında bakmadım, soyutlayabilir miyiz kendimizi. Türkülerin yıldan yıla, dilden dile yaygınlığı da toplumsal oluşu değil midir zaten. Eğer insanı ön plânda tutmasaydım, az önce eleştirdiğimiz bireysel ve 'ben'li şiirlere çıkmaz mıydı yolum?

- "Maviler de eskidi" dünyanın ortak bir sloganını anımsatıyor okura. Eskiyen mavilerin yerine neler alınmalı, neler konulmalı dersin?

- Evet dünya kokuyor, insan ilişkileri, değerler... Çürüyen öğenin yerine bilinç ve sevgi konmalı, konması için kavga verilmeli diyorum. Sevgi korunmalı, doğa ve insan, aşk korunmalı. İnsanlar çökük omuzlarında, yırtık gocuklar gibi taşımamalı yaşamı. Bunda da sanata, sanatçılara ve eğitimcilere büyük yükler düşüyor kanımca.

- Şiirlerini okuyan, bunların bir kadının penceresinden akıp geldiğini belirgin bir şekilde duyumsuyor. Sanatın bu büyülü alanına, kadınlığını katarken amaçladığın nedir? Yoksa yaşadığın, bu olguyu kendiliğinden mi kalıba döküyor? Şiirlerindeki dokudan söz ederek, bu konuyu nasıl yorumluyorsun?

- Sanatın bu büyülü alanına girişim önce insanın insanı ezmediği, kadın - erkek herkesin dünyadan ve doğadan eşit pay alarak yaşamasını düşündüğümde başladı. Türkiye gibi bir ülkede doğal olarak çelişkilerin kadın olarak bana yansıması çok daha erken başladı. Ana - kadın olma olgusu şiirimin ana damarlarını oluşturdu. Ancak kadının yaşamın her alanında reklâm aracı olarak kullanılması hep incitmiş, öfkelendirmiştir beni. Kadın şair olarak da (insan olma özelliğinden önce) kanatlar altına alınarak, yükseltilmek, bir o kadar onur kırıcıydı. **Yansıma** dönemlerinde şiir yazan kadın olarak tek'lerden biriydim. Çok severek okuduğum **Gülten Akın** vardı. Belki biraz da daha sonra dergilerde görünmeyişimin nedeni, kendi kanatlarımla uçacağım günü beklememdi. Şu ana kadar söyleşimizde belirttiğim gibi, olayları, olaylar içinde şiirimi kendi suyunda akışına bıraksaydım, her halde kucağında uyuyan bir kedinin tüylerini okşamaktan başka esintisi olmayan, pencereden bakıp kocasının gelişine, çocuğunun yürüyüşüne şiir yazan bir şair çıkardı kitaptan. **"Şiir satıyordu bir kadın / Çilek kokan pencerede"**, satılık şiirlerde bile kadın imgeleri ile erkek - kadın birlikte anlatılmıştır. Yani özellikle kadın olduğumu vurgulamadım, ama doğal olarak yansıyacaktır cinsiyetim.

- Sevgili Arife, dizelerin görüldüğü kadarıyla **belirgin bir imge anlayışının ötesinde kuruluyor. Bir yerde, yalınlığıyla yüreğe kazılan duyguyu harmanlayan bu 'giz'le, şiirinin iletişimi üzerine neler söylersin?**

- Şiirimin iletişimi üzerine şu an bir şey söyleyemiyorum, çünkü henüz çok yeni ve dağıtımın sonuçlarını tam olarak almadım. Ancak yalın, yüreğe kazılmış duyguların harmanlandığını söylüyorsan, duyguda yıkanmış her sözcüğün başka yüreklere de ulaşacağını söyleyebilirim. Yazmaktaki amaç da bu değil mi? İmge konusunda ise çoğunluk tek imgeyle yola çıkarsın, ancak yol boyu bir sürü imge ona yoldaş olur. Benim şiirimin yolculuğu da bu....

- "Şiir satıyordu bir kadın / Çilek kokan pencerede" Mavileri eskiyen bir dünyada; bu bir düş, bir özlem mi? Şiirle açılan bu pencereden, neler göstermek istiyorsun okurlarımıza?

- Herkesin her şeyi sattığı, çok kanallı tv'lerimizde çocuklarımızın, umutlarımızın, düşlerimizin, insan giz'inin satıldığı günümüzde, düşlerimizin de, özlemlerimizin de olması doğal. Ben yine de **"Ey güzellerin Allah'ı / Yaşam hâlâ alacaklı"** diyorum. Unutulmuş bazı güzel kokuları şiir penceresinden göstermek, yeniden duyumsatmak istiyorum. Bu gri günlerde sözcüklerle de olsa, bir yudum su sunmak istiyorum bunalmış insanlara.

- Söyleşi için çok teşekkür ederim. Okurun önüne çıktığın bu kitabınla, sana nice başarılı, sağlıklı esenlik dolu yıllar diliyorum.

- Ben teşekkür ederim sayın Özer. Kıyı'daki ve şiirdeki özgün çalışmalarına, yılların geniş yollar açmasını diliyorum. ●

kutsal savaş - kutsal barış ve hasan izzettin dinamo

● Nusret Kemal OTYAM

Hasan İzzettin Dinamo adına ilk kez 1940 yılında rastladım. **Yeni Edebiyat** gazetesinin I. sayısında **(Bir Izdırap Türküsü)** başlığını taşıyan, kanımca **Nazım Hikmet'e** öykünen bir şiiri vardı:

(Bir Eyüp sabrile bekledim - Sabah olmayan gecelerde... Gül dalları yerine -Demir çubuklar vardı. - Münzevi münzevi pencerelerdel- Dışarıda koskoca bir tabiat- Baştan çıkaran kokularile- Doldurdu yollarıl) diyerek başlayan bu güzel şiir 1939 tarihini taşıyor. Demek ki adına rastladığım yıl **Hasan İzzettin Dinamo**, onbir yıllık tutukluydu. Daha önceleri dergimizde sözünü ettiğim gibi **Yeni Edebiyat'ın** her sayısı büyük bir çabanın, araştırma ve tartışmanın ürünü olarak yayımlanırdı. **Dinamo'nun** şiirleri de sevgi ve dikkatle okunur, kendisi böylece anılırken **Suat Derviş'in** neşeli bir gülüşle söylediği övgü dolu sözleri duyardım. Böylece uzun yıllar salt şiirlerine değil tüm çalışmalarına saygı duyduğum bu insanı tanımak kısmet olmadı.

1966 yılında **Hasan İzzettin Dinamo'nun** dev yapıtı **Kutsal İsyan'ın** birinci kitabı yayınlandı. Kuşkusuz hemen aldım, okumaya başladım. Doğrusu, böylesine akıcı, temiz türkçeyle yazılmış, belgesel bir **Kurtuluş Savaşı Destanı** beklemiyordum. Ogüne dek okuduklarıma pek benzemiyordu, çok daha kapsamlı ve üstündü. Her ay bir cildi verilen **Kutsal İsyan** altı ay sürdü, yani altı cilt. Türk okurlan arasında büyük ilgi gördü. Örneğin evimizde yolu gözlenir olmuştu, kapanın elinde kalıyor, bitirmeden verilmiyordu. Öyle ki ben de aynı yola başvurarak ev halkından saklı okuyor, bitirdikten sonra çıkarıyordum. Her cildi için kimbilir nice belge, yayınlar, başka kaynaklar taranmıştı. Böyle bir yapıtın ortaya konması hiç kolay bir iş değildi. Yine de yazılanların doğruluk derecesini meraklandım, o günleri yaşayanlarla konuştum, sorular sordum. Hiçbiri herhangi bir konuyu yadsımadı, yalanlamadı. Öylesine yansız, çağdaş bir tarihçi, usta bir romancı tavnyle kaleme alınmıştı. İşyerim bazı yaşlı dostlarımın, tanıdıklanmın akşam dönüşlerinde soluklanma yeriydi. Öyle ki onlardan birisini bir iki gün görmesem meraklanır, sorardım. Bu saygın kişilerden birisi de emekli vali **Cemal Bardakçı'ydı. Konya** lisesinde öğrenci olduğum yıllarda orada vali olarak bulunuyordu, ortak dostlar nedeniyle babamla iyi görüşürlerdi. **Kurtuluş Savaşı'nın** başladığı yıllarda **Haymana** kaymakamı iken **Atatürk'ün** isteği üzerine **Ankara Emniyet Müdürlüğüne** atanmış, özverili, gözüpek bir yönetici olarak başarılı hizmetlerde bulunmuştu. Sandalyesine oturup hatır sorarken hemen kulaklıklarını takar, sesini ayarlar, sürekli gülümseyen yüzüyle sohbeti başlatırdı. Birgün baktım ki Kutsal İsyan'da onunla da ilgili bir bölüm var. kendisine duyurdum, anlattım. Şaşırmıştı. Kalın sesi, babacan duruşuyla (Yahu, dedi, ben bunlardan kimseye sözetmedim ki. Nereden duydu, nasıl öğrendi?) Birgün bu kendisiyle ilgili cildi verdim. Bir hafta sonra kitabı geri verirken saygıyla uzatıyor ve hayranlığını dile getiriyordu. Birçok eski muharip tanıdıklarımdan da doğruluğunu onaylayan sözler işittim. Nitekim hiçbir konuda yalanlanmadı, tartışma konusu olmadı. Böylesine ciddi bir yapıttı **(Milli Kurtuluş Savaşının Gerçek Hikâyesi) Kutsal İsyan.**

Aradan on yıl kadar geçmişti ki birgün gazetede **Hasan İzzettin Dinamo'nun** bir takım gençlerin saldırısına uğradığını, hırpalandığını okudum, çok üzüldüm. Bu henüz yüzünü görmediğim sanatçı, yazar dostum yetmiş yaşına yakın, nice kitapların sahibi değerli bir insandı. Ona nasıl el kalkardı? Hasıl vurulurdu? Feleğin sillesini yeterince yemişti zaten. Hemen oturup sevgili **Ahmet Say'ın Türkiye Yazıları** dergisine bir yazı yazdım. **Dinamo'nun** yapıtlarını değer ölçüleriyle sıraladıktan sonra, bırakın bunca şiir ve romanı, uygar bir ülkede **Kutsal İsyan** gibi gerçekten dev bir çalışmayı ortaya koyan bir yazarın en azından büstünün bir alana, ya da parka konacağını belirterek olayı kınadım. (Otuz Sekiz Yıl Sonra **Hasan İzzettin Dinamo)** başlığını taşıyan yazımın kendisine ulaşıp ulaşamayacağını, okuyup okuyamayacağını bilemezdim, bilmiyordum.

1983 yılının şubat ayında **Hasan İzzettin Dinamo'nun** değerli yazarlarımız öykücü - yayıncı sevgili **Salim Şengil (Salim Baba)** ve felsefeci yazar - ozan **Afşar Timuçin'le Ankara'ya** gelecekleri, **Sanat Kurumu'nun** şimdi yıkılmış olan eski salonunda imza günü yapacaklan duyuruldu. O günü heyecanla, sabırsızlıkla beklemeye başladım ve işte o sabah kendimi konukların karşısında buldum. Adımı söyleyince **Dinamo'nun** da heyecanlandığını, yuvarlak yüzündeki sevecen, derinlerinden ışıldayan gözlerinin nemlenerek bakakaldığını gördüm. Yerinden çıkarak elimi tuttu, sarıldık. Ayrı bir masaya otururak özlem gidermeyi istedik. Yanımızda rahmetli **Kemal Bayram Çukurkavaklı** da vardı. Böyle bir buluşmada söyleyecek çok şeyimizin olduğunu, saatlerce konuşsak sohbetimizin bitmeyeceğini sanırdım. Halbuki dilimiz tutulmuş gibiydik. Bir konudan sonra birbirimize nice duygulann etkisiyle bakakalıyor, gülümsüyorduk sadece. Bazı dolu kapların ters çevirince akmaması gibi. Kavuşmuştuk ya. En büyük mutluluğumuz buydu. Bir aralık yanımda götürdüğüm **Kutsal İsyan'ın** birinci cildini imzalamasını rica ederek uzattım. Yüzüme yine derin derin baktıktan sonra imzaladı: **(Kırk yıl sonra Nusret Kemal Ot-**

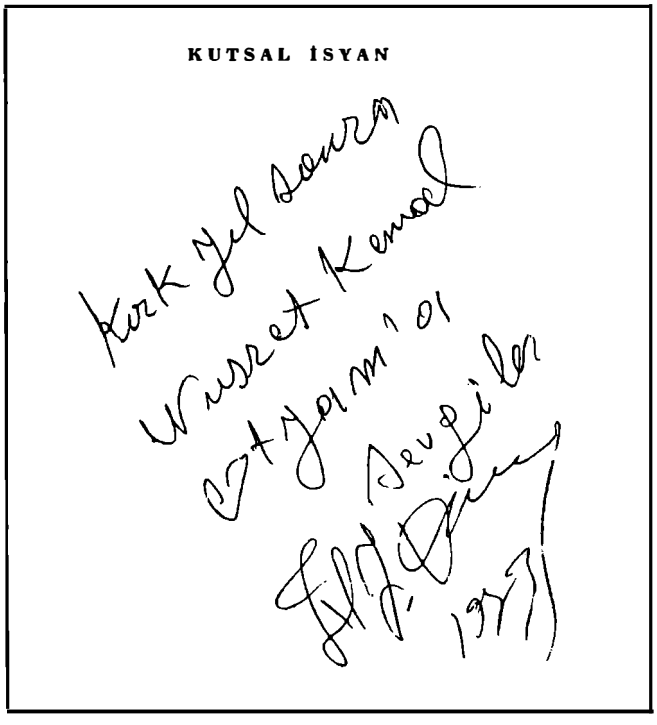

yam'a sevgiler. 1983) o zaman yazımı okuduğunu, duygulandığını anladım. Ertesi günü bir araya gelecek, beraberce, dostlarımızla yemek yiyip içecek, eğlenecektik. Fakat ertesi günü uğradığımda Dinamo'nun rahatsızlandığını, sabahı beklemeden İstanbul'a döndüğünü öğrendim. İlk ve son görüşmemiz böylece iki saat sürmüştü.

Kutsal İsyan'ın devamı olan Kutsal Barış'ı yayımlandıktan çok sonra, ancak 1992'de yine hayranlıkla okudum. Dört cilt olarak yayımlanan Kutsal Barış, Kurtuluş Savaşımızın son yıllarından Atatürk'ün ölümüne dek olanları devrimci bir yürekle anlatıyordu. Kimini yaşadığım, kimini içinde olan kişilerden duyduğum birçok olayın perde arkasını Kutsal Barış'tan öğrendim. Buradaki Hasan İzzettin Dinamo'nun toplumcu, kurtuluş savaşçısı, atılımcı, Atatürkçü kişiliği ve duyarlıklan dikkatimi çekti. Amma bu eşsiz yapıtlan kaç kütüphanede, kaç okulun kitaplığında bulabiliriz dersiniz? Kaldı ki bu dev çalışmayı Kültür ve Milli Eğitim Bakanlıkları bastırarak aydınlanmızın, öğrencilerimizin ucuz ederleriyle alıp okumalarını sağlarlarsa büyük bir hizmette bulunmuş olacaklardır. Belki o zaman yalnız Türk Devrim Tarihinin günümüzde yadsınmaya, çarpıtılmaya çalışılan büyüklüğü değil, yazarın büyüklüğü de anlaşılacak, ona hakettiği yer verilecektir. Aynca Kutsal Barış'ın dördüncü, yani son cildinde son bir bölüm var: Kutsal İsyan'ı Neden Yazdım? Bu yazı büyük bir içdökmesi, dert yanması. Şöyle başlıyor yazı:

"Avrupa sömürgeci devletlerinin yeryüzünü ve onun pazarlarını yağmalama rekabeti yüzünden patlattıkları Birinci Dünya Savaşı'na biz, Cermanofil devlet adamlarımızın aptalca katıldıkları o savaş, kalabalık ailemizin ekmek parasını çıkaran babamla ağabeyimi aldı götürdü ve Kars dağlarının karlarına gömdü. Açlık ve ölüm, kalabalık aileye kuduz bir kurt sürüsü gibi daldı. Toprakla uğraşan bu zavallı anne iki yıla varmadan kırıldı gitti. Kutsal İsyan'ın yazarıyla iki kızkardeşi dışında. Bundan dolayı o zaman ufacık bir çocuk olan bende savaş kavramı, karşılığında salt ölüm ve açlık getiren alçakça bir davranış olarak yerleşti. Dünyaya küskün ruhumda böylece bir savaş kompleksi oluştu. Savaş anlamsız ve aptalca bir boğuşmaydı."... "Ben Kutsal İsyan'da hiçbir türlü zorlamaya başvurmadım. Olayları ve kahramanları olduğu gibi, sağlam bir kronolojiye göre yerli yerinde ve can alacak noktalarını vererek yansıtmaya çalıştım. Devrik cümlelerden, lâf cambazlıklarından elden geldiğince kaçınarak klâsik söyleşiye yaklaşmaya çalıştım. Elbette, Mustafa Kemal, kitabın en sempatik, en olumlu ve en güçlü karakteri olarak sevilmektedir, başka türlü de olamaz. Bunun çevresinde irili ufaklı yığınla kahraman sempatik yaşayışlarını sürdürmekte ve olumlu kavgalarını yapmaktadır... Bu, bir kitle romanıdır. Ulusal Kurtuluş Savaşı bir orkestra gibi Mustafa Kemal'in elleriyle ve sihirli değneğiyle çalınmakta ve yürümektedir. En yitik sesleri bile yakalayıp bu senfonik hava içinde değerlendirmektedir..."

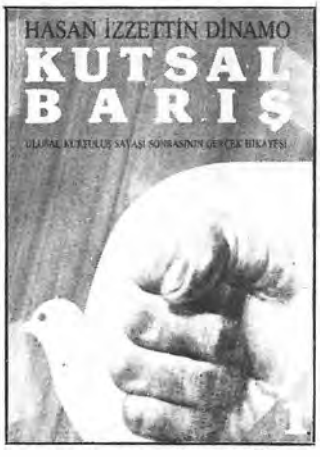

Görülüyor ki Hasan İzzettin Dinamo bir sanatçının duyarlığı, ileri görüşlülüğü içinde günümüze bile ışık tutmakta, mesajlar vermektedir. Kuşkusuz gören, duyan ve algılama yeteneği olanlara...

Nur içinde yatsın! ●

isimsiz

Mehmet Cemil UĞURLU

Her yıl bir santimetre uzaklaşıyor
Afrika Amerika'dan
Ay beş santimetre Dünya'dan
Galaksiler yalan söylemez
İnsanlar buğdaylarla büyürler
Başaklar ekmeğe gülümser

Şarkı söylemeyi unuttum artık
Güneş kırmızıyı nasıl da sever
Bir söz bilirim
Dirim aydınlık
Gençlere tuzak kurar ölüm
Yaşlıların kapısında bekler

Dayanın Amazon ormanları
Acınız kapladı Dünya'yı
Yaşarız ölürüz birlikte
Ölmek yitimektir zamanı
Ozanlar savunurlar yaşamayı.

kendini tanıdıkça düşünce

Mustafa YILDIZ

Soğuk odalarda ısınan insan
Gün olur sıcak yataklarda üşür

Elendikçe eleğinde zamanın
Gerçekler kalır yalanlar çürür

Gözden uzak olanlar yakınlaşır da gönüllere
Sevdalar ayrılıklarla büyür

Tanıdıkça kendini düşünce
Yaşam ağacına su yürür

UÇUN KUŞLAR UÇUN, DOĞDUĞUM YERE ..

Rıza Tevfik

TRABZON'UM BENİM, CANIMIN İÇİ
FINDIK KAFKALARI VE KARAYEMİŞLER
PAFTA PAFTA, ÇİÇEK ÇİÇEK İÇİNDE
KAYAKMEYDAN, TAKSİM, DEĞİRMENDERE
ÖĞRENCİLER GÖRÜYORUM OKULLARINA GİDEN
İÇLERİNDEN BİRİ OLUYORUM YENİDEN
TRABZON'UM BENİM, CANIMIN İÇİ
"BU SENSİN İŞTE" DİYORUM
KOKLUYORUM, BAĞRIMA BASIP, DOYAMIYORUM
KALEPARKI, KANİTA, BOZTEPE, SONRA
İÇİNDE ÇOCUKLUĞUMUZUN BOYATTIĞI EV
SONRA MAHALLEMİZ ÇÖMLEKÇİ
TRABZON'UM BENİM, ÇOK SEVİYORUM SENİ
TRABZON'UM BENİM, CANIMIN İÇİ

Kanada, 28.11.92

Süleyman Hikmet

BİR ZAMANLAR KARADENİZ SANAT / EDEBİYAT

Sanat alanında, yerel bir düzlemde yıllar öncesinde üretilenlerden bir kesit sunuyoruz. İnsanın yaşadığı toplumla güzelleşmesine katkıda bulunan sanatçının ürettikleriyle, yıllar sonrasında gündeme gelmesi ve bu uğurda nice ömürler verilmesi nasıl bir anlam taşıyor, bunu gösterelim istedik.

İlk sayısı 29 Ekim 1983 son sayısı (sayı: 255) 2 şubat 1989 tarihinde okura sunulan Karadeniz Sanat / Edebiyat etkinliğinin bugün uzağındayız. Her hafta okura ulaştırılan bu emeği yıllar sonrasında gündeme getiren, bu alanda üretilenlerin kalıcılığıdır. Bir yandan okura nice güzellikler aktarılmış, bir yandan da bu alana gönül verenler edebiyata kazandırılmıştır. Bir gazetenin adını yaşanır kılan da bu olmuştur işte.

İbrahim Dizman arkadaşımız, kendinin de başlangıçta içinde yer aldığı bu birikimin sayfalarında okuru bir geziye çıkarıyor. Değişik yörelerden elimize ulaşan gazetelerin böyle sayfalar taşıması bizleri sevindiriyor. Böyle sayfaların okuruna ulaşması, bir yerde duyarlığa, özveriye dayanıyor. İlerde ürettiklerimizden söz edilmesi de bu özveriden kaynaklanmış olacaktır. Adımızın, emeğimizin yaşaması, anılır olması kendi elimizdedir.

Yıllar boyu üretilen bu güzelliklere katkıda bulunanlara selâm olsun.

KIYI

karadeniz bölge basınında sanatın geçmişteki sesi: karadeniz sanat - edebiyat

• İbrahim DİZMAN

Trabzon'un köklü bir kültüre kaynaklık etmesinin bir ürünü olarak **kentte** her dönem, mizahtan müziğe kadar çeşitli alanlarda gazeteler, dergiler yayımlanmıştır. Öte yandan yerel ya da bölge basını da sanatın, edebiyatın uzağında kalamamıştır. Özellikle **Hakimiyet** gazetesinin **Ömer Turan Eyüboğlu** yönetiminde ve ölümünden sonraki yıllarda edebiyata ayırdığı sayfalar bir öncü niteliği taşımıştır uzun yıllar boyu. Yetmişli yıllarda yayın hayatına atılan ve tüm bölgeye seslenen bölge basını da sayfalarında kültür, sanata yer vermişlerdir.

Son dönem zaman zaman çıkıp kısa sürede kapanan sanat dergileri bir yana bırakılırsa, KIYI, 60'lardan bu yana aralıklı da olsa yaşamını sürdürmüş ve kentin sanat yaşamının taşıyıcısı olmuştur. Diğer dergilerin de çıkışı, genellikle KIYI'nın çıkmadığı dönemlere rastlamıştır. Tümü de bir boşluğu doldurmak amacını taşımışlar ama KIYI'nın yerini tutamamışlardır. KIYI'nın son kez 1983'ün yaz aylarında yine yayın yaşamından çekilmesinin ardından yaşanan boşluk bu kez iki bölge gazetesi KUZEY HABER ve KARADENİZ tarafından kültür - sanat sayfaları aracılığıyla doldurulmaya çalışılmıştır.

Karadeniz gazetesinin **"Karadeniz Sanat - Edebiyat"** sayfası da sözkonusu boşluğu doldurmaya değil ama, en azından hissettirmemeye, kültürel alışverişi farklı bir kulvarda sürdürmeye aday olarak doğmuş ve gençlerin yönetiminde uzun soluklu bir çalışma olmuştu.

Olmuştu... diyorum, çünkü KIYI'nın kapanışını ve **Karadeniz Sanat - Edebiyat**'ın doğuşunu yaşayanlardan biriydim 1983'de.

karadeniz sanat - edebiyat doğuyor

Ahmet Selim Teymur yönetimindeki 3. dönem KIYI'nın genç yazarlarını Karadeniz Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Edebiyat Bölümü öğrencileri temsil ediyordu, desek abartmış olmayız. Dergi ile okul arasındaki bağı sağlayan da, 1990'da Akademi Şiir Ödülü Mansiyonu alan ve **Çağdaş Yangınlar** adlı kitabı geçtiğimiz yıl Cem Yayınları'ndan çıkan **Ali Mustafa**'ydı.

Ali Mustafa'nın bu işlevi **Karadeniz Sanat Edebiyat'ta** da sürdü. Gazetenin o dönemdeki yazı işleri müdürü **Musa Alioğlu**, bir sanat sayfası hazırlanması önerisi getirdiğinde **Ali Mustafa**'nın öncülüğünde bir araya gelen **İbrahim Dizman, Işıl Karadeniz, Ergün Altun** ve **Yaşar Atakan**, sayfanın ilk sayısını 29 Ekim 1983'de okuyucuya sundular. Haftada bir kez okuyucuya ulaşması planlanan sayfanın ilk sayısı **Ali Mustafa**'nın kaleme aldığı "Başlarken" adlı sunuşla sanatseverlere ulaştı: **"Gazeteler, hergün okuyucularının karşısına güncel olanı yakalayarak çıkarlar. Haber vermek, topluma olanı biteni anlatmak onların görevidir. Bu arada unutulmaması gereken bir görevleri daha vardır: Topluma ışık tutmak, onu aydınlatmak. Bu ışık sanattır... Yöre gazetesi olarak Karadeniz şimdiye değin sınırlı olanaklar nedeniyle sanatsal uğraşlara genişçe yer verememiştir. Şimdi bu boşluğu doldurmak amacıyla 'Karadeniz Sanat Edebiyat' sayfasıyla okuyucularının karşısına çıkıyor. Nice genç yeteneğin olanak bulamadığı için ürünlerini gün ışığına çıkaramadığına tanık oluyoruz. Gönlümüz, onların sanatın kıyıcığında unutulup gitmesinden yana değil. İşte sayfamız, genç arkadaşların da yapıtlarına genişçe yer vererek, yeteneklerinin gelişmesine, iyiden, doğrudan yana yönelmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Yerel gazetelerin sanat sayfaları, sanat dergilerine geçişin güzel bir örneğidir. Dileğimiz, sayfamızda ürünleri yayımlanan genç arkadaşlarımızın zamanla sanat dergilerinin sayfalarını aralamalarıdır... Sayfalarımızda bölgemizdeki ayın sanat olaylarını, haberlerini ve yurt düzeyindeki sanat etkinliklerini olanaklar ölçüsünde sizlere duyuracağız. Yöremiz sanatçıları için özel bölümler düzenleme düşüncesi de çalışmalarımız arasındadır... Karadeniz Sanat - Edebiyat, sanatın gerekliliğini, güzelliğini yaygınlaştırmak amacıyla yola**

Karadeniz
NAT — EDEBİYAT
SAYI: 1 29 EKİM 1983 CUMARTESİ
Fikret Alp Yakaboylu ile söyleşi
BAŞLARKEN
Anadolu Sanat Dergileri
Trabzon'da yaşayan tek sanat dergisi
SANAT DERG
ŞİİR
Karadeniz kıyıcığında imece
Mustafa Kemal'i beklerken
CAMUS'NÜN VEBA'SI ÜZERİNE
ELEŞTİRİ

çıkıyor. Bu imecemize Karadeniz'in kıyıcığında tüm sanatçıları da bekleriz..."

İlk sayının **"konuklarımız"** bölümünde ressam **Fikret Alp Yakaboylu** ile desen sanatı ve resim üzerine söyleşir **İbrahim Dizman.** Sayfada ressam **Fikret Yakaboylu'nun Mustafa Kemal'i** ve Kurtuluş Savaşı'nı simgeleyen iki deseni de yer alır Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla. **Ali Mustafa, Yaşar Atakan** ve **Ergün Altun**'un şiirlerinin yanısıra, **Gökdem Şensoy** Camus'un 'Veba' adlı yapıtını irdeleyen bir yazısı yer alır. Sayfada KIYI dergisi de tanıtılır okuyuculara.

Karadeniz Sanat Edebiyat'ın her sayısı "BİZCE" başlıklı ve çeşitli kültür / sanat olaylarını yorumlayan bir sunuş yazısıyla ulaştırılır okuyucuya. ikinci sayının BİZCE'sinde amatörlere, sanatçı adaylarına seslenilir: **"Yöre dergileri ya da sayfaları bir bedenin kılcal damarları görünümündedir. Yayılma alanları dar olduğundan, bulundukları bölge ya da kentteki genç yetenekleri gün ışığına çıkarma olanakları fazladır. bu da hiç kuşkusuz sevindirici bir olay. İşte Karadeniz Sanat - Edebiyat da aynı işlevi yerine getirmeye çalışan, genç edebiyatçılara, sanatçılara sütunlarında yer vermek isteyen dar oylumlu bir sayfa. Yazmak denli güzel bir uğraşı dert edinmişler, ürünlerinin bu sayfada değerlendirilmesini isteyenler, bu sütunlarda kendilerine yer açabilirler; Karadeniz Sanat - Edebiyat kervanına katılabilirler."** Bu çağrı, kısa sürede sonuç verir. **Trabzon** gibi mayasında sanat olan bir kente yapılan çağrı sonuçsuz kalabilir miydi?

aradeniz
AT — EDEBİYAT
BZON'DA UZUNYILLAR DOKTORLUK YAPAN
OZAN İLHAN DEMİRASLAN'I
UMUNUN 3. YILINDA SAYGI İLE ANIYORUZ
"DOSTLAR BENİ UNUTMAYIN DİYORUM
Gece Yağmuru
İLHAN DEMİRASLAN
YOL
Getirdiği
Ardından Yazılanlar
İlhan Demiraslan İçin
Dr. Gündoğdu Samur
Kıyıda Ölen Ozan
İlhan Demiraslan
Ben İlhan Demiraslan

Sayfanın 4. sayfasındaki BİZCE'de ise **Karadeniz Sanat - Edebiyat**'ın hedeflerinden biri daha duyurulur okuyucuya: **"Karadeniz Sanat - Edebiyat'ın küçük, oylumlu, doyurucu bir dergi gibi olmasına çalışıyoruz. Ne yazık ki bugün kentimizde sürekli çıkan bir sanat dergisi yoktur. Şimdi 'KIYI var' diyebilirsiniz. Anladığımız kadarıyla KIYI 'kıyıda kaldı'. Temmuz ayından beri kitapçı vitrinlerinde görünmemesinin başka ne yorumu olabilir?.. Şimdilik varolan potansiyeli, yoğunluğu korumak, yitirmemek gerekiyor. İşte, Karadeniz Sanat Edebiyat'ın da amacı bu."**

Aynı sayıda bir acı haber de yer bulur kendine, bir fotoğrafla birlikte: **"Hasan Hüseyin çileli bir yaşamın ve onurlu bir şiirin ozanı... Bir akarsuyun akışı gibi şiirler yazan ozan son olarak ölüme karşı direniyor. Aylar öncesi geçirdiği beyin kanamasının etkisiyle öylecene yatıyor. Doktorlar onu yeniden yaşama döndürmeye çalışırken o da elinden geldiğince ölüme karşı direniyor, teslim olmuyor. 'Ekmeği bol eyledik / Sıratı yol eyledik / Acıyı bal eyledik / Geldik bugüne' diyen ozan bu söylediklerini yaşar gibi şimdi. Hasan Hüseyin bir ozan olarak yazılarıyla şiirleriyle kendine düşen görevi yaptı. Şimdi sıra onu seven halkında... Ozanın tez zamanda iyileşmesi dileğimizdir."** Aynı sayıda **Ahmet Özer'in, İbrahim Dizman'ın ve Kemalettin Başar'ın** şiirleri, **Gökdem Şensoy'un** "Ataç'ın Eleştiri Anlayışı" başlıklı yazısı, bir günce ve Kayseri'de yayımlanan **Hakimiyet Sanat** dergisinin tanıtımı yer alır. Sayfanın bir bölümü ise **Orhan Veli**'ye ayrılmıştır, ölüm yıldönümü nedeniyle. Sayfada, **Hasan Hüseyin'le** ilgili haberin yanıbaşına ilişen **Ahmet Özer**'in şiiri bir anlamda ünlü ozanın yaşamına gönderme gibidir. İşte şiirden bir bölüm: **"Düşün ki şehirdesin caddelerde çılgın sağnaklar / Oysa günlerdir damlası düşmemiştir yağmurun / Evlere gölgeler düşmüştür ışıklar sönmeye hazır / Solgun günlerden kalan bir şiirin / Gençliğine nakışlanan bir kaç dizesi / Sökülüp alınamayandır yağmalanan hayatından".**

Sayfanın 5. sayısı 24 Kasım'da **"Öğretmenler Günü Özel Sayısı"** olarak çıkar. Bugün on yıl sonrasından artık sararmaya yüz tutan bu sayfaya bakınca kimi değerler adına sevinmemek elde değil: Yıl 1983, 12 Eylül yönetiminin doludizgin olduğu günler. Sayfanın en başında **Enver Gökçe**'nin bir fotoğrafı ve altında bir şiiri: **"Ben, bizden olan bütün insanların dostu / Adı haritalarda bile bulunmayan / Bir köyündenim Anadolu'nun / Güzel şeylere hasrettir memleketim / Güzel şeylere hasret bu dünya / Çığlıklar getirdim / Üzümleriyle beraber çürür gibi düşen / İnsanlarımdan / Sıcak tuzsuz gevreklerinizi yemişim / Alacakaranlıkta Bucalı işçilerim / Unutur muyum seni / Derdini ekmeğini bölüştüğüm".** Altında **Melih Cevdet Anday** imzalı bir şiir: "Bir ilkbahar şiirine başlangıç". Öğrenci öğretmenine sesleniyor: **"... Bomboş kalsın evler, okullar / Hapishaneler hastaneler / Öğretmenim, sevgili öğretmenim / Sırtımıza alırız hastaları / Kimbilir ne özlemişlerdir kırları / Ya mapuslar / Ne sevinirler kimbilir / Sarılıp sarılıp öperler adamı" İbrahim Dizman'ın Mustafa Necati, Hasan Ali Yücel, Tonguç** ve bütün yurtsever öğretmenlere selam uçuran denemesi...

Karadeniz Sanat Edebiyat'ın 6. sayısında yeni bir bölüm açılır: **"Kalem alıştırmaları"** bölümün sunuş yazısında şu tümcelere yer verilir: **"Sayfamıza gelen ürünlerin çoğu şiir. Bunlar şiire emek veren, şiiri gönülden seven, şiire yeni kalem alıştıran, sanatçı**

duyarlığına sahip arkadaşların ürünleri... Üretilen yapıtların yayımlanmasının sanatla, edebiyatla yazar olarak yeni tanışanlar için hızlandırıcı, daha iyiye yöneltici bir güç olacağı inancındayız. Bu nedenle bize gelen amatör bir uğraşın ürünleri olan şiirler için bu köşeyi açmayı uygun bulduk. Köşemizde yayımlanan şiirleri zaman zaman eleştiriyle birlikte sizlere sunacağız."

Sayfada fotoğrafa da yer verilerek haftalar boyu **"Trabzon'un Eski Evleri"** başlıklı köşede K.Ü. Fotoğraf Kolu üyelerinin çektikleri kareler sunulur okuyuculara. Bu köşe bir anlamda kentin mimari özelliklerini de tarihi bir perspektifle yansıtır ve kalıcı bir belgeye dönüşür.

Karadeniz Sanat - Edebiyat'ın 7. sayısı da yine bir özel sayıdır: **"İlhan Demiraslan Özel Sayısı" Çanakkale**'de doğan, **uzun yıllar Trabzon**'da yaşayan ve orada ölen Türk şiirinin dize ustası **İlhan Demiraslan** ölümünün üçüncü yılında sayfanın konuğu olur. Ressam **Fikret Yakaboylu**'nun **"Dostlar Beni Unutmayın Diyorum"** adlı dizeden esinlenerek yaptığı **İlhan Demiraslan** deseninin de süslediği sayfada **Raif Özben**'in, **Gündoğdu Sanımer**'in, **Abdülkadir Bulut**'un ve **M. Şerif onaran**'ın sanatçı hakkındaki değerlendirmeleri yer alır. Şair **Sanımer**, yazısının bir bölümünde şunları söylüyor **Demiraslan** için: **"Şimdiye dek ne ozanlar geldi geçti. Bazı çevrelerce elinden tutulup adeta göklere çıkarılan ozanlar oldu. Onlar ne yazsalar, ne çizseler, ardından hikmet aranırdı. Dergilerin kapıları onlara açıktı ardına dek, ama öyleleri de oldu ki, yıllardır didinip durur da kimse elinden tutmazdı yeterince. İşte İlhan Demiraslan da bu yeterince değerlendirilmemiş ozanlardan biri bence... İlhan Demiraslan'ın tabutu o kadar sessiz, o kadar yalın bir biçimde evinden alındı ki sanırım içinde yalnızca kendisi vardı..."** Sayfada **Yılmaz Gruda**, **Ali Mustafa** ve **Beyza Çağatay**'ın şaire adadıkları şiirleri de yer alır. **Ali Mustafa** kendisinin de yetiştiği kentte yitirdiği ozan için şu dizeleri düşmüş şiirinin bir yerinde: **"Acı yollarınca yaşamak / Uzar gider ömürlerde / Birimiz gider birimiz kalır / Dokunur ölüm tezgahlarda"**; **Beyza Çağatay** da kısacık şiirinde ölüm ötesine seslenir: **"İlhan Demiraslan şimdi / şiirleriyle süslüyor gittiği yeri"**. Sayfanın diğer bölümlerinde ise şairin kendi dilinden yaşam öyküsü ve şiirlerinden seçmeler yer alır.

Karadeniz
ANAT — EDEBİYAT
TRABZON CUMHURİYET ORTAOKU
ÖZEL TANITIM SAYISI
" Okulumuzun Tarihçesi"
Rehberlik ve eğitici çalışmalar
"AĞAÇ ARKADAŞIM"
"ÖĞRETMEN"
"NE DEDİLER"
"EĞİTİCİ KOL ETKİNLİKLERİ"

Sayfanın 8. sayısının konuğu ise **Trabzon**'un müzik yaşamına damgasını vurmuş bir usta müzisyen **Temel Şükrü Doğru**'dur. **Zafer İpek**'in kendisiyle yaptığı söyleşide **Doğru**, uzun yılları bulan çalışmalarını büyük bir alçakgönüllükle bir kaç tümceye sığdırıverir: **"1964 yılından 1978'e kadar çok faal bir dönem yaşadık, yaşattık. O dönemde sık sık konserler verdik. Hatta bölgeler arası ses yarışmaları düzenledik... Aynı şeyleri yine yapmak isteriz. Ama bugün yer sorunu ile karşı karşıyayız." Doğru**, ayrıca müziğimizin tarihsel köklerine de değinerek birikimlerini yansıtır söyleşide.

Aynı sayının BİZCE'sinde ise bir çağrı yer alır: **"Anadolu binlerce yılın yoğurduğu, biçimlendirdiği özgün bir sanatı taşıyor bağrında. Bölgemiz halk sanatları açısından çok zengin bir kaynak. Türküler, maniler, ağıtlar, bilinmeyen ve ölmüş halk ozanlarının şiirleri belleklerde yaşamakta henüz. İmecelerde, düğün ve şenliklerde, ölüm törenlerinde soluk alan bu ürünleri derlemek istiyoruz. Okuyucularımızdan dileğimiz, bildikleri, duydukları ya da derledikleri ürünleri bize göndermeleridir. Böylelikle yokolup giden ve bazı sanat çevrelerince horgörülen halk edebiyatı yapıtlarını saptayıp yazıya geçirerek çok küçük bir bölümünü zamana karşı korumuş olacağız. Hepimizin ortak malı olan bu eserlere karşı duyarlık göstereceğini umduğumuz tüm okuyucularımızı sanata karşı olan gönül borçlarını ödemeye çağırıyoruz..."** Sayfanın bu çağrısı da sonuçsuz kalmaz; özellikle gençler köylerden derledikleri halk sanatı ürünlerini ulaştırırlar sayfaya. Bu ürünler toparlanıp ilgili kişi ve kurumlara ulaştırılır bir süre sonra.

Sayfanın diğer bölümlerinde şiirden öyküye fotoğraftan günceye dek çeşitli ürünleri yer alır gençlerin. Örneğin, yazma tutkusunu yüreğinde yeni yaşamaya başlayan **Ergün Altun**'un güncesi, bu sevdanın da bir dışavurumu niteliğindedir: **"Bir şeyler karalamaya başlamayın bir kez. Giderek sarar adamı, yaşantısına girer, yakasını bırakmaz... Şiirle yürümek sokakta. El ele, kol kola. Ya da bir öyküye başlamak ilkyaz günü, bir kızı sevmeye başlar gibi. Ben hep bir şeyler ararım sokaklarda, kahvede, parkta, kıyıda ya da kıyıya bakan evimin penceresinde. Deniz sonsuz devinim içinde. Martılar yeniden tazeliyorlar soluklarını, işçi çocuklar atelyede yeniden işe başlıyorlar. Ben ise hâlâ sözcükler, imgeler yoğurmaktayım belleğimde."**

Karadeniz Sanat - Edebiyat'ın 10. sayısının konuğu ise şair **Özer Ciravoğlu**'dur. Sonraki yıllarda **"Seslenişler"** adlı yapıtı **Cem Yayınları**'nda çıkacak olan **Ciravoğlu** şiir üzerine düşüncelerini açıklar **İbrahim Dizman**'ın söyleşisinde: **"Şiirim varlık ve evren ilin-**

tisinde bir iç hesaplaşma sanırım. İmgelemim belki ilginç gelecek ama, gerçeğe ulaşmanın itici gücü oldu her zaman. Birey olarak hayatım boyunca bir çağdaş trajediyi yaşadım. Bu nedenle olacak sanıyorum, şiirim hep insan gerçeğini aramaya yöneldi. Bulamadım ama, her zaman aradım. Ben bir özettim, genişletmek istedim kendimi." Karadeniz Sanat - Edebiyat'ta sık sık resim eleştirileri yazan ve kentin görsel sanatlarının nabzını tutan **Ciravoğlu**'nun şiirleri de dikkati çeker aynı dönem: **"Evrende yıldızlar güler / ve iğnelerini batırır sonsuza dek / kan akar insanlardan acımasızca / ağlayan ve gülen insanlardan / akar zincirler boyu hayat"**. Aynı sayının bir başka ilgi çeken bölümü ise **Gökdem Şensoy**'un, **Nursel Duruel**'in **"Geyikler, Annem ve Almanya"** adlı yapıtı üzerine yazdıklarıdır.

Ölümünün 24. yılında
. Turan Eyüboğlu'nu anıyoruz
Karadeniz
SANAT — EDEBİYAT
SAYI:34 14 HAZİRAN 1984
ÖMER TURAN:
33 YILLA ANLATIL
BİR ÖMÜR
1927-15 HAZİRAN 196
Ardından söylenenler
ALİ
İLK ADIM
HAKİMİYET
Gazetesinden bir yazı
HİKAYE-I MASLUP
MEHMET ÖZKAYA
BABAM ÖMER TURA
EYÜBOĞLU
Kitaplaşmamış şiirlerden
ER MEYDANINDA
ÖLDÜM
BEN
YAZ
HUMMA
KALBİM

Bölgenin kültür - sanat açısından bir başka etkin kenti **Ordu**'da, yıllarca **Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu**'nun genel sanat yönetmenliğini yürüten **Aydın Üstüntaş** da ocak ayında konuğu olur sayfanın. **Üstüntaş, Işıl Karadeniz**'in sorularını yanıtlar. **Üstüntaş, Anadolu** tiyatrolarının ortak sorunlarına değinir: **"Maddi imkansızlıklar hizmeti yaygınlaştırmada büyük engel teşkil etmektedir. Belediye'nin kısıtlı bütçesinden çıkan az miktardaki ödenek, gerek kadro oluşturmada gerekse büyük ve geniş kapsamlı oyunlar sergilememizi engellemektedir. Bu arada bölgenin her yerine hizmetlerimizi götürememenin üzüntüsünü de çekmekteyiz."** Aynı sayının BİZCE'sinde ise gençlerin kitap konusundaki duyarlığı dile getirilir: **"Önemli bir kültür taşıyıcısı olan kitapların bazen basılamaması ya da karaborsa kağıtlarla okuyucunun eline ulaşması ülkemiz kültürü açısından tüyler ürpertici bir durumdur. Yarıdan fazlası fotoğraf dolu basına, okunma gereği bile duyulmayan eklere bol bol kağıt sağlanırken, kitap basımlarına kağıt bulunamamasının gerekçesi hiçbir geçerli nedene dayandırılamaz. Bir yandan okuma - yazma seferberliği açmak, halkı çeşitli yollarla okumaya teşvik etmek, diğer yandan da kitap basımlarını zora sokmak... Büyük ve düşündürücü bir çelişki değil mi? Oysa ülkemiz okumamanın, düşünmemenin sancılarını yıllardır duyuyor. Koşullanmış, dogmatik insanlardan çok çekti bu ülke..."**

İnceleme, deneme, kitap tanıtımı türleri de **Karadeniz Sanat - Edebiyat**'ın sayfalarında bolca yer alır. Örneğin, 12 Ocak 1984 tarihli 12. sayıda **Sedat Şen**'in arabesk müzik üzerine bir incelemesi, **Oktay Özel**'in **"Niçin Okumuyoruz"** başlıklı denemesi ve **Oktay Taflan**'ın **"Suç Benim miydi Çağ?"** başlıklı **Behçet Necatigil**'in şiirini irdeleyen yazısı bugün de güncelliğini koruyan yazılar olarak dikkat çekiyor.

Sayfanın 14. sayısı **"Nabi Üçüncüoğlu Özel Sayısı"** olarak ulaşır okuyucuya: **"Bir ülke sanatçılarıyla soluk alır; bir bölge de, bir kent de. Bölgemiz sanat toprağı da oldukça bereketli. Sanatın her alanında yurdumuz sanatına katkıda bulunan büyük sanatçılar yetiştirmiş. Nabi Üçüncüoğlu da bu sanatçılarımızdan sadece biri. Biz sınırlı olanaklarımız içinde yöremizin bu değerli sanatçısına olan gönül borcumuzu, saygımızı, onu yitirdiğimiz günde anarak ödemeye çalışıyoruz."** Sanatçının ölümünün 15. yılında, yakın dostu **Baki Akgül, Ergün Altun**'un sanatçıya ilişkin sorularını yanıtlar. **Akgül**, şairin öğretmenliğini şu tümcelerle aktarır okuyucuya: **"Nabi Bey memleketini gerçekten seven, öğretmenliği ile memleketine hizmet etmek gerektiğine inanan bir insandı. O slogan toplumcusu değildi. Memleketinin çileleri, sıkıntıları onu memleketine bağlayan ana etmendi. memleketin sıkıntılarından arınması için çalışmak onun temel uğraşı idi. Geri kalmış bu ulusa, öğrencileri en iyi bir biçimde yetiştirerek hizmet edebileceğine inanıyordu." Ahmet Selim Teymur** ve **Rasim Şimşek**'in sanatçıyla ilgili yazıları, ressam **Fikret Yakaboylu**'nun **Üçüncüoğlu** ile ilgili deseni ve sanatçının şiirlerinden seçmelerle bağlanan sayfa, bir anlamda belge niteliğini de taşır.

Karadeniz Sanat - Edebiyat'ın 9 Şubat 1984'de yayımlanan 15. sayısında geride kalan on beş hafta değerlendirilir: **"40'ın üzerinde değişik imza ve 80 yapıt... Dört ay gibi kısa bir süreçte böylesine çok katılımı olan bir sanat sayfasına ulaşmak bizleri onurlandırıyor. Şimdiye değin, imeceli, birlikte üretilen, birlikte yaratılan, ortaklaşmacalı bir sanat sayfasına ulaşmayı amaçlıyorduk. Bunu başardık. Karadeniz Sanat - Edebiyat, gittikçe çoğalan bir sanat imecesi oldu. Sanatta düşüncemiz, toplumcu - gerçekçi sanattan yana olmaktır. Sayfamızın içeriği bu düşüncelerin aydınlığında biçimlendi şimdiye değin. Bu düşünce bundan sonraki çalışmalarımıza da ışık tutacaktır."**

Ankara Halk Tiyatrosu Yönetmeni ve ünlü tiyatro oyuncusu **Erkan Yücel** de Mart ayında sayfanın konuğu olur. 19. sayıda **Erkan Yücel Sami Çağırıcı**'nın sorularını yanıtlar. Ünlü sanatçının tiyatro yazarlığı konusundaki görüşleri dokuz yıl sonra bugün de gün-

celliğinden bir şey yitirmiş değil: **"Türk tiyatrosunun genel olarak bir yazar sıkıntısı içinde olduğu gözle görülür bir gerçek. Kanımca bu kısırlığın başka bir nedeni, fikir ve sanat alanında yaşanan sıkıntılar ve bulanıklıklardır. Devletin kurumlarını eleştirmek ve dilediğimiz dünya görüşüyle yaratıcı olmak mümkün değildir. Devlet tiyatroları, devlet kurumları eleştirecek nitelikte eser oynamaya henüz hazır değiller. Özel tiyatrolar ise bunu kısıtlı bir alan içinde yapmak durumundadır. Yazarlar eserlerinin devlet tiyatrosunda oynayabilmesi için peşin bir kısıtlamayı kabul etmektedirler. Kısacası yazarların özgür iradeleri ile kalemleri arasında bir çelişki vardır."**

Aynı sayının üst köşesinde, siyah bir çevçeve içinde bir kara haber ulaştırmak zorunda kalınır okuyucuya: **"Hasan Hüseyin, geçtiğimiz günlerde sevinci acıya dönüştürerek sanat dünyasından ayrıldı. Bir yıldır yaşamla ölüm arasında savaş veren ozan, artık bu dünyada gülemeyecek, konuşamayacak ve kalemini eline alamayacak. Ancak yıllar yılı sonsuz bir inançla ürettiği şiirleriyle ölümsüzleşecek. Geride kalan yapıtlarıyla inancını ve mücadelesini daha nice kuşaklara taptaze iletecek ve Türk şiirindeki büyüklüğünü sürdürecek. Buna, ozanın yaşamın gerekliliğine inandığı kadar inanıyor ve anısı önünde saygıyla eğiliyoruz."**

Kısa bir süre sonra ozanı işleyen yazılar, şiirler, desenler yağmaya başlar sayfaya. Uzunca bir süre belli bir köşede sürekli gündemde kalır **Hasan Hüseyin**. Aynı sayıda **Ali Mustafa** bir başka **Trabzonlu** ozan **Hüseyin Haydar**'ı ve **"Kara Şarkılar"** adlı şiir kitabını inceleyen bir yazısıyla dikkat çekiyor. Bu tür kitap tanıtımları, değerlendirme yazıları, kuşkusuz gençliği okumaya, işaret edilen kitabı edinmeye yönelten bir etken oluyordu.

Karadeniz Sanat Edebiyat'ın bir sonraki sayısının konuğu ise yine ünlü bir sinema ve tiyatro sanatçısı **Fikret Hakan**'dır. Sanatçı, **Sami Çağırıcı**'nın tiyatro üzerine sorularını yanıtlar uzun uzun. **Sami Çağırıcı, Erkan Yücel'e** sorduğu yerli eser sıkıntısı ile ilgili soruyu **Fikret Hakan'a** da sorar. Yanıtı özünde aynıdır, yalnızca **Hakan**, konunun bir başka boyutuna işaret eder: **"Yazarlar yazmazlarsa, Türk Tiyatrosu batıdan alabileceği verilere kalır. Tiyatro yazarlığı bugün Türkiye'de iyi para getiren bir sanat dalı, niye fazla eğilmiyorlar anlamıyorum. Halk, özellikle Anadolu halkı, kendini anlatan oyunlar istiyor. Bunları yerine getirmiş olmazsak, belli bir kesimin isteklerini yerine getirmiş oluruz sadece."**

Karadeniz
SANAT — EDEBİYAT
Baki Akgül'le
Nabi Üçüncüoğlu
üzerine söyleşi
MEMLEKET
Nabi Üçüncüoğlu için yazılanlardan
Memleket
Temmuz
Hamsi koyduk

Aynı sayıda **İbrahim Dizman "Şiir ve Görselleşmesi"** başlıklı yazısında, kentte ilgi çeken şiir gecelerinin sunuşuna yeni bir bakış açısı getirmeyi dener. **Oktay Taflan ise Refik Durbaş**'ın **1983 Behçet Necatigil Şiir Ödülü**'nü alan **"Nereye Uçar Gökyüzü"** adlı kitabını inceler. **Çetin Boğa, Mehmet Akçok, Pınar Giriftinoğlu, Ertunç Güven** sayfaya şiirleriyle katkıda bulunurlar. **Ertunç Güven**'in dizeleri bu sayının ilgi çeken şiiri olur: **"küllendim, şimdi bir selvi büyür bedenimde / esen yelde dağılır çın çın öter sesim / bütün çiçekleri soldurdu suları kuruttu / ölüm yangını nefesim"**.

Bir sonraki hafta yayımlanan 21. sayının konuğu ise ozan **Vedat Güler** olur. **Vedat Güler, Işıl Karadeniz**'in şiir üzerine sorularını yanıtlar. **Işıl Karadeniz**'in, son çalışmaları hakkındaki soruya **Vedat Güler** şu yanıtı verir: **"Üçüncü şiir kitabım yayınevlerinin kapısını aşındırdı. Zor da olsa bir tanesinden içeri girmeyi başardı. Sonucu bekliyorum. Kısa öykülerimi de küçük bir kitapta toplamayı düşünüyorum."** Ancak, ozan **Vedat Güler**, bu söyleşiden kısa bir süre ne yazık ki ayrılır yaşamdan; kitapları da basılamaz.

Sayfanın 22. sayısının konuğu ise ünlü halk müziği sanatçısı **Arif Sağ**'dır. **Arif Sağ, Karadeniz** gazetesinin yazışleri müdürü **Musa Alioğlu**'nun müzik üzerine sorularını yanıtlar ve müzik serüvenini anlatır. Seslendirdiği parçalarla ilgili soruyu da şöyle yanıtlar **Arif Sağ: "Ben parçalarımı Pir Sultan Abdal'dan, Karacaoğlan'dan, Ruhsati'den, Hatayi'den, kısacası halk ozanlarından alıyorum. Ayrıca Anadolu'dan yüzlerce parça geliyor. Bunları zaman içinde değerlendiriyorum. Derleme de yapıyorum. Bilinmeyen, duyulmayan parçaları ortaya çıkarıyorum."**

Aynı sayıda **Ali Mustafa** ilginç bir deneyim olan **Yeni Olgu** dergisini tanıtırken, **Kemal Başar** da **Pınar Kür**'ün **"Asılacak Kadın"** adlı romanını inceler. **Hüseyin Alemdar** ise bu sayının ilgi çeken ozanlarından biri olur.

Karadeniz Sanat - Edebiyat'ın 23. sayısında **Rize Belediyesi Şehir Tiyatrosu Yönetmeni Erdinç Ozan** konuk olur. **Erdinç Ozan**, amaçlarını şu tümcelerle açıklar: **"Bizim amacımız kentimizdeki kültürel çalışmaları yoğunlaştırmaktır. Sosyal yaşama canlılık katmaktır. Gençliği kahvehane köşelerinden kurtarmak da amaçlarımız arasında."**

Sayfada bir de haber yer alır: **"Yomra Lisesi'nden bir grup öğrenci sayfamızı ziyaret ettiler. Öğrenciler, başlarında öğretmenleri, ürünleri ile birlikte geldiler."** Öğrenciler ürünlerini

yayımlamak istemektedirler. Aynı sayıya Adil Harmancı, Hüseyin Alemdar, Ümit Yaşar Işıkhan, Tayyar Hamdi şiirleriyle katkıda bulunurken, İbrahim Dizman da Oktay Rifat'ın "Elifli" adlı şiir kitabını inceler.

Bir sonraki sayıda Gökdem Şensoy, görmeyen bir genç kızı tanıtır; onun yaşama, insanlara bakışını duygulu bir dille aktarır. Sonraki yıllarda Akademi Öykü Ödülü'nü de alacak olan Eren Yıldız, sayfaya bir öyküsüyle katılır. Yaşar Atakan, Vladimir Mayakovski'nin "Şiir Nasıl Yazılır?" adlı yapıtını tanıtır. Mustafa Köker ise "Adana Mektubu" başlıklı yazısında çeşitli sanat eklerini tanıtır Karadeniz okuyucusuna. Kemal Başar, Yusuf Atacan ve Özer Ciravoğlu da bu sayının ozanlarıdır.

Sinan Kol ve İbrahim Dizman folklor uzmanı İbrahim Çolakoğlu ile yöre folkloru üzerine 25. sayıda söyleşirler. Yine bu sayıda Özer Ciravoğlu resim eleştirileri, Oktay Taflan, Hüseyin Alemdar, Metin Turan, Adil Harmancı ve Ahmet Atılmış şiileriyle yer alırlar.

Karadeniz
SANAT — EDEBİYAT
SAYI: 51 16 EKİM 1984
kinci kitabı Günle
Dokunan'ın yayınlanması
üzerine
Şair Ahmet Özer' le söyleşi
Konuşan: İsmail ODABAŞ
Birge
DALYA'YA DOĞRU -4-
Ağıtlar
Gülfen' im sana
oldu sarp kay
Günle dokun
AHMET ÖZER
AYRI BERABERLİK
Günce
Kemal BAŞAR
HER GÜN
YENİ SORUNLAR
Öykü
Adnar
ağmur
Günle
Dokunan
UMUT
MAPUSANE
GECELERİ

Karadeniz Sanat - Edebiyat, gençlerin, liselilerin ürünlerine bolca yer vererek, genç insanların içlerindeki yazma tutkusunu ateşlerken, bir yandan da okullara yönelik yayınlarını sürdürür. Örneğin, Nisan 1984'te iki sayısını Cumhuriyet Ortaokulu'na ayırır. "Trabzon Cumhuriyet Ortaokulu özel Tanıtım Sayısı" öğrencilerin şiir, kompozisyon ve diğer ürünleriyle okulun kültürel etkinliklerinin tanıtılmasıyla oluşturulur.

Karadeniz Sanat Edebiyat'ın imece yoluyla hazırlanan sayıları baharla birlikte olgunlaşmaya, farklı alanlara da uzanmaya ve kent içinde kültürün, sanatın sesi, yankısı olmaya başlar. Örneğin, 19 Mayıs tarihinde yayımlanan 29. sayıda 11 imza, on iki ürün yer alır. Bir fotoğraf, iki desen, bir söyleşi, dört şiir, iki öykü, bir kitap tanıtımı ve bir resim eleştirisinden oluşur sayfa.

Karadeniz Sanat - Edebiyat, üniversite gençliğinin ilgi alanlarına da eğilerek çeşitli çalışmalar gerçekleştirir. Örneğin, bunlardan biri üniversitelilerin müzik eğilimini belirleme amacıyla gerçekleştirilen ankettir. Anket sonuçlarının sunuş yazısında şu tümcelere yer verilir: "Üniversite gençliğinin sorunları, eğilimleri, yaşantısı hakkında herkes birşeyler söylüyor, birşeyler öneriyor. Ancak dikkati çeken nokta, üniversite gençliği olgusunun genellikle üç büyük kentteki kesimi ele alınıyor. Oysa Anadolu'nun dört bir yanına dağılmış üniversitelerinde daha binlerce genç var. Belki genelde yaşantıları, sorunları ortak ama, yaşadıkları yerden kaynaklanan özel konumları, eğilimleri yok mu? Biz, dar olanaklarımız çerçevesinde Karadenlz Üniversitesi gençliğinin müzik eğilimini saptamaya çalıştık. Bu soruşturmanın sonuçlarını bilimsel olma savıyla değil, bir başlangıç olması dileğiyle yayınlıyoruz." Bu sunuşun ardından açıklanan sonuçlar, bir yerde Karadeniz Üniversitesi öğrencilerinin profilini de gösterir nitelikte: Türk halk müziğini sevenler % 44, Türk sanat müziğini sevenler % 30, Batı müziğini tercih edenler % 11, Arabeski tercih edenler % 6, Klasik müziği beğenenler ise % 3. Üniversite gençliğinin yazı ve şiirlerle beslediği Karadeniz Sanat - Edebiyat, hemen her sayısında üniversiteye yönelik yayınlar yapar. Örneğin, 32. sayıda Karadeniz Üniversitesi'ndeki şenlikler BİZCE köşesinde konu edilir: "Opera ve bale ülkemizde pek yaygın izleyici bulabilen bir sanat dalları değildir. Buna karşın kentimizde böyle bir gösterinin sunulmasını gerçekleştirmek hiç kuşkusuz yerinde bir girişimdi. Ancak, salonun boş kalabileceği de tahmin edilemeyecek bir sonuç değildi. Buna karşın ücretin iki yüz lira olması, zaten kıt kanaat geçinebilen üniversite gençliğini bu gösteriyi izlemekten alıkoydu büyük oranda. Acaba gösterinin başlamasından hemen önce salonun boşluğu karşısında kapılar açılamaz mıydı? Dileyen herkesin ücret ödemeden izlemesi sağlanamaz mıydı? Üniversitenin parasal yönden bu kadarcık özveride bulunması çok büyük bir kayıp mıdır?"

Sayfanın 14 Haziran 1984'de yayımlanan 34. sayısı da yine Trabzon'un yetiştirdiği bir değere, şair ve gazeteci Ömer Turan Eyuboğlu'na ayrılır. "Ölümünün 24. yılında Ömer Turan Eyuboğlu'nu Anıyoruz" başlığıyla çıkan sayfada Ahmet Özer'in bir yazısı, sanatçının oğlunun bir yazısı ve sanatçının ürünlerinden örnekler yer alır. Sayfanın bir bölümü sanatçının ardından söylenenlere ayrılırken, bir başka köşede de ressam Fikret Yakaboylu'nun deseni yer alır.

Karadeniz Sanat - Edebiyat'ın 21 Haziran 1984'de yayımlanan 35.sayısı 29 Ekim'den bu yana sayfayı hazırlayan kadronun da değişiklik sayısıdır. Bu nedenle BİZCE bu konuya ayrılır: "Aylar önce 29 Ekim 1983'de gazeteniz Karadeniz'i elinize aldığınızda yeni bir sayfa ile karşılaşmıştınız: Karadeniz Sanat - Edebiyat. Daha ilk bakışta amatör ve genç bir anlayışın ürünü olduğu izlenimi sanırız gözünüzden kaçmamıştır. O gün bu gündür sanatçıların, sanatçı adaylarının ürünleri yanı sıra bu sütunda Trabzon

sanatı konusunda çeşitli öneriler eleştiriler getirdik. Zaman zaman da kendimizi eleştirerek, daha olgun bir safya hazırlamak için uğraştık... KIYI'nın... yayın yaşamına veda etmesinden sonra sanat alışverişinde doğan boşluk, bütün sanatseverlerce duyumsandı. Karadeniz Sanat - Edebiyat olarak hareket noktamız bu boşlukta sanatçılara, özellikle genç sanatçı adaylarına bir dayanak noktası oluşturmaktı. Bunu ne denli başardığımız okuyucuların takdirine kalmıştır... Önümüzdeki sayımızdan itibaren Karadeniz Sanat - Edebiyat'ı daha ileriye, güzele götüreceklerine inandığımız yeni arkadaşlarımıza bırakıyoruz. İbrahim Dizman - Ergün Altun - Işıl Karadeniz - Yaşar Atakan".

Karadeniz
SANAT — EDEBİYAT
SAYI: 16 3 ŞUBAT 1984 PERŞEMBE
BİZCE
Karadeniz sanat edebiyat'ın ilk 15 sayısı üzerine okuyucularla söyleşi
KONUŞMAYA YAKIN FOTOĞRAFLAR
Bir yıllık direnç
ŞUBAT'TA BİR GÜN
ANADOLU IRMAĞI
İbrahim DİZMAN
FOTOĞRAFLARLA TRABZON'UN ESİ
Fotoğraf: Nilüfer Çınar
ALİ MUSTAFA
DERGİ SAYFALARINI ARALA
YENİ BİÇİM VE İÇERİĞİYLE
yaba 81

35. sayı **Karadeniz Sanat - Edebiyat** için bir dönüm noktası oluşturur. Öne konan hedeflerin önemli bir kısmı başarılır. Nice yeni kalem kazanılır ki bunların büyük çoğunluğu sonraki yıllarda edebiyat dergilerinde yazarlar, kitaplarını yayımlarlar. **Karadeniz Sanat - Edebiyat** bir deneyim, bir birikim olarak bu sanatçıların yaşamındaki yerini alır.

Öte yandan sürekli vurgulanan bir dergi gerekliliği de yaklaşık bir yıl sonra **Ahmet Özer** ve **Gündoğdu Sanımer**'in öncülüğünde KIYI'nın yeniden yayın yaşamına dönmesiyle gerçekleşir.

karadeniz sanat edebiyat'ta yeni dönem

Sayfa, kısa bir süre **Zafer İpek** ve **Kemal Başar** tarafından yönetilir. Daha sonra ise yönetmenliği iki yıllık bir süreyle **Mehmet İş** üstlenir.

Sayfanın 56. sayısının konuğu **Aziz Nesin** olur. **Nesin, Mehmet İş** ve **Koray Feyiz**'in sorularını yanıtlar. **Aziz Nesin Özel Sayısı**, yazarın yapıtlarından seçmelerle tamamlanır.

Karadeniz Sanat - Edebiyat'ın adı bir süre sonra **"Karadeniz Kültür Sanat"** olarak değiştirilir; kentin kültür sanat yaşamına yeni bakış açıları getirmeyi deneyen ve öneriler, görüşler üreten BİZCE köşesi kaldırılır. Sayfanın adı kısa bir süre sonra da **"Karadeniz Sanat"** olarak değiştirilir.

Karadeniz Sanat'ın 66 ve 67 sayıları altmışıncı yaşı nedeniyle Trabzonlu şair **Subutay Hikmet Karahasanoğlu**'na ayrılır. **Subutay Hikmet, Hüseyin Alemdar**'ın sorularını yanıtlar. Sayfanın diğer bölümlerinde ise hakkında yazılanlar ve ürünlerinden örnekler yer alır.

Değişik sayılarda ise **Ahmet Selim Teymur, Ömer Turan Eyuboğlu** ve **Hasan Hüseyin**, adlarına özel sayı düzenlenen sanatçılar olurlar.

Sayfanın farklı alanlardan seçilen ve çeşitliliğe özen gösterilen **"konuklarımız"** bölümü, yeni dönemde genellikle **Trabzon**'da çalışmalarını sürdüren genç sanatçılara yönelir: **Tahsin Bakırtaş, Süleyman İskender, Adnan Taç, Harun Yavruoğlu** vb.

Sayfanın 100. sayısı 17 Ekim 1985'de çıkan gazeteyle kutlanır. Ancak, bu sayıda **"Başyazı"** başlığıyla sunulan değerlendirme yazısında sayfanın yönelimi de açıklanır: **"Hiç bir ideolojik akımın boyunduruğuna girmedik."**

Sayfanın bu döneminde, **Hüseyin Alemdar**'ın **İstanbul**'dan yazdığı ve sinema dünyası ile yeni filmleri tanıtan yazıları **Yrd. Doç. Dr. Orhan Durgun**'un on hafta süren **"Trabzon'da Horon ve Türkü"** başlıklı incelemesi dikkat çekici bölümlerden olur.

Sayfanın 136. sayısında **Mehmet İş** yönetmenlikten ayrılır. Görevi aynı zamanda karikatürist de olan **Muammer Kotbaş** üstlenir. Bu dönemde daha çok ünlü sanatçıların yayımlanmış şiirleri derlenerek doldurulur sayfaya. Ya da **"Flörtte Dürüstlük"** gibi magazin yazıları. Bir süre sonra kültür sanat, yarım sayfaya düşer, zaman zaman da üçte bir sayfaya! Sıkıştığı bölümde de kitap ilanları ve satışa yönelik okuyucu şiirleri yer alır.

Gazetenin sanat sayfasının yönetmenliğini bir süre de öykücü **Dilber Saka** yönetir. Sayfa kendini toparlama aşamasındayken **Saka**'nın ayrılmasıyla bilinen sona doğru sürüklenir.

Sonuç olarak, 90'lı yıllarda bölge gazetelerinin kültür / sanat sayfaları giderek düzey yitirerek okuyucuya çekici gelebilecek ve magazin öğesi taşıyan ürünlere yönelirler; sayfa bütünlüğünden de tamamen uzaklaşılır. Bu yıllar KIYI'nın, kentin ve bölgenin kültür / sanat nabzını elinde tuttuğu yıllar olarak belirir.

Yine de vurgulamakta yarar var; bir günlük gazetenin kültüre ve sanata her ne koşulda olursa olsun yıllar boyu yer ayırması, şiirlerle, öykülerle, kitap tanıtımlarıyla günlük olayların arasında kalıcılığı, vurgularcasına yer vermesi sanat açısından sevinilecek bir durum. Gerek **Kuzey Haber**'in gerekse **Karadeniz**'in bu tür sayfaları kim bilir nice yazma tutkununun içindeki kıvılcımı tutuşturmuştur. Bu bile yeterli değil mi? Her iki gazetenin kültür sanat sayfalarına emeği geçen herkesi kutlarız. ●

dramanın kökenleri üzerine

● Necati ZENGİN

George Thomson 1903 - 1987 yılları arasında yaşamış, insan toplumunun köken ve gelişimine olduğu kadar bilim, felsefe ve sanatın köken ve gelişimine de büyük katkılan olmuş ünlü bir İngiliz bilim adamıdır. Yeryüzünün birçok uygarlığına kaynaklık eden Antik Ege Kültürünü inceleyen yapıtlan geçtiğimiz yıllarda Türkçeye çevrildi. Bu çalışmaları, **Ege'nin tarih** öncesini ve epiğin ortaya çıkışını inceleyen **"Tarih Öncesi Ege I - II"**, düşünce ve bilimin gelişmesini incelediği **"İlk Filozoflar"** ve Tiyatronun kökenlerini ortaya koyduğu **"Aiskhylos ve Atina"**dır. Bizim asıl üzerinde durmak istediğimiz ve alanında belki de bugüne dek Türkçeye çevrilmiş en önemli yapıt olan **"Aiskhylos ve Atina*"**dır. İnsanın yaratma serüveni ile birlikte gelişen Tiyatro'nun oluşumunu araştıran bir eser... Yarım asır önce **Avrupa**'da, iki yıl önce de Türkçede ilk basımı yapılan kitabı biraz geç tanıttığımız düşünülebilir. Ama tüm sorunlarına karşın kitap çeviren ve basan yayınevlerine karşılık, okur - yazarın hergün arttığı bir **Türkiye'de** okuma oranının düşmesi, bizi biraz haklı çıkarıyor gibi. **Avrupa Topluluğu**'na alınmama nedenlerimizden biri bu mu acaba?

Kitap dört ana bölümden oluşuyor. Birinci bölümde **Kabile Toplumu** başlığı adı altında İlkel Toplumda totemcilik, kabile yaşamı, klan şölenleri, Tanrı - Kral ilişkileri, ilk mülkiyet hakkı irdelenmektedir. **"Kabilenin yapısı ekonomik değişikliklere bağlı olarak dağılınca, insanların ve hayvanların birbirleriyle akraba oldukları fikri de son bulur. Yabanıl çığlıkları, kendinden geçme hareketleri ve mest olma ritmiyle yanılsama töreni çok çeşitli ikinci dereceden etkinliklere dönüşür. Şiir, müzik ve dans sanatları da bunlardan ortaya çıkar."** (Sayfa: 35) **"Kabile toplumunun erken evrelerinin özelliği olan Ata'ya tapınma, şimdi kabile yaşlılarının kullandığı yetkenin bir ifadesi ve olumlamasıdır. Dinsel olmaktan çok büyüseldir."** (Sayfa: 35) Kabile toplumunun özelliklerinden biri de iş bölümü konusunda birçok farklı uğraş klanına rastlanmasıdır. Homerosoğulları (şiir okuyanlar), Asklepiosoğulları (hekimler), İamidoğulları, Brakhosoğulları ve Krontitailer (gaipten haber verenler, biliciler), Euonesoğulları (lir çalıcılar), Kerykes ve Theokerykes'ler (haberciler) gibi.

Kabileden Devlet'e adlı ikinci bölümün konuları ise Monarşi, Aristokrasi ve Tiranlık. Toplum ve din, mit ve dinsel tören, epiğin evrimi, İlyada ve Odysseia destanlan irdelenen kavramlar. **"Mit dinsel törenlerden yaratılmıştır. Bu tören terimi geniş anlamda alınmalıdır. Çünkü ilkel toplumda herşey kutsaldır, hiçbirşey aşağılık değildir. Her eylemin (Yemek, içmek, toprağı sürmek, dövüşmek) kendine özgü bir yolu vardır, adı konunca kutsallaşır. Yanılsamalı dinsel törenlerden gelişmiş olan şiir ve dans büyülü bir yoğunluk düzeyine yükseltilmiş konuşma ve harekettir."** (Sayfa: 86) Yaratıcılığın dinle ve büyüyle yakın ilişkisinin örnekleme yoluyla anlatımı, **"Aristokrat Şiir dinsizdir, statiktir, kollektiftir ve yapı bakımından epikten daha ilkeldir. Onun en karekteristik biçimi olan ilâhi, aslında doğrudan totemci klanın atasal törenlerinden kalmadır."** (Sayfa: 104) sözleriyle anlatılır.

Üçüncü bölümde **Dramanın Kökenlerine** giriliyor. Doğum ve Ölüm Üzerine İlkellerin Düşünceleri, Zeus'un Doğuşu, Dionysos'un Doğumu ve Ölümü, Olimpiyat Oyunlarının Kökeni, Orfecilik ve demokratik Hareket, Dithyrambos, genel başlıklar. Kitabın en önemli bölümü bu başlıkta yer alıyor. Tragedya'nın doğuşu ayrıntıları ile ve hiçbir kaynakta bulunmayan şekliyle çiziliyor.

"Yazdığı kadar savaşmasını da bilen bir demokrat" ve Antik Yunan'ın en önemli **oyun yazarı** olan **Aiskhylos**'un bugün yaşayan yedi oyunu var. Oyuna birden fazla oyuncu sokarak Koro - oyuncu ilişkisine farklı boyutlar getirmesi, Klasik Tragedya'nın gelişimine büyük katkılan olması onun Tiyatro'nun büyüklerinden biri kabul edilmesine yol açıyor. **"Tragedya; dithyrambos'un (**) öncülerinden, açıcılarından doğmuştur. Kısmen gizli, kısmen de halk önünde yapılan törenler, mitlerin ve söylencelerin kaba fakat çoğunlukla çok etkili bir oyunlaştırılması demektir. Maskeli ya da giysili oyuncular, geçmişleri mitlerde anlatılan hayvanları ya da kutsal varlıkları temsil ederler".** (Sayfa: 216) Bugün **Tragedya** temalarının **Aşk ve Şarap Tanrısı Dionyysos** şenliklerinden alındığı biliniyor. Tragedya karakterleri ise çoğunluğuyla, her biri alışılmış bir giysi ile birbirinden ayrılan, sınırlı sayıda geleneksel tipten alınmıştır. Kral, Kraliçe, bilici, haberci, ulak gibi. Genelde en önemli kişileştirme Kral ile Koro'dur. Kitabın üçüncü bölümünde ayrıca çok önemli iki şema var: **Oyuncunun evrimi ve Yunan şiirinin evrimi.** (Sayfa: 206 - 230)

Dördüncü bölümde kitabın ana konusunu teşkil eden Aiskhylos ve oyunları üzerine ayrıntılı çözümlemeler var. **Orestia, Zincire Vurulmuş, Prometheus, Persler** gibi oyunlar bilimsel ve karşılaştırılmalı bir yöntemle irdeleniyor. Kitabın son bölümünde yer alan ve **Aristoteles** tarafından ortaya atılan **"Katharsis"** kavramıyla ilgili açıklamalar çok önemli. KATHARSİS (ARINDIRMA) bilindiği gibi; genel olarak ruhun tutkulardan arındırılmasıdır. Sanat ve estetik açısından önem taşıyan anlamı ise **Aristoteles**'te belirginleşir. **Aristoteles**'e göre **Katharsis**, duyguların sanat yoluyla arındırılmasıdır. Özellikle tragedya acıma ve korku duygularını uyandırarak insanı etkiler ve böylece arınmayı gerçekleştirir. **G. Thomson**'un bu konuya yaklaşımı bugün gerek klasikle gerekse çağdaşla ilgili olsun tüm tiyatro kuramlarıyla ilgilenenlere müthiş açılmalar getiriyor. Ayrıca **Katharsizm**'in çok iyi kavranmadan modern tiyatronun, bu arada **Epik Tiyatro**nun iyi anlaşılabileceğini de sanmıyorum. **"Aiskhylos ve Atina"** yalnızca tiyatronun gelişimi ile ilgili bir eser değil, aynı zamanda demokrasinin kökenlerini, gelişmesini ve dolayısıyla uygarlık ve kültürün belli bir dönemini derinlemesine inceleyen çok önemli bir araştırma. Teorik ve pratik anlamda çok nitelikli oyuncular yetiştiren(!) tiyatro okullarımızda ve konservatuvarlarda bu ve buna benzer eserlerden yararlanılıyor mu acaba?

Ayrıca belirtmeden geçmemenin yararı var; Tarih Öncesi Ege oyun yazarlarından **Aiskhylos, Sophokles** ve **Euripides**'in yazdığı bilinen 250 oyundan yalnızca 33'ü bugün biliniyor. Bu 33 oyundan kaçı Türkçeye çevrilmiş veya oynanmıştır? Geçen **yıl İstanbul Devlet Tiyatrosu** tarafından oynanan **"Orestia" (Yön: Mustafa Avkıran) adlı** oyunun verdiği coşku ve heyecan hâlâ belleklerimizdedir.

"Aiskhylos ve Atina" insanın ve onun en büyük hüneri sayılan sanat'ın gelişmesini merak eden herkesin okuması gereken bir yapıt. ●

** AİSKHYLOS ve ATİNA: Çeviren: Memet H. DOĞAN, Payel Yayınevi, 447 sayfa - 1990.*

*** DİTHYRAMBOS: Bir flüt eşliğinde koro tarafından okunan ilâhi.*

— ölümünün 20. yıldönümünde

âşık veysel

● Mehmet GÜLER

"Uzun ince bir yoldayım
Gidiyorum gündüz gece..."

Kökü halkın içinde olup, dalları tüm insanlığa uzanan sanatçılar vardır. Onları büyük yapan, güçlü yapan halk toprağı, halk çeşmesidir. Ulu çınarlara benzeyen bu sanatçılar, gölgelerini, meyvelerini, kokularını uluslarına, tüm insanlığa cömertçe sunarlar. Dünden gelirler, gürül gürül akarlar yarınlara...

Karacaoğlan bunlardandır işte. Yunus Emre, Pir Sultan Abdal bunlardandır. "bir sofranın kaşığı, bir koyunun aşığı" kadar onlara yakın olan Âşık Veysel de bunlardandır.

Âşık Veysel (Şatıroğlu), bir şiirinde: "Üç yüz onda gelmiş idim cihana" diyor. Bu, şimdiki tarihle 1894 yapıyor. Ölümü ise 21 Mart 1973. uzun, verimli bir yaşam. Sevinçlerle, umutlarla, daha çok acılarla dolu bir yaşam. Bunu Âşık Veysel'den dinleyelim:

"Genç yaşımda felek vurdu başıma
Aldırdım elimden iki gözümü
Yeni değmiş idim yedi yaşıma
Kaybettim baharımı, yazımı"

Şiirinden anlaşılacağı gibi, Veysel yedi yaşında geçirdiği çiçek hastalığından dolayı iki gözünü de yitirir. Artık o gönül gözüyle görür. Ahmet Kutsi Tecer'in deyimiyle "daima içine bakar." Renkleri, kokuları, biçimleri, güzellikleri bu korkunç karanlığın içinde yeniden yaratır. Hem de asıllarından daha renkli, daha sahici olarak. Birçoklarının okuyarak, eğitilerek ulaştıkları gerçeklere o karanlıkları yırtan sazıyla ulaşır. Şiirlerinin, ezgilerinin güzelliğinde aydınlık, ışıklı dünyalar yaratır.

"Âşık Veysel, halk edebiyatı geleneğinin en son ozanıdır" dersek yanlış mı yapmış oluruz? Bu sav onun ölümünde ileri sürüldü. Karşıt görüşte olanlar halk toprağının zengin olduğunu, daha nice Âşık Veysel'ler yetiştireceğini söylediler. Doğru muydu bu? Bize göre pek doğru değildi. Evet, halk toprağı zengindi, halk çeşmesinin suyu boldu, ama koşular değişiyordu. Veysel'den sonra yetişecek halk ozanları okul göreceklerdi. Çağın iletişim araçlarından etkilenecekler di. Köyleri büyük kentlere, hatta yabancı ülkelere açılacaktı. Böyle bir ortamda yetişecek saz şairi yüzde yüz halk kültüründen beslenmeyecekti. Ulaşacağı başarıya halk sezgisiyle, halk duyarlığıyla varmış olmayacaktı. Bir başka deyişle "otantik" de sayılmayacaktı (bugün durum aynı değil mi?).

Âşık Veysel, bozulmamış halk zekâsının, halk yaratıcılığının üstün bir simgesidir. Hiçbir eğitim görmemiştir. Nota bilmez. Anadolu insanının ortak duyarlıklarını kendinde toplamıştır. Çiçeklerin, ağaçların,toprağın diliyle konuşur. O, halk güneşine tutulmuş bir ayna gibidir; halkından aldığı ışığı yine halkına yansıtır. "Toprak" şiiri bunlardan biridir:

"Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sâdık yarim kara topraktır
Beyduhe dolandım, boşa yoruldum
Benim sâdık yarim kara topraktır

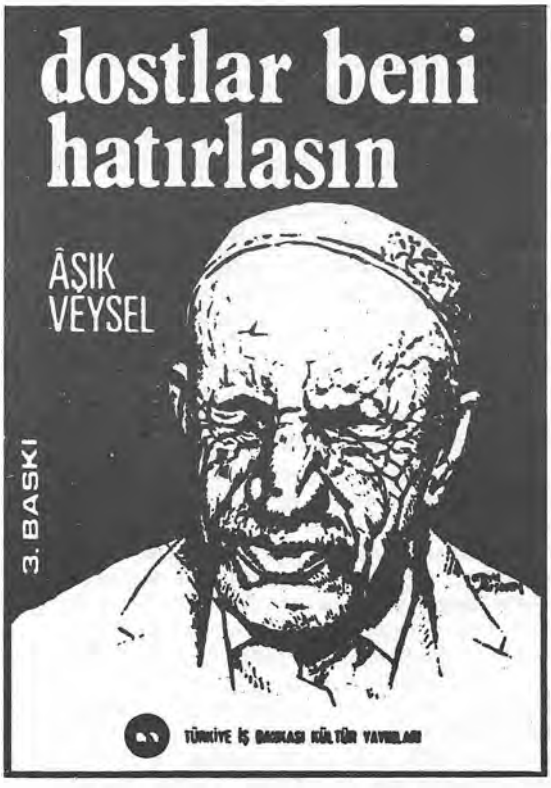

Koyun verdi, kuzu verdi, süt verdi
Yemek verdi, ekmek verdi, et verdi
Kazma ile döğmeyince kıt verdi
Benim sadık yarim kara topraktır
Bütün kusurumu toprak gizliyor
Merhem çalıp yaralarım düzlüyor
Kolun açmış yollarımı gözlüyor
Benim sadık yarim kara topraktır"

Veysel'i ilk keşfeden Ahmet Kutsi Tecer'dir. Tecer, günün önemli bir şairi ve yazarıdır. Âşık Veysel'i köyünden alıp Ankara'ya götürür, radyoya çıkartır. Birçok yazarla, sanatçıyla tanıştırır. Bu yollarla ünlenmesini sağlar.

Âşık Veysel'in en güzel şiirlerinden biri de bağrına basıp dert ortağı olduğu sazına söylediği şiiridir:

"Ben gidersem sazım sen kal dünyada
Gizli sırlarımı âşikâr etme
Lâl olsun dillerin söyleme yada
Garip bülbül gibi ah ü zar etme
Gizli dertlerimi sana anlattım
Çalıştım sesimi sesine kattım
Bebe gibi koklarımda yaylattım
Hayali hatır et beni unutma
Bahçede dut iken bilmezdin sazı
Bülbül konar mıydı dalına bazı
Hangi kuştan aldın sen bu avazı
Söyle doğrusunu gel inkâr etme

Sen petek misali, Veysel de arı
İnleşir beraber yapardık balı
Ben bir insanoğlu, sen bir dut dalı
Ben babamı, sen ustanı unutma"

Âşık Veysel, koyu bir cumhuriyetçi, Atatürkçü'dür. Çağını çok iyi anlar, yorumlar, Atatürk ilkelerinin, cumhuriyetin getirdiği çağcıllığın benimsenmesini ister, insanımızın bu ülküler çevresinde toplanmasını özler. Bu konuda pek çok şiirler söyler, halkına gönüllü öğretmenlik yapar. Atatürk'ün ölümü üzerine söylediği ağıt bunun güzel örneklerinden biridir:

"Ağlayalım Atatürk'e
Bütün dünya kan ağladı
Süleyman olmuştu mülke
Geldi ecel, can ağladı
Atatürk'ün eserleri
Söylenecek bundan geri
Bütün dünyanın her yeri
Ah çekti, vatan ağladı"

Ulusal kültürümüze, ulusal değerlerimize karşı duyarlıdır. Bunlara içtenlikle sahip çıkar:

"Bayramlarda, düğünlerde
Toplantıda, yığınlarda
Sıkılınca dar günlerde
Türk'üz, türkü çağırırız
İnler Veysel arı gibi
Bülbüllerin zarı gibi
Turnalar katarı gibi
Türküz, türkü çağırırız"

Veysel, cahilliğe, bağnazlığa karşı da çevresini uyarır:

"Cahil insan gül olsa da koklama..."

Ulusal birliğimizi, bütünlüğümüzü tüm içtenliğiyle savunur. Kavgalara, bölünmelere karşı çıkar:

"Bu nasıl kavgalar, çirkin dövüşler
Hepimiz bu yurdun evlatlarıyız..."

Âşık Veysel, güzel Türkçemizi dağ pınarları gibi akıtmış, edebiyatımıza ölümsüz dizeler kazandırmıştır. Bunlardan birkaçı:

"Ben bir çoban olsam, sen de bir geyik
Seslesem elime, tuz ile seni
Kuş olsan da kurtulmazdın elimden
Eğer görsem idi göz ile seni

*

Derdim gizli bir yumurta misali
Daha çiğdir pişmeyince soyamam

*

Dökersem derdimi derin dereye
Doldurur dereyi, düz olur gider

*

Dağlar çiçek açar, Veysel dert açar

*

Güzelliğin on para etmez
Şu bendeki aşk olmasa

*

Hayal bana yakın, yar bana uzak
Sevdası başıma dolanır gider

*

Sen bir ceylan olsan, ben de bir avcı
Avlasam çöllerde saz ile seni
Bulunmaz dermanı, yoktur ilacı
Vursam yaralasam, söz ile seni

*

Bir ulu ağaçtan bir yaprak düşse
O anda acısın duyar iniler

*

Yeni mektup aldım gül yüzlü yardan
Gözetme yolları gel deyi yazmış
Sivralan köyünden, bizim diyardan
Dağlar mor menevşe, gül deyi yazmış"

*

Dünya geniş idi şimdi daraldı
Çıkıp gideceğim, yer belli değil
Yetmiş altı yıldır alır satarım
Bakmadım deftere, kâr belli değil

Âşık Veysel, ölümünden önce sevdikleriyle vedalaşmak ister:

"Ben giderim, adım kalır
Dostlar beni hatırlasın
Düğün olur, bayram gelir
Dostlar beni hatırlasın
Gün ikindi, akşam olur
Gör ki başa neler gelir
Veysel gider, adı kalır
Dostlar beni hatırlasın"

Büyük ozan, seni hiç unutur muyuz? Hatırladık işte. Senin içtenlik dolu, sıcak sesin kulaklarımızda her zaman çınlayacak. Dağdaki çobanın kavalında, kentteki müzisyenin piyanosunda şiirlerin, ezgilerin çoğalıp duracak... ●

öykü

necmi bey'in erdemi nasıl delindi

● Zekeriya SAKA

"Bırakın küçücük kıpırtıları! Ben, dalganın büyüğünü, denizin kudurmuşunu, akarsuyun coşkununu severim. Koskoca kalasları getiren büyük dalgalar, sellerin evlerden koparıp önüne kattığı küplere, yastıklara, şişkin şişkin çantalara saklanmış altınları, paraları getiremez mi? Koca deniz, kara deniz, kıyılarında canlı barınalıdan beri nice açları doyuran; görkemliliğine, elibolluğuna nice türküler yakılan Karadeniz! Biliyorum, koca karnının bi'yerlerinde gömüler saklıdır çil çil... Kus onları, tam şuraya, önümel Nasılsa kimsenin değil içindekiler. Onları sele suya kaptıranları ne sen bulabilirsin, ne de onlar sana herhangi bir sorumluluk yükleyebilirler. Onlardan birazını, çoluğumu çocuğumu esenliğe ulaştıracak kadarını ver. Gelgelelim, ötesinde berisinde herhangi bir ad, adres, im bulunmasın. Süregelen aptallığım tutar, duygusal yanım ağır basar, yitirenini aramaya koyulur,yine avucumu yalarım."

O güne dek, buna benzer düşsel beklentilere bağlı yorumlar salt usundan geçerdi öğretmenlikten emekli Necmi Bey'in. Son günlerde, denizle dertleşircesine, sesli düşünmeye başlamıştı.

Denizin, ilçenin içine sokulup doğal bir sığınak oluşturduğu kıyının doğusunda, belediyenin doldurarak denizin içine doğru uzattığı kara parçasının koyunda, görünüşü temiz çakılların üzerine oturdu. Ayakkabılarını çıkararak, ayaklarını dalgalara değecek biçimde uzattı. Suyun siyanürlü olma olasılığı söylentilerini anımsadı. Ayaklarını toplamaya yekindi; vazgeçti. Kimbiiir kaçıncı kez, gözünün görebildiği batıdaki limanın bir bölümünü, onun doğu yönündeki alanı dolduran iş araçlarını, büyük dolgu alanı ile sırtını dayadığı dolgu alanı arasındaki boşaltım kanallarını birer birer izledi. Herbirinin ağzından denize boşalan pis suları kim bilir kaçıncı kez gördü. Boşalttıkları pis suyun giderek çoğaldığını düşündü. Çocukluğu geldi gözlerinin önüne: İrili ufaklı balıkların cam gibi suda oynayışlarını, yaştaşlarıyla bu suda yüzüşlerini düşledi.

limanın kıyısında yer alan, birbiriyle yarışan iki eğlence yerinden, birbirini bastırmak amacıyla sonuna dek açılmış ses aygıtlarından iki ayrı şarkı yükseliyor, çoğu kez, birbirlerinin anlaşılırlığını etkiliyorlardı.

"Giden gençliğim geri gelmeyecek!.."

"Kaldır kollar oh oh, şıkıdım şıkıdım şıkıdım!.."

Önceleri, her iki eğlence yerinden yayımlanan ezgilerin birbirlerinin anlaşılırlığını önlemesine kızardı. Zamanla, onu da kanıksadı.

"Herkes su başlarına yürürken, sen kırlarda sevginin simgesi çiçekler arardın sevdiklerine sunmak için. Şimdiyse, son treni bile kaçırdın. İster giden gençliğe ağla, ister, olan oldu boş ver,deyip kaldır kolları şıkıdımla." dedi kendi kendine.

Yerden yassı bir taş alıp suyun üstüne sektirmek için fırlattı. Beceremedi sektirmeyi.

Karadeniz'in en doğusu ile Doğu Anadolu'yu Samsun'a, oradan da daha ötelere bağlayan karayolundan geçen büyük bir TIR, havalı kornasını "vank!"latarak, taşıtların tekdüze gürültüsünü bozdu.

Yöresinde, suyun üstünde sektirebileceği yassı bir taş daha aradı. Bulduğunu beğenmedi; öylesine fırlattı suya. Taş üç kez sekti, sonra indi derinlere.

"Yaşamda ne istediğin gibi oldu ki!.." diye düşündü. Sonra, caydı bu düşüncesinden.

"Yaşamda türlü olanaklar çıktı karşına Necmi Öğretmen. Bunları değerlendirmesini bilemedin. Öğretmenliktir, hak hukuktur, erdemliliktir... tutturdun gittin. Öneğin, öğretmenlikten ayrılıp güzel işler tutacağın on'larca olanak çıktı karşına; elinin tersiyle ittin tümünü. Diyelim, öğretmenlikte kalarak yeryüzünün en iyi işini ettin. Bu meslekte karşına çıkan olanakları değerlendirmeyişine ne demeli?..

Şu ...tılı bölge okulunda yönetici olduğun yılları düşün: Yiyecek alımı kendinde kalan satıcı, satınalma kurulunun gönlünü hoş edeceğini, yönetici olarak karışmamanı söylememiş miydi? Bu göz yummanın karşılığı olarak, yirmi altın karşılığı bir para alacaktın. Paralar cebe, satıcının kurtlu, küflü, kokmuş yiyecekleri ambara... Bunu da elinin tersiyle itmemiş miydin? İtip de satıcıyla aranı bozmamış mıydın? Bu işi, bu işe benzer başka işleri birkaç kez yapmış olsaydın, Sakıp Bey'le boy ölçüşemezdin, ne var ki, geleceğini kurtarırdın. Şimdi, deniz kıyısında, denizden gelecek olan varsıllığın gülünç düşünü kurmak yerine, rüşvetini yediğin kalın ense, şiş göbek satıcıdan bir kart alır kimbilir hangi önemli oruna getirilirdin? Oysa, görevden alınmanda en önemli kişi önerisini kabul etmediğin satıcı olmuştu. Unuttun mu bunları?.."

Böyle düşünceler çok yoruyordu onu. Bunalıma giriyordu. Bunalıma girince de öksürüyordu.

Öksürdü. Boğazını temizleyip tükürdü.

"Unutmadım." diye yanıtladı kendi kendini. "Unutmadım. O tür işlere girmediğim için arkamdan enayi, beceriksiz, budala gibi yakıştırmalar yapıldı. Çok mutluyum ki, nâmussuz, denilmedi, denilemez de..."

Ayakkabılarını giyindi. Kalktı. Büyükçe sivri bir taş aldı.

"Bu ülkede tüm insanlar benim gibi olsalar, ben, benim gibi kalmazdım" dedi.

Özdeyiş gibi konuştuğunu düşündü. Güldü. Sonra, elindeki taşı denize fırlattı. Taşın sıçrattığı su, yüzünü ıslattı.

Kıyı boyunca uzanan kumsaldan yaya kaldırıma çıkmadı. Boşaltım kanallarının üzerinden geçerek, büyük dolgu alanındaki Rus Pazarı'na gitmeyi düşündü.

İlk kanalın üzerinden geçmişti ki, tepesindeki yaya kaldırımdan bayanlı çocuklu bir kalabalığın gülüşmeleri geldi. İlgisini çekmesine karşın, başını kaldırıp bakmadı. İyi ki bakmadı. Görüş alanında, duvarın dibinde bir çantanın olduğunu ayrımsadı. bu kez başını kaldırdı. Gülüşmeler uzaklaşmıştı. Başkaları da yoktu. Çantayı aldı. Koyu kahverengi, küçücük bir el çantasıydı.

"Cüzdan gibi bir şey." dedi.

Tozunu üfledi. Kendininmiş gibi, soğukkanlı devinimlerle çıtçıtını açtı. İlk sürgüsüz gözde kimlikler, birkaç belge. Sürgülerin birini çekti; Türk paraları. Öbür sürgüyü açtı; bir deste Alman markı... Kıyının pis kokusu burnunu, martıların cıyaklaması kulaklarına, nasırının acısını beynine ulaşmamış olsa, düş görddüğünü sanacaktı.

"Sonunda buldum. Deniz güldü yüzüme!" dedi.

Çantayı iç cebine güçlükle soktu. Cebinin yırtılmasına aldırmadı. Denize yüzünü dönüp kollarını açtı.

"Sen büyüksün koca deniz!" diye bağırarak, çocuğunu kucaklar gibi, kollarını kavuşturdu.

Yaya kaldırımdan geçmekte olan gençler gülüştüler. İçlerinden biri:

"Kafayı yemiş ihtiyar!.." dedi.

Yirmi yaşlarında olduğu günlerdeki çevikliğe benzer bir çeviklikle ana yola çıktı. Her gün on beş dakikada gittiği ev yolunu beş dakikada aldı. Oturduğu konutun karşısındaki bakkal, alıştığı selâmı almak için boşuna bekledi. Görmedi bile onu.

Genellikle zili çalar; evdekilerden birinin kapıyı açmasını bekler; elindeki öte beriyi kapıyı açana verir; durumlarını sorup gönüllerini alır; sonra, başka işe yönelirdi. Hele, eşi Gülen'in, "Nasılsın bey? Hoşgeldin!" şeklindeki gönül almalarına bayılır, ne var ki, çaktırmazdı. "N'olsun hanım, geldik işte kürkçü dükkânına!" diye karşılık verirdi.

Bu kez anahtarıyla açtı kapıyı. Evdekilere duyulmamaya çalışarak, doğruca tuvalete geçti.

"Çocuklar, bir ses duydum, babanız olmasın?" dedi eşi Gülen.

Kapıya yakın olan Tamer, odanın kapısını açtı.

"Sen misin bey?"

"Benim ben... Sıkıştım da..."

Gülüştüler.

Bulduğu çantayı, yine güçlükle çıkardı iç cebinden. Bulduğu

andaki devinimleri yineledi. Paraları saydı. Altı yüz elli bir Türk lirası. Küçük binlikleri, beş yüzlükleri saymadı. On bir bin altmış Alman markı.

"Servet bu, servet!" dedi.

Coşkusu yatışınca, belgeler gözündekileri çıkardı.

"Şunları hiç okumadan, incelemeden şuracıkta yakmalıyım."

Çakmağı çıkardı. Sonra, duman olacağı, kokacağı düşüncesiyle çakmağı cebine koydu.

Gözü sürücü belgesindeki resme ilişti: İriyarı olma izlenimi veren bir bedenin kemikli başı. Gözler, kuklaların dıştan ekleme gözleri gibi dışarı fırlamış / iri, çakır. Bu gözlerle kesinlikle uyum sağlamayan ince sırtlı, sivri uçlu gaga burun. Kalın dudakların iki yanından köşeli çeneye doğru sarkmış, Moğolların simgesel bıyıkları. Üstte seyrekleşmiş, ensede uzatılmış saçlar. Kalın, ortası birleşmiş kaşlar.

Yıllarca öğrencilerini önce resimlerinden tanımış, onları kesip soyup yapıştırırken, sosyal yaşantılarından özlemlerine dek tüm yönlerini yüzde doksan kestirme alışkanlığı kazanmış Necmi Öğretmen, çantadaki paranın kendini varsıllaştıracağını da belgeleri yakmayı da unuttu.

"Yılların çilesi gizlenmiş bu yüzün çizgilerinin arkasına. Kimbilir kaç yüz metre yerin altından maden söktün, ya da kaç kilo yüke ayaküstü omuz verdin?" dedi.

Almanya'dan verilmiş sürücü belgesi. Yabancı sözcüklerin arasında, "Halit Nafiz Çelik" adı. Sonra, bu adla ilgili diğer bilgiler. Onlarla ilgilenmedi. Sürücü belgesi dışındakileri çantaya yerleştirdi. Belgeyi ceketinin cebine koydu. Bir şey yapmış gibi, her zamanki alışkanlıkla, ellerini yıkadı, kuruladı. Para bulmuş olmanın coşkusu gitmişti.

Oturma odasına yaklaşırken, cebindeki belgeyi çıkardı. Baş parmağı ile işaret parmağı arasında sıkıştırarak, gözlerinin düzeyine çıkardı. Dediklerini iyi anlamasını ister gibi, belgeyi titretirken:

"Ulan Halit, şanslı adamsın!.. Hayır, yeryüzünün en şanslı adamısın ki, çantanı benim gibi bir erdemlilik budalası buldu." dedi.

Eşi, kızı, oğlu hep bir ağızdan, ne olduğunu, neler mırıldandığını sordular.

Oğlan, yerinden fırlayıp belgeyi babasının elinden kaptı.

"Sürücü belgesi mi aldın baba?"

Belgeyi inceledi. Yabancı sözcüklerin arasına yerleştirilmiş Türkçe adlardan birşeyler çıkarmaya çalıştı.

"Değilmiş. Bu belge yabancı, resim de başkasının."

Abla Solmaz ile Anne Gülen, Tamer'in elindeki resme eğildiler. Sonra, babaya dönüp bakışlarıyla yinelediler ilk sorularını.

"Anlaşıldı, kurtuluş yok elinizden... Dinleyin." dedi Necmi Bey. Çantayı buluş öyküsünü anlattı onlara.

Altı el birden uzandı babanın cebine. Biraz daha parçalandı cep. Elden ele gezdi çanta; paralar saçıldı dört bir yana.

Gülen Hanım ile Tamer çok sevindi.

"Kooperatif konutunu sıkıntı çekmeden tamamlarız artık." diye sevinç bildiren sözünü daha tamamlamamıştı Gülen Hanım ki, Tamer ellerini çırparak ekledi:

"Artık bir bisiklet alırsınız bana!"

"Yanlış düşlerdesiniz." dedi Solmaz. "O, zavallı bir işçidir."

"Bu, yaban ellerde, el kahrı çekerek, Solmaz'ın da dediği gibi, zavallı bir işçidir. Onun parası bize iyilik getirmez çocuklar" diye destekledi kızını baba.

Kocasının elinden belgeyi alıp parmağıyla resmin üzerine vururken:

"Bu mu?" dedi Gülen Hanım. "bu ilçemizin en varsıllarından biri değilse, arap olayım. Şu bıyıklara, şu saçlara bak, iyi birine benziyor mu? O çanta düşürülecek çanta mı? Rus karılarıyla kafa çekip kimbilir neler yapıyordu oralarda?"

"Sus hanım, gözümüzle görmedik, günaha girme!"

"Şimdi de Oflu imamlar gibi konuştun."

Oğlan anneyi, kız babayı tutarak uzun uzun tartıştılar. Sonunda, yelkenleri indirdi ana ile oğul. babanın yorumlarına katılmaktan başka yol yoktu: İnsan dediğin, erdemiyle, onuruyla yaşamalıydı. alın teriyle kazandıklarını midesine indirmeliydi. En önemlisi, kendilerinden sonra gelecekler için onların adına karar alıp onlara lekeli bir yaşam bırakmak büyüklük sorumluluğuyla bağdaşmazdı...

Kağıt, kalem getirdi Solmaz. Yarın, belediyeye vereceği duyuruyu yazdı baba. Çantayı yitirenin gelebilmesi için, ev adresini de ekledi.

Dağıtılan paralar toplandı, çantaya özenle yerleştirildi.

"Bey, duyuru parasını da cebinden vereceksin. Hiç kuşkun olmasın!"

"Yok canım, bir armağanla gelir. Armağanla gelmezse bile, çıkartır, Tamer'e birkaç yüz mark verir... Bak oğlum, geldiğinde yanımda ol. Belki bana para öneremez, utanır. Sen çocuksun. Ben, sözü getirir, sana para ödülü vermesini sağlamaya çalışırım."

Dördü de geceyi tedirgin geçirdi. Paraya el koymama kararı almakla iyi edip etmediklerinin ikilemini yaşadılar. O parayla neler yapılabileceğini düşleyerek sabahladılar.

Belki ilk kez, şakalaşmasız, isteksiz bir kahvaltının ardından herkes işine gitti. Baba, öğleye doğru belediyeye gitti. Duyuruyu verdi. Gülen iş yerinden, Solmaz'la Tamer okullarından kulak verdiler belediye yayın aygıtından yapılan duyuruya. Üçü de, öyle bir babanın erdem şemsiyesi altında yaşıyor olmakla gönendi.

Akşam olunca, herkesin kulağı, gelmesi olası konuğun çalacağı kapı zilindeydi. Baba, yaslanmış, gazetesine göz gezdiriyor; anne ile kız, mutfakta akşam yemeği hazırlıyor; oğlan da, Yalan Rüzgârı dizisinin bilmem kaçıncı bölümünün yalanlarını izlerken, alacağı bisiklete binip nasıl caka satacağını düşlüyordu ki, kapının zili çaldı. Tamer fırlayıp açtı.

"Ben, Halit Nafiz... Duyuru için geldim."

"Tamam tamam." diyerek, kalktı, konuğu karşıladı Necmi Bey. İçeri buyur etti.

"Çantamı mı buldunuz amca?"

"Dur bakalım kardeşim. İçeri gel. Aradığımız adam mısın bir bakalım."

Bir yolunu bularak, Tamer'e para ödülü verdirmek için konuşmayı yeğledi adamla, Necmi Bey. Köyünü, anasını, babasını sordu. Başka bir kimliği varsa, vermesini istedi. Adam, evlenme cüzdanını verdi. Bu arada, köyde üç katlı kocaman bir konut yaptırdığını, il merkezinde, en iyi yerde iki dairesi bulunduğunu, arabasının son model, aynı zamanda iyi bir marka otomobil olduğunu anlattı. Almanya'daki işinden söz etti. İçkili büyük bir yerin geliri akıyormuş ceplerine. Solmaz'la Türklerin uygar olup olmadıkları, Avrupalıların insan haklarına verdikleri değer konusunda tartıştılar. Solmaz, Türklerle ilgili ileri sürülen olumsuzlukların tüm Türkleri kapsayamayacağı, bu konuda genelleme yapmanın yanlış olacağı, şeklindeki savunmasında sesini yükseltmesi adamı susturdu.

Gülen Hanım'la Necmi Bey bakışmalarla cüzdanın gelme zamanı olduğunda anlaştılar. Evin Hanımı kalktı, gidip cüzdanı aldı, geldi.

Gülen Hanım, çantayı adama verirken, Necmi Bey, sesine şakacı bir ton vermeye çalışarak:

"Çantayı bulunca, bizim oğlan çok sevindi. Keh keh keh!.. Baba, zengin olduk, artık bana bir bisiklet alırsın, dedi. Çocuk işte... Keh keh keh!.."

Adam, çantayı aldı. Necmi Bey'in sözlerine hiçbir tepki göstermedi. İçini şöyle bir yokladıktan sonra:

"Sağol amca, ben artık gideyim." diyerek, kalktı.

"Say kardeşim, say... Bak tamam mı?"

"Tamamdır. Alacak olsanız, beni aramaz, tümünün üstüne yatardınız."

Necmi Bey, adamı kapıdan uğurlarken, Gülen Hanım seslendi:

"Bey, adamcağızın benzin parasını da verseydin!"

Gülen Hanım'ın dışındakilerin tümü, askerde, cüce bir onbaşının haksız yere tokatladığı iriyarı erlere dönmüştü.

Solmaz'ın ağzını bıçak açmıyordu. Genç kızlığının daha başındayken, insanların doymazlığıyla ilgili böylesine büyük bir ders alacağını ummuyordu.

"Gitti bizim bisiklet!" diye vahlandı Tamer.

Anne Gülen, adamın çantasından aşırdığı iki beş yüzlük markı gündelik basma giysisinin cebinden çıkararak, uçlarından tutup sallandırdı.

"Korkma oğlum, bisikletin alınacak." dedi.

Necmi Bey, Tamer'den dahaçok sevinmişti.

"Yaşa hanım, sen bir tanesin!.. Ne var ki, bizim elli yıllık erdemi de deldin!.." dedi. ●

iki yeni kitap

● Mustafa DUMAN

1. tombak

Araştırmacı - yazar **İ. Gündağ Kayaoğlu**'nun geleneksel maden sanatlarımızdan birini anlatan kitabı **Tombak**, Dışbank tarafından yayınlandı[1]. Son zamanlarda çeşitli yayın organlarından, yurt içinde ve yurt dışında yapılan antika eşya açık artırmalannda tombak eşyaların yüksek fiyatlarla alıcı bulduklannı öğreniyoruz. Çok azımız tombağın ne olduğunu biliyor. Nedir bu tombak dedikleri? **Kayaoğlu**'nun kitabı bu soruyu yanıtlıyor.

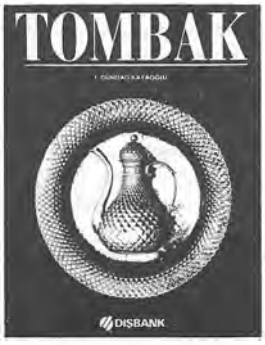

Kitaptaki tanıma göre: "Bakır ve bakır alaşımlannın altın - civa amalgamı yardımı ile yaldızlanması işlemine TOMBAKLAMA, bu şekilde altın kaplama yapılmış parçalara ise TOMBAK" deniyor. Bizans'tan beri bilinen altın amalgamı ile yaldızlamayla tombaklama metodu özellikle Osmanlılar devrinde altın çağını yaşamıştır. Civayla çalışan ve bu çalışma sırasında civa buhanna maruz kalan tombak ustalannın civa zehirlenmesi denilen meslek hastalığına yakalanarak yaşamlarını erken kaybettiklerini de düşünürsek, şimdi elimizde kalan tombak eşyaların neler pahasına üretildiklerini daha iyi anlarız. Bu eşyalara değer katan şey yalnızca kaplanan altın değil, elleri hünerli tombak ustalarının erken sönen hayatlarıdır bir bakıma. **Kayaoğlu** kitabının sonunda bu konuya da değiniyor ve: "Geçmişte çok ustanın ömrünü kısalttığına inandığımız tombak yapımının günümüz teknolojisinin de yardımı ile, gerekli emniyet tedbirleri alınarak daha sağlıklı biçimde gerçekleştirilebilmesi mümkündür" diyor.

Yukarıda tanımlanan **tombaklama** işi beş aşamada gerçekleşmektedir:

1. Altın amalgamının hazırlanması,
2. Altın toplanacak metalin yüzeyinin temizlenmesi,
3. Altın kaplanacak metal yüzeyine altın amalgamının sürülmesi,
4. Civanın metal yüzeyinden uzaklaştırılması,
5. Altın kaplamanın istenilen renge kavuşturulması.

Bu aşamalar **Tombak**'ta teknik ayrıntıları ile açıklanmaktadır.

Tombak eşyalar genellikle günlük kullanılan eşyalar olan leğen - ibrikler, buhurdanlık, gülabdan, kapaklı sahan, tas, maşrapa, hamam tası, su tası, güğüm, kahve güğümü, fincan zarfı, fincan tepsisi, kandil, sakızlık, divit, kemer tokası, körüklü fener, şamdan ve mangallardır. At koşum takımı, miğfer, asa, kalkan, tören alemi, kılıç kını ise askeri tombak eşyalardır.

Tombak'ta Türkiye'de, tanınmış özel koleksiyonlarda yer alan tombak eşyaların renkli resimleri veriliyor. Tombak konusundaki en zengin görsel malzeme bir arada sunuluyor. Kitap metninin İngilizceye çevirisinin verilmesiyle de çok geniş bir ilgili ve araştırmacı çevresine hitabetmesi sağlanıyor. Bu güzel kitabı hazırlayan **İ. Gündağ Kayaoğlu**'nu ve yayınlayanlan kutlarız.

2. çorumlu halk ozanları

Kendisi de bir halk ozanı olan **Hüseyin Çırakman** Çorum ve yöresinde yetişen halk ozanlarının yaşam öykülerini ve şiirlerinden seçmeleri içeren bir kitap hazırladı: **Çorum Halk Ozanları**. Kitapta 23 ozana yer veriliyor[2].

Hüseyin Çırakman kitabının başında: "Bu isim altında bir kitap çıkartmak için hayli zor bir araştırma yaptım. Çorum'un merkez köy ve ilçelerini gezdim. Tüm bu birikimlerle bu kitabı hazırladım." Ve devam ediyor: "Yüzyıllardan günümüze elden, dilden, telden süzülerek gelenleri, günümüzde yaşayan Çorumlu âşıkların eserleriyle beraber bir kitapta topladım."

Hüseyin Çırakman kitabının giriş bölümünde "halk ozanı" ve "âşık" kavramlarını irdeliyor. "Yüzyıllar boyu âşık geleneğimiz" başlığı altında da âşıklık geleneğinin nereden geldiğini araştırıyor. Bu bölümde günümüz halk şairlerinin bazı davranışlarını eleştiriyor. Örneğin âşıklann yarışmalarda daha önce tesbit edilerek verilen "ayak" yani "kafiye" üzerine şiir söylemelerini doğru bulmuyor. "Karacaoğlan'a, daha nicesine ayak verilmiş midir?" diye soruyor. Bir halk ozanına ait ilginç görüşler.

Çorumlu Halk Ozanları, yaklaşık yüz elli yıl önce yaşamış Aşık Hüseyin, Kul Mustafa, Kul Mehemmet ve Sefil Ali'nin kısa yaşamöyküleri ve şiirlerinden örneklerle başlıyor. Bu bölümde yer alan Sefil Ali'nin, âşık olduğu Ermeni kızına söylediği şiirden alınan şu dörtlükte yüzelli yıl öncesinin kıyafet betimlemeleri de yer alıyor:

"İşlemeli fülor fese hoşça bağlar yemeni
Beyaz tülbent kara kaşlar kemanıdır kemanı
Dostum benden geçti diye zerre etme gümanı
Tel tel olmuş ebruların dalına dilber senin".

Kitapta yer alan diğer halk ozanlan da sırasıyla şunlardır: Borani, Âşık Haydar, Ali Rıza Öztürk, Kerem Salcı, Âşık Şekip Şahadoğru, Salim Örgel, Hamdi Kardaş, Hüseyin Çırakman, Selami Saydam, Müslim kaygun, Hayri Uçar, Abidin Ayhani, Murat Güvendik, Fikret Piroğlu, Urfani, Eşref Erdoğan, Ali Osman Erdoğan, Sürmeli Can, Seydi Baba.

Kitaptaki şiirlerin konulan genellikle, tasavvuf, âşk, felekten şikayet ve bazı güncel konulardır. Şiirler çoğunlukla sözlü kaynaklardan derlendiği için yazım yanlışlan var. Kısmen de yazılı kaynaklardan derlenmiş. Kaynakça verilmediği için bu konuda daha fazla bir şey söyleyemiyoruz. Verilen malzemeyi kullanacak olanların yazım yanlışlanna dikkat etmeleri gerekiyor.

Hüseyin Çırakman: "Çağından sorumlu bir ozan olarak üzerime düşen görevi yaptığıma inanıyorum" diyor. Biz de inanıyoruz ve kendisini bu yararlı çalışması için kutluyoruz. **Hüseyin Çırakman** gerçek çağdaş bir halk ozanı. Kitaba aldığı bir şiirinde bakın ne diyor:

"İnsanlığı bile bile gelenler
Biri Hacı Bektaş biri Atatürk
Cehaleti karanlığı silenler
Biri Hacı Bektaş biri Atatürk
.....
Çırakman vecize söz bırakanlar
Dilimize Türkçe öz bırakanlar
Gerçeğe götürür iz bırakanlar
Biri Hacı Bektaş biri Atatürk." ●

*1 İ. Gündağ Kayaoğlu, **Tombak**, Dışbank Yayını, İstanbul, 1992, 32 s.*

*2 Hüseyin Çırakman, **Çorumlu Halk Ozanları**, Alev Yayınları, İstanbul, 1992, 259 s.*

mumlar karanlıkları aydınlatır mı

● Gülseren ENGİN

Almanya, Weihnachten (Noel) öncesi şıkır şıkır... Sokaklara dev çamlar dikilmiş, ışıklandırılmış. Plastik, dev boyutlarda Noel babalar el sallıyor ışıklarla süslü binaların damlarından. Vitrinler her zamankinden daha güzel ve çekici... Kent merkezlerinde kurulan Weihnachten pazarlarında hediyelikler satılıyor. Kalabalıktan güçlükle ilerleyebiliyor, güçlükle tezgâhlara sokulabiliyorsunuz. Sokaklar, alışveriş merkezleri de öyle. Herkeste bir telaş... Hediye alma telaşı... Weihnachten, -bizdeki bayramlar gibi- aile bağlarını ve dostlukları pekiştirmeye yönelik bir töre. Bu nedenle dostlara, tanıdıklara küçük de olsa bir hediye verip gönül almaya çalışıyorlar.

Sokaklarda adım başı dev panolar çıkıyor karşımıza. "Yabancı düşmanlığına hayır" yazan panolar... Televizyondaki şarkıcıların üzerlerinde "Arkadaşım yabancı" yazan gömlekler... Program içinde yabancı düşmanlığını ve ırkçı hareketi kınayan spotlar, konuşmalar...

Möln kentindeki Neo - Nazi vahşetinden sonra Almanlar biraz uyanmışa benzer. Bizlerle -yabancılarla- karşılaştıklarında yüzlerinde mahçup ve üzgün bir anlatımla özür diliyorlar. Oysa bizim özür filan beklediğimiz yok; ama onlar hemen konuya girip üzüntülerini belirtiyorlar. Telaşla ekliyorlar hemen:

- Bunlar bir avuç, ne yaptığını bilmeyen genç... Oysa Almanların yüzde doksan dokuzu karşı yabancı düşmanlığına...

Acı acı gülümsüyorum. Doğru değil bu. Hâlâ kendilerini mi kandırıyorlar yoksa bizi buna inandırmaya mı çalışıyorlar belli değil. Almanya'da sağ radikal partiler son seçimlerde yüzde on barajını aşıp parlamentoya girdi. Parti yöneticileri yetişkin, hatta yaşlı başlı insanlar. Onların da mı aklı başında değil! Ya bu partilere oy verenler? Hepsi de bir avuç çılgın genç mi? Halktan destek almasalar böylesine gözüpek olabilir mi bu gençler? Yabancı düşmanlığını körükleyen basın ve televizyona ne demeli? Evleri yakan, yabancıları ya da yabancılara dostça davranan Almanları yaralayıp öldüren gençleri kim koruyup saklıyor? Dernekleri, toplantı yerleri, çalışmaları polis tarafından yakından izlendiği halde neden yakalanmıyor bu insanlar? Neden üç beş yıl ceza ile kurtuluveriyorlar? Polisin de mi, hakimlerin de mi aklı başında değil? Ya yöneticilerin? Sokaktaki insan hâlâ nasıl olup da küçümsüyor bu tehlikeyi?

(Fotoğraf: Türkün SÜMERKAN)

Kentler kasabalar birbirleriyle yarış edercesine yabancı düşmanlığını kınayan gösteriler düzenliyorlar. Milyonlarca mum yanıyor karanlığın içinde... Araba farları, elektrik fenerleri eşlik ediyor onlara. Işık zincirleriyle donanıyor sokaklar. Mum tutan ellerde sevgi dolu bir nabız çarpıyor kuşkusuz. Yalnızca sevgi mi bu insanları sokaklara iten? Ya korku? Demokrasiyi yitirme korkusu? Sıranın bir gün kendilerine gelebileceği korkusu? Münster'de büyük kilisenin bahçesindeki din adamının heykelini ve altında yazan yazıyı anımsıyorum.

"Önce yahudiler gitti; biz sustuk
Komünistler gitti; biz yine sustuk
Sonra sıra bize geldi."

Naziler tarafından toplama kampına gönderilen ve orada öldürülen bir din adamının heykeli bu.

Bir Alman kadın anlatıyor: Tramvayda yaşlı bir karı - koca aralarında konuşuyor; dazlakların saldırılarını doğru bulduklarını, yabancıların ülkelerine gitmeleri ve Almanya'yı Almanlara bırakmaları gerektiğini söylüyorlarmış. Kadın da söze karışmış:

- Ben de doğru buluyorum. Önce yabancılar temizlenmeli. Sonra sıra sakatlara ve yaşlılara gelecek. Onlar da bu toplumun sömürgenleri. Bizim vergilerimizle yaşıyorlar ve üretime hiç bir katkıda bulunmuyorlar.

Yaşlı karı - koca donmuş kalmış.

- İnsanlar cesur olmalı ve tepkisini göstermeli, diyor Alman kadın.

Bizim tepkisiz insanlarımızı düşünüyorum. Toplumun büyük çoğunluğunu kaplayan, yabancı düşmanlığını kınayan gösterilere bile katılmaktan korkan insanlarımızı... Öte yandan yabancılara yol tarif etti diye Neo - Naziler tarafından dövülen ve felç olan Alman şoförünü düşünüyorum. Büyük bir cesaret ve inançla:

- Bütün bunlar beni inançlarımdan vazgeçiremez. Ben yabancıları seviyorum, diyor. Gerçekten sadece sevgi mi bu?

Televizyonda bir spot beliriyor:

"Bugün yabancılara, yarın sana..." Sonra kentlerde yapılan ışık zincirini gösteriyor televizyon. Mumlar titreşiyor karanlıklarda. ●

yayınlar dünyasından - yayınlar dünyasından

● Muzaffer

"bir ibrahim" vardır

İbrahim Yıldız, **Bir İbrahim** adını verdiği yeni bir şiir kitabı yayımladı. Bu kitabında da kendine özgü olarak gördüğümüz şiir yazma sanatını sürdürüyor. "Öyle bir şair bu / gözleri yaş / ağzı kuru / yalındır / yoğundur / imgeyi saklar haremde / zararı kendisine dokunur". Evet, imgeleri saklar, simgeleri yarıştırır ve sonunda da iğneyi tek bir dize ile kendine de saplar okura da. Ona göre, "şiir yoksa giyilecek / insan yoksa sevilecek" netmeli bu dünyayı. Onun "sözcüklerini soydunuz mu / yıkadınız mı güneş banyosunda / öpücüklerle kuruladınız mı / doladınız mı kollarınızı boynuna" ortaya sevi yüklü bir şiir çıkar; "Sevgi raporundaki imza" onundur. Sevgi ve sevi onun bir tür ısı alanıdır, şiirlerinin de anakonusudur bir bakıma. "Sevdalarım arttı / ışıldayan parmakların ucunda / kıpırdadı insan sevgisi / yüreğimin ısı alanında" deyiverir. Görüyorsunuz insan sevgisi öndedir şiirlerinde, bu dizeler bizim görüşümüzü kanıtlayan birer örnektir. "Azığımız insan sevgisi" dizesini de okuyunca (s. 72) siz de hak vereceksiniz bana. İnsan yaşamında seviler, sevgilerin yanında acılar, hüzünler de vardır elbette, o, "acılar ki gülde diken / karikatür çizer yüzüme" de deyiverir. Sevilerle, acılarla yaşayan insanlar sonunda gidiverir bu dünyadan; "hangi fotoğraf bu / giden gidene" dizelerinde, dünyadan göçen insanları fotoğraflamıştır. Çünkü, "kulluğun sonu gelmiyor ki", bir gün yaşama veda edilecektir. Ama, o, Tanrı'nın kulu olmanın yanında insanın insana kulluğunu da düşünür ve onu eleştirir, okuyun "I'nın Çelesi" adlı şiirini, "ı" önce "c" olur eğilir de, sonra da "o" oluverir; böyle insanlar da vardır dünyada.

Yaşam, insan yaşamı onun şiirinin önemli bir öğesidir. Yaşam doğumla başlar; doğumu da analar yapar, yaşamdaki insanı da çevresini de analar düzenler ona göre. "Karalıktaki Işıklar" adlı simgesel şiirinin sonunda, "Herşeyi anam doğurdu benimle / sevileri / acıları / şiirleri / kitapları / .. tanrıyı bile" dizelerini okuyoruz. Her şey insan ile var oluyor, insanın doğumu ile her şey biçimleniyor ve bunu da gene insan yapıyor, analar, kadınlar yapıyor. "Taşıt Su" şiirinin sonunda da insanın varolmasının ana nedeni gene insandır der şu dizeler ile: "hangi dünyanın kızları bunlar / soyunmuşlar / yıkanmışlar / İnsandan insana - / insan taşımışlar" (s. 25). Evet, bu görev, insanı yaratma, insandan insana insan taşıma gibi önemli ve büyük ödev kadınlarındır, analarındır. Ama, yaşam bir zaman sonra sona eriyor; kulluğun sonu yok, "kurşunlansa da gidiyor o / kurşunlanmasa da / özgürlük uğruna / .. insana bak insana".

İnsanlar, Tanrı'ya kulluk yaptığı gibi insana da köle olabilir. İnsanların yaşarken bir çok kötülükler de yaptığı vardır elbette iyiliklerinin yanında. Ama, öyle insanlar da vardır ki, kötülük yapanlara karşı çıkmaz, kötülüklerin önüne geçmek istemez. İşte bakın "Ayıp Ali" bunlardan biridir; "görür de haksızlıkları / oturur oturduğu yerde / ağır basar yılan masalı / başka şey demez ayıp ali" (s. 35). Kötülük yapanlara kötülükleri görüp de görmezlikten gelenlere karşıdır İbrahim Yıldız. İnsan sevgisi onda derindir, "insanları şıp diye sevdimdi / anamın memesinin ucunda" derken bu sevgiyi, sevginin kaynağını belirtir. Ama, bu insan sevgisinin pek de iyi sonuçlar vermediğini de bilir, "ha sevdik ha sevildik derken / soframıza oturdu bomba" diyerek gerçeği de dile getiriverir (s. 37). Zaten yaşam da insanı yorar, bir çok sorunlar çıkar insanın karşısına, bu sorunlar Yıldız'ı da etkilemiştir hepimiz gibi, "öyle yorgunuz / öyle yorgunuz ki / sevişmeye vakti yok kimsenin". Bu bir gerçektir bir bakıma, bir bakıma da belirli bir İnsan kümesinin gerçeğidir. Kötülükleri yaparak yorgun olmayan kişiler de vardır elbette bu yaşamda. Yaşamda "kimimiz ayrılık acısı çekiyor / kimimiz kurşunlanıyor". Ona göre yaşam, "Ortada" adlı şiirindeki birer sözcükten oluşan yedi dizelik şiirinde yedi sözcükle özetlenmiştir: "Mutfak / insan / tuvalet / şaka / maka / ama / yaşam işte" (s. 61).

İbrahim Yıldız'ın şiirlerinde uygarlık düşüncesi, insanların bu uygarlıktan yararlanması yanında zarar gördüğü de işlenmiştir. "Al sana uygarlık / darağacı + ip" demiştir, doğruyu da söylemiştir bir bakıma. Nükleer gelişmelerin evreni çözmeye yönelik olduğu kadar insanı yok etmeye dönük bir gelişme olduğunu düşünür. Şimdi bile "çırılçıplakken ayakları / dünyanın / insan seyirci insana / kikir kikir gülüyor". Bu arada Hiroşima'yı anımsatır bizlere ve "ayaklarımız takılmasaydı bir toz tanesine / Hiroşima göklerinde / belki yakalardık insanlığı" der açıkça. Ama gene de "insan ve sevgi olmasaydı - / hiçbiri ve Tanrı" olmazdı der. Onun hiçbiri sözcüğünün anlamı ise şudur: "resim / müzik / yontu / yazın"dır; yazın olmasaydı "şairler olmazdı", o zaman İbrahim Yıldız'ın bu şiirlerini okuyamazdık. Yıldız, bizi simgeler, renkler, ışıklar dünyasında gezdiriyor ve oradaki insanla insan sevgisini gösteriyor.

güneş ve rüzgâr

M. Özer CİRAVOĞLU

Hemşirehanımın odasının dibi tül
Güneş ve rüzgâr
Sevişiyor, ince ince

Hemşirehanımın odasının dibi
Pencereye dayalı tül
Güneş ve rüzgâr
Sevişiyor, ince ince

Kim farkında tülün
Sevişiğimiz gerçeklerin
Dibinde gizli
Ruhun tülünün

yayınlar dünyasından - yayınlar dünyasından

UYGUNER

çağdaş yangınlar

Ali Mustafa, **Çağdaş Yangınlar** adlı şiirlerle dolu kitabında çağımızdaki güncel bazı yangınları dile getirirken bunların yalnızca çağımızın yangınları olmadığına da dikkatimizi çekiyor. Ali Mustafa, söz oyunlarına sapmadan, simgesel bir buzun altındaki suyun derinliği gibi alıp deryalara götürüyor bizi. Gördüğümüz buz diyeceğim biraz saydam bir örtüdür; ama onun altında bir çok değişik görüntü vardır. Sözcüklerinin örtüsü altında bu dünyayı, bu deryayı sezinliyoruz. İnsanlarımızın yaşamı, ezim günlerindeki insanların hüzünleri ve acıları, özlemleri bu şiirlerin örtüsü altından sesleniyor bize.

Dediği gibi, "biz hep hayatın en ince yerlerine tutunduk / avuçlarımızdan kayıp gitti yaşananlar / oysa bu şehrin delişmen, huysuz ışıklarında / düşler gibiydik" (s.20). Gerçi, "yaşam sonsuz bir kilim / dokunur yürek tezgâhında"; bu yüreğin de bir dayanma gücü vardır. "Beşik" adlı şiirinde doğuştan ölüme kadar geçen dönemi, çeşitli görüntüleri ile şiirleştirmiştir. Simgelerle görüntülerin içiçe olduğu bu şiir yaşamı sermiştir önümüze. Bu süre, bu zaman dilimi izinde insanlar bazı şeyler yaparlar, bütün güçlerini kullanır, emeklerini harcar ve sonunda da yorgun düşerler; o zaman, "emekleri yıldızlarca çok / yüzlerinde sevinç izleri yok"tur artık, yorgunluk izleri vardır, "fadime, asiye, dursun, gülizar / .. / kalır yoksullukları kâr" (s.41). "Soru İzleri" adlı şiirinde, yaşamı gerçek olarak anlamanın izlerini buluyoruz; "yüreklerimizin gidilmemiş dağları / sık dokunmuş sevdalarla döşeli / bir bir çözülüyor ilmeği ömrümüzün" dizeleri, onun yaşam görüşünün bir özeti olarak algılanabilir.

Şiirlerinde ayrılıklardan doğan bir özlem yanında bir arada olmanın mutluluğu da görülür. Sevilerin yarattığı bir mutluluktur bir bakıma bu. "bak içimizdeki sevgi dalları / anladılar bizi erken çiçeğe durdular / .. / getirdiğim şiirler kalbimin güncesi / okusam usul sesle dinler misin" derken (s. 53) bir mutluluk sarhoşluğunu şiirleştirmiştir.

İnsanımızı ve yurdumuzu bir zamanlar tutsak eden "ezim günleri" yaşadık. Bu acılı günler, hapislerdeki tutsaklık şiirlerde yansımaktadır. "Soru İzleri" şiirinin sonundaki "senle ben anacığım dilleşemedik / ezim günlerinden bu yana / içimize akıtılan kurşunda ayrılık" dizeleri susturulmanın da imgesidir. "Bir sen misin böyle / kimliğini yitirmiş, aşksız ve adressiz / .. / bir sen misin böyle / sesin diken tellerde / sözcüklerin en yaralısı göçmenlik / gelip konmuştur dilinin bir kıyıcığına" dizeleri de onun ezim günlerindeki duyumsamalarını yansıtır. Dediğimiz gibi, ezim günleri hep vardır insanlık yaşamında, dünya tarihinde. Bilindiği gibi, "sallanır bir insan / yüzlerce yıldır utanç ağacında". Alınlara sıkılan kurşunlarla bir çok insan, savaş dışında bile apansız yitirevermiştir yaşamını. Darağaçlarında can verenler de her zaman görülmüştür insanlık tarihinde, Ali Mustafa, onlar için "söylemeye dilim varmıyor şimdi / ölüm ip-ince bir sözcük boynunda" dizelerini söylemiştir. "Çocukluğunun Atlarıyla Paris" adlı şiiri geniş bağlamda bir ezim şiiridir. "Orhan Kemal'in Romanlarında" adlı şiiri de Çukurova'daki insanımızın yüzyıllardır süren yaşam dramını ortaya koymuştur.

İnsanların hapislikleri, tutsaklıkları "Demir Kapılı Günler" ile "Düş Çizimi" şiirlerinde simgelenmiştir. Bir filmin kareleri gibi bazı gerçekleri dile getiren "Çocukluğunun Atlarıyla Paris" şiiri yanında biraz önce andığımız "Orhan Kemal'in Romanlarında" adlı şiirde ve "Hükümdür" adlı şiirde çeşitli görüntüler vardır. "Soluk soluğa içimizdeki uçuruma vardık / orada dur ve düşün kendine doğru koşuyorsun" dizelerinde önemli bir simgesel sona varırız. Bu dizeler, bir düşünceye götürüyor insanı.

Ali Mustafa, simgesellik denizlerinde dolaştırırken bizi dil ve şiir üzerinde de bazı sözler söyler. "Yurdundan ve Uzaklardan" adlı şiirinde şu sesleri duyuyoruz: "boyna at koşturur türkçe'nin ovalarında / şiir değil hayatın çığlığı dilinden kopan / arasıra neden asaf halet ve her zaman nâzım hikmet / şiir sofralarının konuğu gurbetçisi türkçe'nin / sözlerden, renklerden ve düşlerden damıtılan / şimdi büyük masanın üstünde bir ömrün özeti / göğün ve denizin mavisine karışmışsa yaşadıkları / sorgulayan ve dönüştüren hayat yurdudur şairin" (s.27). Böylece, onun yaslandığı, bize ilettiği sesleri tanımış oluyoruz. Gerçi, "getirdiğim şiirler kalbimin güncesi" (s.53) diyerek özgünlüğüne de değinmiştir şiirlerinin. Biz de, onun şiirinde bir özgünlük olduğunu seziyor, görüyoruz. Şiirinde, simgesel bir dünya, düşlerle süslenmeyen bir görüntü buluyoruz. Şiirinde tekdüze bir biçimden uzak biçimsel bir düzen içinde söylemiştir diyeceklerini. Şiirinin biçiminde dörtlükler, değişik dizeli bağlamlar, Nâzım Hikmet şiirini andıran biçimsellikler görüyoruz. Böylece şiirinin sesi de tekdüzelikten kurtulmaktadır.

Ali Mustafa, özgün şiirlerin ozanıdır. ●

*1. İbrahim Yıldız, **Bir İbrahim**, Şiirler, Biçem Yayını, 75 sayfa.*
*2. Ali Mustafa, **Çağdaş Yangınlar**, Şiirler, Cem Yayınevi, 62 sayfa.*

yalnızlıkta çoğalış

Sibel ULUDAĞ

Günlerin getirdiği bir tutam
Çiçek tozuydu
Uçup gitti elimden üflemeden
Düştüler toprağa hepsi
Kimileri çiçek bile açtı
Güneş görmeden.
Adamakıllı ağaç oldular kimileri
Baharı bilmeden tomurcuğa dönüp
Yapraklarını döktüler sonbahar gelmeden
Yapamadılar hiç güneşi sevmeden.
Kurumadılar kurutamadılar göğe ermeden.

Derler ki;
Şimdi hepsi
Gökyüzünde bir yıldız
Hepsi bir çılgın arsız
Yaşarlar umarsız ve yalnız.

dizin

● Hazırlayan: Türkün SÜMERKAN

anı - izlenim

AŞKIN Engin, Havana'da Bir Yaz Gecesi, s. 83
AY Behzat, Yakın Tarihimizi Romanlaştıran ve Sevdiren Şevket Süreyya Aydemir, s. 74.
ATILGAN Enger, Nazif Evren'e Mektup, s. 82.
AYDIN Mehmet, Devrek 4. Baston ve Kültür Festivali, s. 79.
BELE Tansu, Truva'dan Çanakkale Askeri Müzesine, s. 73.
BELE Tansu, Görmediğim / Görmüş Gibi Olduğum Kentler - I, Trabzon, s. 80.
BELE Tansu, Düşlerim Allı Pullu, s. 83.
BİLGİÇ Şükrü, Örgütsel Olarak Yasaklanmış Bir Aşk üzerine, s. 76.
BOLULU Osman, Benim Eğitmenlerim - 1, s. 75.
BOLULU Osman, Benim Eğitmenlerim - 2, s. 76.
BOLULU Osman, Benim Eğitmenlerim - 3, s. 77.
BOLULU Osman, Benim Eğitmenlerim - 4, s. 78.
CİMİ Mehmet, Ne Desem, Nasıl Desem Nazif Evren'e, s. 81.
DOĞAN M. Mahzun, Bir Karadeniz Gezisinin Ardından - 1, s. 78.
DOĞAN M. Mahzun, Bir Karadeniz Gezisinin Ardından - 2, s. 79.
EVREN Nazif, Dicle Köy Enstitüsü'nün Kuruluş Alanı, s .74.
EVREN Nazif, Dicle Köy Enstitüsü'nün Ölümsüzlük Çeşmesi, s. 75.
EVREN Nazif, Ağabey Biraz Eğitim Yollar Mısın, s. 76.
EVREN Nazif, Dağlar Üstüne, s. 77.
EVREN Nazif, Kefaret Kabul Etmeyen Günahlar, s. 81.
ENGİN Gülseren, Heidelberg Tramvayı, s. 78.
ENGİN Gülseren, Heidelberg Tramvayı - 2, s. 79.
GENÇTÜRK İsmail, Hasanoğlan Günleri, s. 77.
GENÇTÜRK İsmail, Fakir Baykurt'la Coşkulu Bir Gün, s. 78.
MÜMTAZ Hüseyin, Yaseminler Kıbrıs Mı Kokar, s. 73.
ÖZERDİM N. Sami, Mum Işığında Yemek, s. 73.
ÖZERDİM N. Sami, Satılık Mektuplar, s. 75.
ÖZER Ahmet, Kıbrıs Günleri, s. 75.
SARIALİOĞLU, Kenan, Saldıran Özmen'in "Gizli Bir Sessizliğin Resimleri", s. 74.
SEZER Çiğdem, Şiirin Adı, s. 74.
YALKIN Sabahattin, Amerika'dan Kısa Kısa, s. 73.
YAZICI Vedat, Rıfat Ilgaz Öğretmen 80 Yaşında, s. 77.

anma

EYUBOĞLU İsmet Zeki, Ankara'nın Taşına Bak, s. 80.
GEZGİN Gülnaz, Teymur, Babam Ahmet Selim Teymur, s. 73.

günce

AŞKIN Engin, Lirizmin Gizemli Bahçesinde, s. 76.
BOLULU Osman, Beş Günün Beyliği (16.9.1992 - 20.9.1992), s. 82.
DARA Ramis, Günlerin Tozlu Camlarında, s. 82.
ENGİN Gülseren, Hamburg'ta Bir Cumartesi, s. 81.
ENGİN Gülseren, Hamburg'ta Bir Cumartesi - 2, s. 82.
MUSTAFA Ali, İstanbul Xt. Kitap Fuarı Günlüğü, s. 83.

görsel ürünler

AKSOY Hikmet, Karikatür, s. 76.
MENE Aşık, Desen, s. 79.
İKTU Sedat, Fotoğraf, s. 75.
İLYAS Orhan, Desen, s. 75.
İLYAS Orhan, Desen, s. 76.
İZGİZ Sarpol Başar, S. 82.
KOTBAŞ Muammer, Karikatür, s. 76.
KOZAL Nilgün, Desen, s. 79.
KOZAL Nilgün, Desen, s. 79.
KOZAL Nilgün, Desen, s. 80.
KOZAL Nilgün, Desen, s. 80.
KRÜGER Dolg, Fotoğraf, s. 83.
SALİH Adil, Desen, s. 75.
SALİH Adil, Desen, s. 76.
SALİH Adil, Desen, s. 78.
SÜMERKAN M. Reşat, Fotoğraf, s. 75.
SÜMERKAN M. Reşat, Fotoğraf, s. 77.
SÜMERKAN M. Reşat, Fotoğraf, s. 77.
SÜMERKAN M. Reşat, Fotoğraf, S. 82.
SÜMERKAN M. Reşat, Fotoğraf, S. 83.
VELİOĞLU Ayşe, Desen, s. 73.

inceleme / araştırma / deneme / derleme

AKÇİÇEK Eren, Tıbbi ve Folklorik Yönden Elma, s.74.
AVDEN W. H., Ozan ve Kent, Çev.: Halit Çakır, s. 82.
BAŞARAN Mehmet, Eğitim Emekçisi Ferit Oğuz Bayır - 1, s. 76.
BAŞARAN Mehmet, Eğitim Emekçisi Ferit Oğuz Bayır - 2, s. 77.
BAŞARAN Mehmet, Eğitim Emekçisi Ferit Oğuz Bayır - 3, s. 78.
BAŞARAN Mehmet, Eğitim Emekçisi Ferit Oğuz Bayır - 4, s. 79.
BAŞARAN Mehmet, Eğitim Emekçisi Ferit Oğuz Bayır - 5, s. 82.
BAŞARAN Mehmet, Eğitim Emekçisi Ferit Oğuz Bayır - 6, s. 83.
ÇAKIR Halit, Wallaca Stevens - Soylu Binici ve Sözcüklerin Sesi, s. 76.
ÇİÇEK Tacim, Garipsenen Dostluğun Acılı Sonu, s. 80.
DUMAN Mustafa, En Eski Yazılı Kaynaklarda Nasreddin Hoca, s. 76.
DUMAN, Mustafa, Türk Halk Kültüründe Hamsi, s. 77.
DUMAN Mustafa, Trabzonlu Halk Şairi Hikmeti: Subutay Hikmet Karahasanoğlu, s. 81.
DURGUN Hasan Hüsnü, Şiirin Şiiri, s. 78.
DİZMAN İbrahim, Bir Basın Öncüsü ve Türkiye'nin İlk Köy Gazetesi, s. 80.
DİZMAN İbrahim, Orsev, s. 82.
DİZMAN İbrahim, Sanata Adanmış Bir Ömür Gülçin Üstüntaş, s. 83.
EVREN Nazif, Osmanlıca Sözcük Kullanma Hevesi, s. 80.
EVREN Nazif, İnançlar Taşlanırsa, s. 83.
GÜLER Mehmet, Resmin ve Şiirin Reisi Bedri Rahmi Eyuboğlu, s. 82.
GÜZEL M. Şehmus, Toulouse Lautrec ve Piaf'a ilişkindir, s. 82.
HİKMET Subutay, Şiir Üzerine Derlemeler - 1, s. 77.
HİKMET Subutay, Şiir Üzerine Derlemeler - 2, s. 78.
HİKMET Subutay, Şiir Üzerine Derlemeler - 3, s. 79.
HİKMET Subutay, Şiir Üzerine Derlemeler - 4, s. 83.
KIYI, Geçmişte ve Günümüzde Gümüşhane, s. 73.
KIYI, Subutay Hikmet'ten Adnan Raşit Günay'a 43 Yıllık mektuplar, s. 74.
KAPLAN Mevlüt, Bu Dünyadan Köy Enstitüleri Geçti., s. 77.
KUYUMCU İbrahim, Prof. Muammer Aksoy, s. 78.
KORCAN Kerim, Yaşar Yörük'e Mektuplar, s. 81.
KÖKTEN Sevil, Evde Kalmış, s. 73.
MERT Necati, "Kıranlar" Hep Oldu: Bereket "Geliştiren"ler De, s. 80.
NESİMİ Necati, Fosiller ve Mağara Resimleri, s. 81.
ÖZER Ahmet, Mahmut Makal Anlatıyor, s. 73.
ÖZER Ahmet, Sanat Yaprakları - 6, s. 73.
ÖZER Ahmet, Sanat Yaprakları - 7, s. 74.
ÖZER Ahmet, Sanat Yaprakları - 8, s. 75.
ÖZER Ahmet, Sanat Yaprakları - 9, s. 76.
ÖZER Ahmet, Sanat Yaprakları - 10, s. 77.
ÖZER Ahmet, Musikimizde İz Bırakanlar, s. 77.
ÖZDEMİR Orhan, Bir Bildirgenin Düşündürdükleri, s. 75.
ÖNCÜL Tamer, Kuzey Kıbrıs'ta Kültür Sorunu, s. 80.
ÖZERDİM Sami N., Dünden Yarına, s. 82.
PULATHANELİ Arslan, 1992 Ölümleri, s. 83.
SALİHOĞLU Mehmet, Sanatta Coşku ve Tutku, s. 74.
SÜMERKAN M. Reşat, Kültür - Sanat Olayları, Haberler, s. 73.
SÜMERKAN M. Reşat, Kültür - Sanat Olayları, Haberler, s. 74.
SÜMERKAN M. Reşat, Kültür - Sanat Olayları, Haberler, s. 75.
SÜMERKAN M. Reşat, Kültür - Sanat Olayları, Haberler, s. 76.
SÜMERKAN M. Reşat, Kültür - Sanat Olayları, Haberler, s. 77.
SÜMERKAN M. Reşat, Kültür - Sanat Olayları, Haberler, s. 80.
SÜMERKAN M. Reşat, Kültür - Sanat Olayları, Haberler, s. 81.
SÜMERKAN M. Reşat, Kültür - Sanat Olayları, Haberler, s. 82.
SÜMERKAN M. Reşat, Kültür - Sanat Olayları, Haberler, s. 83.
SAKA Zekeriya, Yazmak - Yayımlamak Sorumluluğu, s. 81.
SAKA Zekeriya, Şahdamarı Vampirlerinin Sonu, s. 82.
ŞENER Muhsin, Turgay Fişekçi'nin Şiirinde Yapı, s. 85.
USLU Mehmet, Vedat Türkali'nin Romanları Üzerine, s. 77.
UYGUNER Muzaffer, Ödüllü Öyküler Demeti, s. 82.
YAVUZ (Helimoğlu) Muhsine, Cahit Sıtkı Tarancı, s. 75.
YÜCEL Şevket, Özeleştiri, s. 74.
YÜCEL Şevket, Kalıplaşmak, s. 75.
YÜCEL Şevket, Her Şey Para Değil, s. 76.
YAZICI Vedat, Şiirle, S. 80.
YAZICI Vedat, Şiirle, s. 81.

kitap - dergi - tanıtım - eleştiri

AKARSU Hasan, sesim Değdi Yağmurlara, s. 78.
AYDIN Mehmet, Osman Bolulu'nun Şiiri, s. 80.
DEMİRAY M. Güner, Geçmişin Yaşama Gücü, s. 73.
DEMİR Fahrettin, Bir Kitap - Bir Şiir, s. 77.
DİZMAN İbrahim, Edebiyatın Trakya'daki Sesi: Damla, s. 74.
DİZMAN İbrahim, Zerrin Koç'un Sevgiyi Sorgulayan Öyküleri, s. 76.
DİZMAN İbrahim, Littera / Edebiyat Yazıları, s. 77.
DUMAN Mustafa, Yeni Yayımlanan Halkbilimi Kitapları, s. 78.
DÜNDAR Ali, "Yurt / Boyu Sevişmek", s. 75.
EYUBOĞLU İsmet Zeki, Kabuk, s. 74.

GÖKOKUR Yürek, Tarlalar Yeşeriyor, s. 76.
GÜLDAL Bülent, Uçurumun Kenarındaki Yol ve İki Şiir kitabı, s. 76.
HAKKI Ruşen, Umut Çiçeği, s. 79.
KIYI, Küçük Muallime Hanım, s. 74.
ÖZER Ahmet, Anadolu Destanı, s. 81.
ÖZDEN Yekta Güngör, Özdenoğlu'dan Unutulmaz Şiirler, s. 82.
POYRAZOĞLU O. Nuri, Bu Sevda Başka Sevda, s. 74.
SANIMER Gündoğdu, Kültür ve Sanata Yer Yok mu? s. 75.
SEMERCİ Bekir, Ekmek Kokusu, s. 83.
SEMERCİ Bekir, Poyraz Köyünden Köy Enstitülerine, s. 78.
UYGUNER Muzaffer, Enver Atılgan'ın Yaşamsal Şiirleri Kadın Romancılarımız, s. 75.
UYGUNER Muzaffer, Ali Yüce'nin "Yunuslama"sı, s. 78.
UYGUNER Muzaffer, Sesi Yağmurlara Değen Öykücümüz, s. 83.
YAZICI Vedat, Karanfil Sabahı, s. 73.
YAZICI Vedat, Adımız Düşer, s. 74.

öykü

ATABAŞ B. Orhan, Ortakça Yaşama, s. 78.
BELE Tansu, İlker'le, s. 76.
BELE Tansu, Dün Sabah Deniz Kıyısında, s. 81.
BERKTAY Alparslan, Biz de İnsan Değil miyiz, s. 79.
BİLGİÇ Şükrü, Ömer İşin İçinden Nasıl Çıkacak, s. 83.
KARADAĞ Eşref, Islak Sokaklar, s. 75.
KOÇ Zerrin, Soylu Bir Ruh İçin Öykü Taslağı, s. 73.
KOZAL Nilgün, Seninle Yeniden, s. 79.
KOZAL Nilgün, O Resme Bakarken, s. 80.
PLUDRA Benno, Baltık Kıyısından Bir Masal, Çev.: Anna Abak, s. 78.
SÜZEN Nilgün, Yaban Sıcağı, s. 75.
TUNÇ Tevfik, Karanlığın Türküsü, s. 79.
USLU Mehmet, Yetişkin Bir Adamın Anı Fotoğrafı, s. 82.
YADİGAR Saliha, Ayşe'nin Kedileri, s. 78.
YILMAZ Duran, Sabah Keyfi, s. 74.
YILMAZ Duran, İntihar Duygusu, s. 81.

şiir

AKARSU Hasan, Söz, s. 75.
AKARSU Hasan, Günler, s. 80.
AKPAK Ünsal, Eski Bir Denizci, s. 73.
AŞKIN Engin, Montreal Günlüğünden, s. 79.
ALTIOK Feriha, Sesim Konuş bana, s. 77.
ALTIOK Feriha, Yüzündedir, s. 75.
ALTIOK Metin, Soneler, s. 79.
ANADOL Mülide Güzin, Şizin İçin, s. 77.
ANGI Suat Kemal, Sessizlik Şiirleri, s. 78.
ATABAŞ , B. Orhan, Üç Yaşında Türküler, s. 77.
ATILGAN Enver, 17 Nisan'ı Yaşıyoruz, s. 74.
ATILGAN Enver, Su Yürüyünce Toprağa, s. 80.
AYKIN Bedrettin, Tutunduğum, s. 77.
AYKIN Bedrettin, Kış Durağında Buluşma, s. 79.
AYKIZ Ece, Sevginin Yoldaşı, s. 75.
AVCI Talat, Trenlerin Sözleri, s. 80.
BAHAR Halil İbrahim, Döngüler / Çift / Dip, s. 79.
BAHAR Halil İbrahim, Sonunda, s. 82.
BAKİ Hayati, Yanılsama, s. 78.
BEKTAŞ Cengiz, Geç, s. 83.
BERG Bengt, Çekime Hazır / Epik / Demokrasi, Çev. Gürhan Uçkan, s. 83.
CEMAL hatice, Roman Gelincikleri, s. 81.
CİRAVOĞLU M. Özer, Arzu Çevreni, s. 76.
CİRAVOĞLU M. Özer, Ölüm ve Aşk, s. 77.
CİRAVOĞLU M. Özer, Avlu, s. 78.
CİRAVOĞLU M. Özer, Seyir Notları, s. 79.
CİRAVOĞLU M. Özer, Anlatmak İstediğim, s. 82.
CİRAVOĞLU M. Özer, Sanat, s. 83.
CİNOZOĞLU Hüseyin Avni, Aşıka İstanbul Sorulmaz, s. 79.
CİNOZOĞLU Hüseyin Avni, Gökçekimli Karanfil, s. 74.
ÇAKIR Necmettin, Ömrümüz Seve Seve Yangın, s. 79.
ÇAKIR Necmettin, Düşünmedim, s. 74.
DOĞAN M. Mahzun, Çerçevede, s. 76.
DURGUN Hasan Hüsnü, Bengisu, s. 80.
DÜZOVALI Ömür, Nöbetçi Şiir Defteri, s. 82.
ERGÜN Sibel, Çocuk ve Düş / Çiçek ve Gökyüzü, s. 75.
ERSOY Füsun A., Hani, s. 83.
EVREN Ergun, Sen Yoktun O Gün, S.80.
EVREN Ergun, Donuk Pencerelerde, s. 82.
EYUBOĞLU İsmet Zeki, Maçka'nın Sesi, s. 82.
FEYİZ Koray, Fener, s. 73.
GENÇAY Güngör, Yüreğimi Tırmalayan Çağrışımlar, s .73.
GENÇTÜRK İsmail, Yeniden (Değişim / Tren, s. 75.
GÖZÜKARA Ali Kemal, Dağlar Yeşiller Açacak, s .77.
GUILLEVIC, Şiir Sanatı, Çev. Kenan Sarıalioğlu, s. 76.
GÜL F. Kadri, İnşaat Bekçileri, s. 76.
GÜL F. Kadri, İlinti, s. 83.
GÜVEN Metin, Çocuk Uykuları, s. 83.
GÜVEN Metin, Mahşer,s. 73.
HAŞAL Hilmi, Tuzak, s. 79.
HAŞAL Hilmi, Arş, s. 83.
HİKMET Subutay, Küçük Yorumlar, s. 75.
İZGÖREN A. Hicri, Uzak, s. 73.
KARADAĞ Eşref, Bekle beni, s. 78.
KARADAYI İsmet Kemal, "Gün"leri Yaşar Cemal'in, s. 80.
KARADAYI İsmet Kemal, Hatay'larda Biz, s. 81.
KAYAOĞLU Ömer, Alalardan Hatalar, s. 80.
KAYAOĞLU Ömer, Atalardan Hatalar, s. 81.
KILIÇ Fatma, Arıyorum / İlk Yaz, s. 73.
KÖMÜRCÜOĞLU, Sabahattin, O Çocuk, s. 79.
KÜÇÜK Sait, Ölmek / Muştu / Bir Gün sevmek Gerekirse, s. 76.
KÜÇÜK Sait, Zincirleme / Hava Durumu, s. 77.
MAKİLİ Savaş, Bahar Çocukları, s. 78.
MUSTAFA Ali, Tanık Şiir / Emekle Yaşıt, s. 80.
MUTLU Nazım, İnsan Kalınır Yine De, s. 82.
ODYAKMAZ A. Nevzad, Beklemeyi Bilmek, s. 76.
ODYAKMAZ A. Nevzad, Ölümlü, s. 83.
ONUR Rüştü, İtiraf, s. 81.
ÖNEL Arife Kalender, Haydar, s. 77.
ÖNEL Arife Kalender, Çifte Konuşmuşsun Yüreğini, s. 78.
ÖNEL Arife Kalender, Etini Unutan Kuşsuz Kadın, s. 80.
ÖNEL Arife Kalender, Yarıyı Çeyrek Geçe, s. 79.
ÖNEL Arife Kalender, Ay Da Yoktu, s. 81.
ÖZDENOĞLU Şinasi, Gitme Uzaklara / Seninle, s. 83.
ÖZYÜREKLİ Timuçin, Fırtına Kuşları, s. 74.
ÖZYÜREKLİ Timuçin, Mozaik Döken Ustanın Türküsü, s. 76.
ÖZTÜRK Asım, Keşişmeyen Çizgilerde, s. 73.
ÖZTÜRK Gülşen, Kurşuni Duvar, s. 74.
ÖZTÜRK Asım, Yangın Sonrası senin Gördüklerin, s. 79.
ÖZTÜRK Gülşen, Buğu, s. 82.
ÖZTÜRK Gülşen, Buğu, s. 82.
ÖZER Ahmet, Sevgisiz Kalan, s. 78.
ÖZER Ahmet, Zamanın Kıyısında, s. 82.
ÖZER Ahmet, Şiirin akşamında, s. 83.
JACQUES Prevert, Özgür Mahalle, Çev. Kenan Sarıalioğlu, s. 78.
PREVERT, Jacques, Mayıs Ayı Şarkısı, Çev. Kenan Sarıalioğlu, s. 73.
SANIMER Gündoğdu, Uzandım Dizine Gecenin, s. 74.
SARIALİOĞLU, Kenan, Gözyaşları Nereye Akar, s. 77.
SARIALİOĞLU Kenan, Dünden Yarına, s. 82.
SEZER Çiğdem, Harfler, s. 75.
SEZER Çiğdem, Suyun Sesini Dinle, s. 76.
ŞAHİN Ümit Feza, Bana / Dudak İzleri, s. 80.
ŞAHİN Haşim, Sen Anlat Gözlerim, s. 76.
TARIMAN Betül, Çocuk, s. 79.
TARIMAN Betül, Son Eylül, s. 77.
TARIMAN Betül, Yalnız Çiçek, s. 78.
TARIMAN Betül, İlk Cemre, s. 83.
TAŞKIN Altay, On Kasım, s. 80.
TUNÇ İlyas, Sevdalı, s. 80.
TUNÇ İlyas, Kış Bir Alkış Mıydı, s. 81.
USTA Ayhan, Terkedilen / Kavuşmak, s. 73.
UĞURLU Mehmet Cemil, Hamiye Çolakoğlu'na Mektup, s. 74.
UĞURLU Mehmet Cemil, Akira Kurasova'ya Mektup, s. 76.
UYSAL Ahmet, Gizemli Taşlara Sürdüm Yüzümü, s. 76.
UYSAL Ahmet, Yüzümdeki Dudak İzi, s. 78.
UYSAL Ahmet, Bir Şiirimiz Vardı, s. 82.
ÜNBAY Cem Seyhun, Kediler Tanıktı Geceme Bir De Trenler, s. 74.
YABAN Mithat, Şiir, s. 83.
YAŞIN Neşe, Ben Sevdaya Küseli Beri, s. 80.
YAŞIN Neşe, İç Çekiç, s. 79.
YILDIZ İbrahim, Taş Teri, s. 77.
YILDIZ İbrahim, İnsan kokusu, s. 74.
YILDIZ Mustafa, Kuş Uçtu, s. 77.
YILDIZ Mustafa, Umutla Soyunmak, s. 81.

söyleşi

DİZMAN İbrahim, Hilmi Haşal'la Söyleşi, s. 83.
GÜLER Mehmet, Aziz Nesin'le Söyleşi, s. 74.
KAYARKAYA Aytuğ, Mehmet Güler'le Söyleşi, s. 81.
KIYI, ORSEV Başkanı Gülçin Üstüntaş'la Söyleşi, s. 73.
MUSTAFA Ali, Enver Atılgan'la Söyleşi, s. 75.
ONDOKUZMAYIS Arzu, Zerrin Koç'la Söyleşi, s. 75.
ÖZER Ahmet, Karadeniz Müziği Üzerine Müzisyen Volkan Konak'la Söyleşi, s. 73.
ÖZER Ahmet, Sabiha Gökçen'le Söyleşi, s. 80.
TURAN Metin, İ. Behçet Kalaycı İle Söyleşi, s. 76.

Temel bir değişiklik
bireysel ve toplumsal aydınlanmanın
öncüsüdür

Türk ve Dünya
edebiyatlarına
açılan bir pencereniz var artık !

GÜNDOĞAN EDEBİYAT

Prof.Dr.Gürsel Aytaç
yönetiminde
bilimsel, objektif, ciddi ve özgün

GÜNDOĞAN YAYINLARI
Adakale Sok.No : 25 / 37 Tel/Fax : (4) 433 49 85 Kızılay/ Ankara

Fiyatı : 35.000 TL
Abone : 140.000 (Öğrencilere 120.000 TL, Kurum ve Kuruluşlara 160.000 TL)
Yurt dışı Abone : Avrupa Ülkeleri 90 DM - Diğer ülkeler 60 $ **Abone Ücreti :** 411639 nolu posta çekine Eren Gündoğan adına, yurt dışı havaleleri için **İş Bankası Ankara Şubesi** 4475444 banka hesabına yatırarak **P.K. 271 Yenişehir - Ankara** adresine bilgi verin.

larva

halil ibrahim bahar

yarı uyur oturduğun sundurmada
parçaladı sallantılı düşünü
apansızlığı havada bir kelebeğin
sanki belirsiz
iki dize nilüfer
açıldı durgun suyunda havuzun

yükseklere sıçradı balıklar
gökyüzü kırmızıya boyandı birden
algıladın boşluğunu
içi oyulmuş bir ayvayla
konuşmasız bulunduğun masada

nedensiz miydi anımsaman
o son kırlangıcın
saçakaltı evini bıraktığı günü

kültür - sanat olayları / haberler

Derleyen: **M. Reşat SÜMERKAN**

SERGİ

- **Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde 2 Şubat günü açılan **Figen Mete** resim sergisi 23 Şubatta sona erdi.
- **Mahmut Goloğlu Kültür Merkezi**'nde 5 - 23 Şubat günlerinde **Orhan İlyas** ile **Adil Salih**'in birlikte açtıkları yağlıboya resim sergisi izlendi.

TİYATRO

- **Trabzon Devlet Tiyatrosu**'nda 21 Ocakta sahneye konulan **Sarıpınar 1914** adlı oyun sürerken 16 şubat günü de **"Ada"** adlı oyun **Hüseyin Kazaz Kültür Merkezi** Oda Tiyatrosunda başlatıldı. **Athol Fugard**'ın bu yapıtını **A. Ersin Yenar** oyunlaştırdı.

DİNLETİ

- **Trabzon Fotoğraf Sanatçıları Derneği FOTO FORUM**'un 27 şubat günü **Mahmut Goloğlu Kültür Merkezi**'nde düzenlediği dinletide, **Mehmet - Hakan Dakoğlu** ikilisi, çeşitli Türkçe parçaları seslendirdiler.

KURTULUŞ ETKİNLİKLERİ

- **Trabzon Belediyesi**'nce düzenlenen 24 Şubat '93 kurtuluş etkinlikleri **Kültür ve Sanat Günleri** çerçevesinde şu etkinlikler yer aldı.

23 şubat: "Şiirlerle Mustafa Kemal ve Trabzon" (**Trabzon Devlet Tiyatrosu** sahnesinde, tiyatro elemanlarınca gerçekleştirildi.)

24 Şubat: "Trabzon'la İlgili Yayınlar Sergisi" (**Mahmut Goloğlu Araştırma Kitaplığı**), **"Kurtuluş Gecesi Konseri"** (**19 Mayıs Kapalı Spor Salonu**)

25 Şubat: "Trabzon Belediyesi Kültür Müdürlüğü 3. Çocuk Resimleri Yarışması Sergisi ve Ödül töreni" (**Hüseyin Kazaz Kültür Merkezi**), **"Dünyada Bağımsızlık Hareketleri ve Kemalizm Paneli"** Katılanlar: **Prof. Dr. Bozkurt Güvenç, Prof. Dr. Şerafetin Turan, Prof. Dr. Özer Ozankaya** (**Hamamizade İhsanbey Kültür Merkezi**).

26 Şubat: "Trabzon Satranç Yarışması Final ve Ödül Töreni" (**Gençlik ve Spor Merkezi**), **"Sami Güner 1. Fotoğraf Yarışması Sergisi"** (**Foto Forum** tarafından gerçekleştirildi. Yer: **Mahmut Goloğlu Kültür Merkezi**), **"Trabzon Belediyesi Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği Konseri ve Halk Oyunları Gösterisi"** (**Hamamizade İhsanbey Kültür Merkezi**).

YARIŞMA

- **Trabzon Belediyesi**'nce düzenlenen **Ayasofya** kavşağı ile **Faroz** balıkçı barınağı arasında iki adet lokanta ve rekreasyon amaçlı düzenleme mimari yarışması sonuçlandı. 1.'liğe **Doç. Dr. Erkin Erten** (KTÜ), 2.'liğe Y. Mimar **Murat Yılmaz** 3.'lüğe Y. Mimar **Gülay Keleş** ve **Ayhan Usta**'nın birlikte hazırladıkları projeler değer görüldü.